

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΑΠΟ ΠΟΥ ΕΛΕΓΧΕΤΑΙ

ΠΑΓΩΝΑ ΛΙΑΛΙΑΤΣΗ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΣΟΦΙΟΥ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΠΑΤΡΑ 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	6
ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	6
1.1 Ορισμός τράπεζας	6
1.2 Ιστορική αναδρομή.....	6
1.2.1 Μεσοποταμία	6
1.2.2 Αρχαία Ελλάδα	7
1.2.3 Ρωμαϊκή περίοδος	7
1.2.4 Μεσαιωνική περίοδος	8
1.2.5 Νεώτεροι χρόνοι	8
1.3 Δομή τραπεζικού συστήματος.....	8
1.4 Ποιότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.....	9
1.5 Είδη τραπεζών	11
1.6 Ελληνικές εμπορικές τράπεζες.....	12
1.7 Ξένες εμπορικές τράπεζες	15
1.8 Συνεταιριστικές τράπεζες.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	19
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	19
2.1 Ορισμός χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	19
2.2 Στόχοι ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	19
2.3 Χρηματοπιστωτικοί θεσμοί.....	20
2.3.1 Χρηματοπιστωτικές αγορές	20
2.3.2 Χρηματοοικονομικοί διαμεσολαβητές	20
2.4 Χαρακτηριστικά του χρηματοπιστωτικού συστήματος	20
2.5 Ευρωπαϊκό και αγγλοσαξονικό χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	21
2.6 Τραπεζικό σύστημα.....	22
2.7 Θεσμικοί επενδυτές.....	24

2.8	Οι Εμπορικές Τράπεζες.....	25
2.9	Η ποσότητα του χρήματος σε κυκλοφορία	27
2.10	Η δημιουργία χρήματος από τις Εμπορικές Τράπεζες.....	28
2.11	Λειτουργίες τραπεζικού συστήματος.....	30
2.12	Τοκισμός - Ανατοκισμός.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....		36
ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΕΥΡΟΣΥΣΤΗΜΑ.....		36
3.1	Η Στρατηγική της Νομισματικής Πολιτικής.....	36
3.2	Τι ρόλο διαδραμάτισε η Τράπεζα της Ελλάδος	37
3.3	Παροχές Έκτακτης Ενίσχυσης αναφορικά με τη Ρευστότητα και τη Νομισματική Πολιτική.....	38
3.4	Ο Σκοπός του Ευρώ συστήματος.....	38
3.5	Τα Κύρια καθήκοντα του Ευρώ συστήματος	39
3.6	Η Δομή του Ευρώ συστήματος.....	40
3.7	Τα Μέσα που Ασκούν τη Νομισματική Πολιτική.....	41
3.8	Τράπεζα της Ελλάδος.....	42
3.8.1	Αρμοδιότητες της ΤτΕ εντός του Πλαισίου του Ευρωσυστήματος.....	43
3.8.2	Πρόσθετες Αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος	45
3.9	Δύναται η Ελληνική Κυβέρνηση να Προβεί σε Τύπωση Χρημάτων;.....	45
3.10	Πώς η ΤτΕ παρέχει ρευστότητα στην εμπορική τράπεζα;.....	47
3.11	Γιατί η ΤτΕ Αδυνατεί να Προβεί στη Δημιουργία Χρήματος Ωστε να Ξεπληρωθεί το Ελληνικό Χρέος;.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....		49
ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ.....		49
4.1	Η Επιτροπή της Βασιλείας.....	49
4.2	Επιτροπή της Βασιλείας: Το έργο της.....	50
4.3	Μέθοδοι Εποπτείας Προληπτικού Χαρακτήρα και Ελέγχου Τραπεζών	51
4.3.1	Επάρκεια Κεφαλαιακή.....	51

4.3.2	Διαχείριση Ενδεχόμενων Κινδύνων	51
4.3.3	Εξωτερικός και Εσωτερικός Έλεγχος Τραπεζών	52
4.4	Ο Στόχος αλλά και η Λειτουργία της Βασιλείας	53
4.5	Βασιλεία I.....	56
4.6	Βασιλεία II.....	57
4.7	Οι Συνέπειες της Βασιλείας II.....	58
4.8	Βασιλεία II: Η Κριτική της	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....		63
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ		63
5.1	Εισαγωγή.....	63
5.2	ΑΤΜ (Αυτόματες Ταμειολογιστικές Μηχανές).....	63
5.3	Μηχανήματα Κέντρου Αυτόματων Συναλλαγών (ΚΑΣ)	66
5.4	E-banking	67
5.5	Internet (web) banking	68
5.6	Mobile banking.....	70
5.7	Phone banking	71
5.8	Πιστωτικές κάρτες.....	72
5.9	Factoring.....	75
5.10	Leasing (Χρηματοδοτική και Λειτουργική μίσθωση)	78
5.11	Private Banking	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....		84
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....		84
6.1	Τί είναι Εσωτερικός Έλεγχος.....	84
6.2	Ο Εσωτερικός Έλεγχος στις Τράπεζες.....	85
6.3	Σκοπός του Τραπεζικού Εσωτερικού Ελέγχου	86
6.4	Ειδικά μέτρα ελέγχου	88
6.5	Είδη εσωτερικού ελέγχου στα πιστωτικά ιδρύματα.....	88
6.6	Συστήματα Τραπεζικού Εσωτερικού Ελέγχου.....	89
6.7	Πληροφοριακά Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου Τραπεζών	92

6.8	Συστατικά Μέρη Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των Τραπεζών	92
6.8.1	Ελεγκτική Επιτροπή.....	92
6.8.2	Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης (ΜΕΕ).....	93
6.8.3	Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων (ΜΔΚ)	95
6.8.4	Εσωτερικός Έλεγχος και τραπεζικές λειτουργίες.....	97
6.9	Εταιρική Διακυβέρνηση στις τράπεζες.....	98
6.10	Εσωτερικός Έλεγχος και Οικονομικό Έγκλημα.....	99
6.11	Μετάβαση από την Παραδοσιακή Προσέγγιση Εσωτερικού Ελέγχου των τραπεζών στην Προοδευτική	101
6.12	Η Εποπτεία του Συστήματος Πίστωσης.....	102
6.13	Η Εποπτεία της ιδιωτικής ασφάλισης	106
6.13.1	Ευθύνες- Αρμοδιότητες	106
6.13.2	Στόχοι της ΤτΕ ως Εποπτικής Αρχής.....	107
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	108
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	110

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Υπό το πρίσμα του αυξημένου μεγέθους και, συγχρόνως των δράσεων των Τραπεζών διεθνώς, κατέστη αναγκαία η δημιουργία και υιοθέτηση κανονιστικών πλαισίων που θα διέπουν τις τράπεζες σε Ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο επίπεδο.

Η ανάγκη ελέγχων και καθορισμού προτύπων δημιούργησε ένα πλαίσιο που επισήμως καλείται «Διεθνής Σύγκλιση Κεφαλαιακών Προτύπων και Κεφαλαιακής Επάρκειας» (International Convergence of Capital Measures and Capital Standards), ενώ ανεπίσημα είναι γνωστό ως «Βασιλεία II» (Basel II), από την ομώνυμη πόλη της Ελβετίας.

Δημιουργήθηκαν, έτσι, μεγάλες ρυθμιστικές αρχές και ελεγκτικοί μηχανισμοί, που σκοπό έχουν τον έλεγχο της εφαρμογής των προτύπων και των κανόνων που καθορίστηκαν. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται η «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη» και η «Κανονιστική Συμμόρφωση», που είναι απόρροια του πορίσματος της Επιτροπής της Βασιλείας για την εποπτεία των Τραπεζών (Απρίλιος 2005).

Σκοπός της πτυχιακής εργασίας είναι προσπάθεια κατανόησης της λειτουργίας του τραπεζικού κλάδου στην Ελλάδα καθώς και οι αλλαγές που συντελέστηκαν σε αυτόν από το πλαίσιο «περί κεφαλαιακής επάρκειας» της επιτροπής της Βασιλείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

1.1 Ορισμός τράπεζας

Μία επιχείρηση ονομάζεται Τράπεζα όταν διεκπεραιώνει είτε χρηματικές είτε πιστωτικές συνδιαλλαγές. Ανάλογα με την κατηγορία στην οποία συγκαταλέγεται είναι δυνατόν να αποδέχεται καταθέσεις, να δανειοδοτεί, να διατηρεί και να διαχειρίζεται αξιόγραφα, να πραγματοποιεί διαδικαστικά αναφορικά με την πληρωμή για τον πελάτη.

Η «ψαλίδα» είναι η βάση στην οποία στηρίζεται η τράπεζα για την ανάπτυξη της κερδοφορίας, δηλαδή τη διαφορά ανάμεσα στο επιτόκιο δανεισμού και στο επιτόκιο καταθέσεων. Επί παραδείγματι σε μία τράπεζα ένα δανεισμός δίνεται με επιτόκιο 9% και κατατίθεται με ετήσιο επιτόκιο 2% η διαφορά αυτή (7%) ονομάζεται ψαλίδα και εντάσσεται στα κέρδη της τραπεζής. Ωστόσο οι πόροι των εκάστοτε τραπεζών προέρχονται και από άλλες χρηματικές πηγές όπως από προμήθειες ή από συμμετοχές και επενδύσεις. Παρ'όλα ταύτα η κύρια λειτουργία της ενέχεται στον δανεισμό (χορηγήσεις και καταθέσεις).

1.2 Ιστορική αναδρομή

1.2.1 Μεσοποταμία

Θεμελιώδης πηγή για ορισμένες τραπεζικές πράξεις δύναται βρίσκειται σε πανάρχαιες εποχές όπως στην αρχαία Βαβυλώνα: ήδη από το 3400 π.Χ. ο Ερυθρός Ναός στην Ουρούκ της Χαλδαίας της Μεσοποταμίας, είχε τη λειτουργία τραπεζής, οι επικεφαλείς του ιερού ασχολούνταν με το εμπόριο εν ονόματι του Θεού. Οι καλλιέργειες γίνονταν με την

παραχώρηση τοκιζόμενων δανείων και συνήθιζαν να φυλάττουν ορισμένα αγαθά, δίνοντας στον καταθέτη αντί για απόδειξη μία πήλινη πλάκα. Προς αντικατάσταση του νομίσματος βάση των συναλλαγών ήταν σάκοι με κριθάρι. Και στην αρχαία Ελλάδα το ρόλο της τράπεζας επιτελούσαν οι ναοί στα ναό της Αθηνάς στην Ακρόπολη των Αθηνών και του Απόλλωνος στους Δελφούς.¹

1.2.2 Αρχαία Ελλάδα

Μπορούμε να τοποθετήσουμε τις πρώτες πραγματικές τραπεζικές εργασίες στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό με τους «τραπεζίτες». Ωστόσο η ύπαρξη τέτοιου είδους τραπεζών ήτο ήδη δεδομένη στην αρχαία Αθήνα, προσφέροντας κυρίως υπηρεσίες ανταλλαγής διαφόρων νομισμάτων αλλά και πιστώσεις για τη χρηματοδότηση του τότε «διεθνούς εμπορίου». Επρόκειτο για τους αργυραμοιβούς. Γνωστοί τραπεζίτες της αρχαιότητας ήταν οι Φιλοστέφανος από την Κόρινθο με πελάτη τον Θεμιστοκλή, ο απελεύθερος δούλος Πασίων, ο φιλόσοφος Διογένης που διηύθυνε την τράπεζα της Σινώπης²

1.2.3 Ρωμαϊκή περίοδος

Στην Ρώμη η παλιά τάξη των Ιππέων ασχολείται με τέτοιες δοσοληψίες και πλουτίζει. Οι ιππείς δίνουν προμήθεια στα στρατεύματα, ενοικιάζουν τις δημόσιες προσόδους και συλλέγουν τους φόρους. Εισπράττουν τα κρατικά έσοδα και χαρακτηρίζονται ως τελώνες. Με την συγκέντρωση μεγάλων κεφαλαίων δημιουργούν συνεταιρισμούς με κυρίαρχο τον μάγιστρο και ενεργούν στις ρωμαϊκές βασιλικές. Πολλοί απ' αυτούς ευδοκιμούν με τεράστιους τόκους: 30 ή 50% ενώ ο επίσημος είναι 8-12%. Ο Κικέρων κατηγορεί τον Βέρρη για τον υπέρογκο πλουτισμό του.

¹ www.wikipedia.gr

² www.wikipedia.gr

Οι αργυραμοιβοί αναλαμβάνουν τις λιγότερες εργασίες και υπόκεινται σε έλεγχο από τον έπαρχο της πόλης: ανταλλάσσουν νομίσματα, δέχονται καταθέσεις, δίδουν δάνεια ή πιστώσεις, συμμετέχουν σε αγοραπωλησίες. Υπάρχουν και οι δημόσιες, οι κρατικές τράπεζες, οι mensae που ασχολούνται με τη συλλογή φόρων και την προώθησή τους προς το κεντρικό θησαυροφυλάκιο.³

1.2.4 Μεσαιωνική περίοδος

Μετά την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας οι πείρα των τραπεζικών χάθηκε μαζί με τους τραπεζίτες. Τα επόμενα είδη τραπεζικών συνδιαλλαγών παρουσιάζονται στο Μεσαίωνα όπου οι αργυραμοιβοί, οι χρυσοχόοι και οι έμποροι έπαιρναν καταθέσεις για τις οποίες έδιναν πιστοποιητικά – βεβαιώσεις.

1.2.5 Νεώτεροι χρόνοι

Στην Αγγλία, το 18ο αιώνα ως αποδείξεις κατάθεσης για σταθερά ποσά χαρακτηρίζονταν τα πρώτα τραπεζογραμμάτια. Έτσι σταδιακά με την ανταλλαγή των τραπεζογραμματίων, οι τράπεζες ξεκίνησαν να προσκομίζουν τον ρόλο που έχουν σήμερα στην σημερινή οικονομία. Πιο συγκεκριμένα κατα την Αναγέννηση εμφανίστηκαν οι πρώτες ολοκληρωμένες τράπεζες(στην Ιταλία και στη Φλάνδρα), καλύπτοντας ένα ευρύτερο φάσμα εργασιών, προετοιμάζοντας τη σύγχρονη έννοια της τράπεζας ως πιστωτικό ίδρυμα που απευθύνεται (και εξυπηρετεί) καταθέτες και επιχειρήσεις.

1.3 Δομή τραπεζικού συστήματος

Κάθε ορθή και υγιής οικονομία έχει ανάγκη από ένα χρηματοοικονομικό σύστημα με τη δυνατότητα να μετακινεί κεφάλαια από τις

³ www.wikipedia.gr

πλεονασματικές οικονομικές μονάδες (αυτές που αποταμιεύουν στην τρέχουσα διαχείριση) στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες (δηλαδή σε εκείνες που δανείζονται για να επενδύσουν στις παραγωγικές ευκαιρίες που έχουν τονίσει). Αυτό στέφεται σε επιτυχία λόγω της ύπαρξης των ποικίλων χρηματοοικονομικών οργανισμών και κυρίως των τραπεζών.

Ο στερέοτυπος ρόλος των τραπεζών είναι αυτός του διαμεσολαβητή ανάμεσα σε αποταμιευτές και πιστούχους. Οι τράπεζες διαχειρίζονται το παθητικό τους χορηγώντας δάνεια, θεμελιώνοντας έτσι το ενεργητικό τους. Απο άλλη οπτική γωνία, μπορούμε να πούμε ότι οι τράπεζες διαχειρίζονται το ενεργητικό τους, το οποίο εξαρτάται οικονομικά από αφορά τη χρηματοδότηση από καταθέσεις ή άλλα στοιχεία του παθητικού.

Στις μέρες μας ωστόσο έπειτα από μεταβολές που έχουν υλοποιηθεί που αφενός τόσο στον ευρωπαϊκό όσο και στον διεθνή χρηματοπιστωτικό χώρο, μπορούμε να κάνουμε αναφορά σε τράπεζες πολλαπλών δραστηριοτήτων, δηλαδή για τράπεζες που δύνανται δραστηριοποίησης στην προσφορά όλων των προϊόντων και υπηρεσιών του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Αυτή η σύγχρονη μορφή των τραπεζών τις έχει προάγει στον βασικότερο εκπρόσωπο των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, και έχει διατελλέσει έτσι ώστε το τραπεζικό σύστημα να απαρτίζει τον πυρήνα του χρηματοοικονομικού συστήματος.

1.4 Ποιότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος

Κατόπιν μιας σύντομης αναφορά στην ποιότητα θα πραγματοποιηθεί η εξέταση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Επισημαίνεται ότι στις

σύγχρονες συνθήκες του εντόνου και παγκόσμιου ανταγωνισμού η ποιότητα είναι κύριος παράγοντας που διακρίνει μια τράπεζας και της προσδίδει τη δυνατότητα μιας μη βραχυπρόθεσμης ανάπτυξης και επιβίωσης. Σταδιακά έχουν δημιουργηθεί διάφοροι ορισμοί περί ποιότητας. Έτσι «Η αντιλαμβανόμενη ποιότητα μπορεί να οριστεί, ως η συνολική κρίση και διάθεση του καταναλωτή σε σχέση με την υπεροχή ή την ανωτερότητα της υπηρεσίας. Η αντιλαμβανόμενη ποιότητα είναι η απόρροια της σύγκρισης των επιθυμιών των καταναλωτών, με τις νοοτροπίες για την ποιότητα εκείνου που προσφέρει την υπηρεσία. Για τη διατήρηση της ποιοτικής υπηρεσίας, είναι απαραίτητο να καλύπτονται και με το παραπάνω οι προσδοκίες των καταναλωτών.

Στην αντίθετη περίπτωση πραγματοποιείται ένα χάσμα, το οποίο για να αναπληρωθεί απαιτείται ή η επανατοποθέτηση των προσδοκιών του καταναλωτικού κοινού ελαχιστοποιώντας τις απαιτήσεις τους ή να βελτιωθούν οι προερχόμενες από τις τράπεζες υπηρεσίες ή και τα δυο». Η ποιότητα αποτελείται από τρία χαρακτηριστικές διακρίσεις: Την ποιότητα της παρερχόμενης υπηρεσίας τη στιγμή της κατανάλωσης, τη συνολική χρησιμότητα που αποκομίζει ο καταναλωτής μετά την παρέλευση του χρόνου από την κατανάλωση, και το κύρος αυτού που προσφέρει την υπηρεσία.

Στον τραπεζικό τομέα είναι καθιερωμένο να εκτιμούνται έξι διαστάσεις [που αποτελούνται από 31 επιμέρους στοιχεία Spa this Putridly Gravely (2004)] για μια ολοκληρωμένη ποιοτική εικόνα:

- 1) Αποτελεσματικότητα και ασφάλεια στην παροχή των υπηρεσιών.
- 2) Ευκολία στη πρόσβαση.
- 3) Τιμή.

4) Γενική εικόνα των υποκαταστημάτων (τεχνολογικός εξοπλισμός καθαριότητα του χώρου, διακόσμηση εμφάνιση του προσωπικού).

5) Ποιότητα του Χαρτοφυλακίου.

6) Αξιοπιστία.⁴

1.5 Είδη τραπεζών

Υπάρχουν αρκετές κατηγορίες τραπεζών:

- **Κεντρική Τράπεζα:** Ευθύνεται για τη νομισματική πολιτική και είναι εν δυνάμει δανειστής της τελευταίας λύσης σε περίπτωση κρίσης. Χρεώνεται διαρκώς με τον έλεγχο του διάθεσης χρήματος, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης νομίσματος. Υπομνήματα κεντρικών τραπεζών είναι η Τράπεζα της Ελλάδος και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
- **Εμπορική τράπεζα:** Ορολογία που χρησιμοποιείται για μια κανονική τράπεζα για να τη διακρίνει από μια τράπεζα επενδύσεων. Μιας και αυτές οι δύο δεν είναι πλέον υποχρεωτικό να λειτουργούν κάτω από χωριστή ιδιοκτησία, ορισμένοι χρησιμοποιούν τον όρο "εμπορική τράπεζα" για να αναφερθούν σε μια τράπεζα ή ένα τμήμα τράπεζας που ασχολείται κυρίως με εταιρίες ή μεγάλες επιχειρήσεις.
- **Επενδυτική τράπεζα:** Δίνει εγγυητικές επιστολές για πώληση μετοχών και χρεογράφων και συμβουλεύουν για συγχωνεύσεις και εξαγορές εταιρειών.

Οι εμπορικές τράπεζες έχουν αναπτυχθεί σταδιακά σε σύγχρονα πιστωτικά ιδρύματα παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Η γνώση

⁴ ("Kingies and Voukelatos", 1997)

τους αφορά κάθε φύσης τραπεζικές εργασίες διαμεσολαβώντας μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων με σκοπό την άντληση καταθέσεων και τη χορήγηση δανείων.

Στην ελληνική επικράτεια δραστηριοποιούνται τόσο ελληνικές όσο και ξένες εμπορικές τράπεζες.

1.6 Ελληνικές εμπορικές τράπεζες

1.6.1 Κεντρική τράπεζα (Τράπεζα της Ελλάδος)

Η Τράπεζα της Ελλάδος, δημιουργήθηκε με βάση το νόμο 3224/7-2-1927 και ξεκίνησε η λειτουργία της το Μάιο του 1928 ως κεντρική τράπεζα της Ελλάδας. Σε συνδυασμό με το κεντρικό κατάστημα στην Αθήνα, λειτουργούν 27 υποκαταστήματα σε όλη τη χώρα. Από την 1η Ιανουαρίου 2001, περιλαμβάνεται στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών και λειτουργεί βάσει των αξόνων και οδηγιών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

πρόκειται για μορφή ούτε καθαρά κρατική, ούτε ιδιωτική και λειτουργεί με τη μορφή ΑΕ. Άγεται από το Διοικητικό Συμβούλιο, που αποτελείται από το διοικητή, 2 υποδιοικητές, 9 συμβούλους και 1 κρατικό επίτροπο. Ο διοικητής εκλέγεται με την έγκριση της κυβέρνησης ενώ το ανώτατο διοικητικό όργανο είναι η γενική συνέλευση των μετόχων της, που απαρτίζεται τόσο από ιδιώτες όσο και από δημόσιους οργανισμούς.

Στην πραγματικότητα η Τράπεζα της Ελλάδος υποστηλώνει την οικονομία με την άσκηση της νομισματικής, της πιστωτικής και της συναλλαγματικής πολιτικής ενώ παράλληλα έχει το προνόμιο της έκδοσης τραπεζογραμματίων.

Οι εμπορικές τράπεζες έχουν αναπτυχθεί σταδιακά σε σύγχρονα πιστωτικά ιδρύματα παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Η γνώση τους αφορά κάθε φύσης τραπεζικές εργασίες διαμεσολαβώντας μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων με σκοπό την άντληση καταθέσεων και τη χορήγηση δανείων.

Στην ελληνική επικράτεια δραστηριοποιούνται τόσο ελληνικές όσο και ξένες εμπορικές τράπεζες. Παρακάτω επιχειρείται μια σύντομη παρουσίαση των σημαντικότερων εξ αυτών.

1.6.2 Εθνική τράπεζα της Ελλάδος

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (www.ethniki.gr) ιδρύθηκε το 1841 και μέχρι την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος είχε το προνόμιο της έκδοσης τραπεζογραμματίων. Στις μέρες μας έχει 575 καταστήματα με 13.743 υπαλλήλους και περισσότερα από 1400 ATMs καλύπτοντας όλη την Ελλάδα.

Παράλληλα και μετέπειτα τις πρόσφατες εξαγορές στο χώρο της Βαλκανικής, το δίκτυο της τράπεζας στο εξωτερικό καταλαμβάνει 290 μονάδες. Όταν δε γίνεται λόγος στον όμιλο της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος, είναι φανερό ότι προσφέρει ένα ιδιαίτερα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες των σύγχρονων επιχειρήσεων και ιδιωτών.

Προσφέρονται, λόγου χάρη, επενδυτικές εργασίες, εργασίες χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), διαχείρισης επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), κ.ο.κ. ταυτόχρονα εξελίσσει εναλλακτικά δίκτυα πώλησης των προϊόντων της, όπως οι υπηρεσίες Mobile and Internet Banking. Η ηγετική της θέση στην ελληνική αγορά είναι πλήρως

επιβεβαιωμένη. Οι λογαριασμοί καταθέσεων ου ξεπερνούν τα εννέα εκατομμύρια και οι άνω του εκατομμυρίου λογαριασμοί χορηγήσεων αποτελούν τη σημαντικότερη απόδειξη της εμπιστοσύνης του κοινού της, που αποτελεί και την κινητήρια δύναμη της τράπεζας.

1.6.3 Alpha Bank

Η Alpha Bank (www.alpha.gr) ιδρύθηκε το 1879 και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα της Ελλάδος. Η αρχική της ονομασία ήταν «Τράπεζα Καλαμών».

Την επωνυμία «Τράπεζα Πίστεως» την πήρε το 1972, ενώ το 1994 μετονομάστηκε σε Alpha Τράπεζα Πίστεως. Κύριο παράγοντα στην πορεία της διετέλεσε η εξαγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής Τράπεζας το 1999, οπότε και μετονομάστηκε σε Alpha Bank, ονομασία που διατηρεί μέχρι σήμερα. Το δίκτυο της τράπεζας αριθμεί συνολικά 675 καταστήματα, εκ των οποίων τα 374 λειτουργούν στην Ελλάδα, ενώ τα υπόλοιπα αποτελούν το δίκτυο της στο εξωτερικό, όπου και διαδίδεται σταδιακά η ανάπτυξη της σε χώρες, όπως η Αλβανία, η Κύπρος, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Σερβία κ.α

1.6.4 E.F.G EUROBANK

Ο όμιλος Eurobank EFG ιδρύθηκε το 1990 με την αρχική ονομασία «Ευρωεπενδυτική Τράπεζα». Είναι τμήμα του ομίλου EFG Bank European Financial Group, του τρίτου μεγαλύτερου τραπεζικού ομίλου της Ελβετίας, και σήμερα διαθέτει 370 καταστήματα, 395 ATMs και προσωπικό άνω των 20.000 ανθρώπων.

Παρέχει τα προϊόντα και τις υπηρεσίες του στην Ελλάδα και το εξωτερικό, τόσο μέσα από το δίκτυο καταστημάτων του, όσο και μέσα

από εναλλακτικά δίκτυα διάθεσης, που ξεπερνούν τα 900 σημεία παρουσίας. Επιπρόσθετα, ο τραπεζικός όμιλος έχει αναπτύξει τις τελευταίες δεκαετίες σημαντική υποδομή στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Σερβία, την Πολωνία, την Τουρκία, την Ουκρανία και την Κύπρο.

1.6.5 Τράπεζα Πειραιώς

Η Τράπεζα Πειραιώς (www.piraeusbank.gr) ιδρύθηκε το 1916. Λειτουργεί σε ιδιωτικό επίπεδο από την ημερομηνία έναρξης της, με εξαίρεση το χρονικό διάστημα 1975-1991 όπου πέρασε σε κρατικό έλεγχο.

Από το 1998 προχώρησε σε μια σειρά εξαγορών (π.χ Τράπεζα Χίου, Μακεδονίας – Θράκης) δημιουργώντας έτσι μια από τις τρεις μεγαλύτερες ιδιωτικές τράπεζες στην Ελλάδα. Το 2000 δημιουργεί την πρώτη ολοκληρωμένη υπηρεσία ηλεκτρονικής τραπεζικής στην Ελλάδα (την μοναδική πιστοποιημένη με ISO9001- 2000), για την οποία έχει βραβευτεί τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

1.7 Ξένες εμπορικές τράπεζες

1.7.1 Τράπεζα Κύπρου

Η Τράπεζα Κύπρου (www.bankofcyprus.com) ιδρύθηκε στην Κύπρο το 1899, όπου και κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς. Στην Ελλάδα, που αποτελεί και τον κυριότερο άξονα επέκτασής του ομίλου, ίδρυσε το πρώτο της κατάστημα 1991.

Στις μέρες μας έχει στην κατοχή της 140 καταστήματα. Ενώ το 1999 διέθετε μόλις 17. Απασχολεί πάνω από 2.500 άτομα. Παρέχει επιπλέον ολοκληρωμένες τραπεζικές υπηρεσίες, τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα. Υπηρεσίες παρέχει επίσης και στη Μεγάλη Βρετανία, στη

Ρουμανία, στη Ρωσία και στην Αυστραλία, με παράλληλη λειτουργία διεθνούς δικτύου με γραφεία αντιπροσωπείας σε όλες τις ηπείρους.

1.7.2 CITIBANK

Η Citibank (www.citibank.gr) είναι η μεγαλύτερη ξένη τράπεζα στην Ελλάδα. Άνοιξε το πρώτο της κατάστημα στην Ελλάδα το 1964 και σήμερα διαθέτει ένα δίκτυο 85 καταστημάτων, 263 ATMs και περισσότερους από 1.500 υπαλλήλους και 600.000 πελάτες.

Είναι η τράπεζα που για πρώτη φορά εγκαινίασε στην ελληνική επικράτεια το 1985 ATMs. Επιπροσθέτως τη τελευταία τριετία διαθέτει κι έχει βραβευτεί για το καλύτερο εργασιακό περιβάλλον στην Ελλάδα.

1.7.3 HSBC BANK

Η HSBC Bank plc λειτουργεί στην Ελλάδα από το 1981 και είναι μέλος του ομίλου HSBC, ο οποίος είναι ένας από τους μεγαλύτερους τραπεζικούς και χρηματοοικονομικούς οργανισμούς στον κόσμο με παρουσία σε 76 χώρες. Διαθέτει στην Ελλάδα 22 καταστήματα.

1.8 Συνεταιριστικές τράπεζες

Οι συνεταιριστικές τράπεζες χαρακτηρίζονται ως ένας ακόμη διαδεδομένος τύπος χρηματοοικονομικών οργανισμών. Συναντώνται σε πάρα πολλές χώρες, ενώ παγκοσμίως υπολογίζεται ότι ξεπερνούν τις 50.000. Στην Ελλάδα παρουσιάστηκαν στην αρχή της δεκαετίας του 1990 και βρίσκονται υπό τη διοίκηση της Τράπεζας της Ελλάδος, τόσο κατά την ίδρυση και τις αλλαγές τους (τροποποίηση καταστατικού) όσο και κατά τη λειτουργία τους.

Σκοπός της εποπτείας αυτής, είναι από τη μία πλευρά, η προστασία των καταθετών, και από την άλλη η προστασία της αξιοπιστίας του τραπεζικού συστήματος, άρα και της σταθερότητας αυτού. Η ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία των τραπεζών αυτών στηρίζονται στις αρχές της συνεταιριστικής επιχείρησης.

Το πρώτο στάδιο των συνεταιριστικών τραπεζών είναι ο πιστωτικός συνεταιρισμός, στις δραστηριότητες του οποίου περιλαμβάνονται η παροχή δανείων, εγγυήσεων, ασφαλειών ή άλλων χρηματοοικονομικών διευκολύνσεων στα μέλη του.

Κατα την εκκίνηση λειτουργίας ως πιστωτικό ίδρυμα, ο πιστωτικός συνεταιρισμός έχει τη δυνατότητα να δέχεται καταθέσεις, να χορηγεί πιστώσεις και σε γενικές γραμμές να διεκπεραιώνει οποιαδήποτε τραπεζική εργασία, εκτός αν κάποια από αυτές έχει ειδικά απαγορευτεί για τις συνεταιριστικές τράπεζες. Γενικό στόχο ωστόσο αποτελεί η εξυπηρέτηση και προώθηση των συμφερόντων των μελών τους.

Οι συνεταιριστικές τράπεζες δραστηριοποιούνται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές και ως εκ τούτου αντλούν κεφάλαια από τις αποταμιεύσεις της περιοχής τους, μέσω της χρηματοδότησης από τα μέλη τους. Ουσιαστικά, οι συνεταιριστικές τράπεζες συντελούν στην οικονομική ανάπτυξη των περιοχών όπου και εγκαθίστανται μέσω της αξιοποίησης των κεφαλαίων των κατοίκων των περιοχών αυτών. Μπορούν ωστόσο να επεκταθούν εκτός νομού αν το εγκρίνει η Τράπεζα της Ελλάδας μετρώντας υποδομές, συστήματα ασφαλείας, προσωπικό και κυρίως διαθέσιμα κεφαλαία. Αν αυτά είναι επαρκή δίνεται έγκριση επέκτασης.

Οι συνεταιριστικές τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι οι εξής:

- Συνεταιριστική Τράπεζα Λαμίας
- Αχαϊκή Συνεταιριστική Τράπεζα
- Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα
- Συνεταιριστική Τράπεζα Ιωαννίνων
- Συνεταιριστική Τράπεζα Χανίων
- Συνεταιριστική Τράπεζα Δωδεκανήσου

Επιπλέον, έχουν ιδρυθεί έχοντας ως στόσο να προαχθούν σε συνεταιριστικές τράπεζες ακόμη 20 πιστωτικοί συνεταιρισμοί. Ωστόσο, το μερίδιο αγοράς που ανηκει σε συνεταιριστικές τράπεζες φανερώνει πως ο πολίτης δεν επιθυμεί εύκολα συναλλαγές με μια συνεταιριστική τράπεζα. Ο κύριος λόγος για αυτήν την απόκλιση έγκειται στο ότι δεν αισθάνεται τόσο ασφαλής όσο στις συμβατικές τράπεζες.

Ωστόσο, δεν πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι οι συνεταιριστικές τράπεζες αποτελούν κομμάτι του Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων του Ελληνικού δημοσίου. Αυτό σημαίνει ότι έχουν ακριβώς τις ίδιες εγγυήσεις και ασφάλειες για τα χρήματα των καταθετών με αυτές οποιασδήποτε άλλης τράπεζας. Επιπλέον, ελέγχονται σε καθημερινή βάση από ειδική Επιθεώρηση Συνεταιριστικών Τραπεζών της Τράπεζας της Ελλάδος. Ο θεσμός είναι λοιπόν απόλυτα κατοχυρωμένος και εξασφαλισμένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 Ορισμός χρηματοπιστωτικού συστήματος

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι ένα οικονομικό σύστημα, στηριγμένο στο χρηματικό αντίκρυσμα και την βαθμολόγηση της εμπιστοσύνης της διαθεσιμότητας των φυσικών και άυλων πόρων, που χρησιμοποιεί τη διαμεσολάβηση στην ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών στις αγορές με σκοπό την ελάττωση του κόστους των ατελειών που εμφανίζονται κατά τις συναλλαγές. Κύριο ρόλο στο σύστημα αυτό παίζουν οι διαμεσολαβητές οι οποίοι, πρώτον, συγκεντρώνουν την πληροφορία εμπιστοσύνης των συναλλασσομένων και, δεύτερον, διεκπεραιώνουν τις συμφωνίες των συναλλαγών. Σκοπός του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η βελτίωση της κατανομής των πόρων στο χώρο και το χρόνο μέσα σε ένα αβέβαιο περιβάλλον συναλλαγών.⁵

2.2 Στόχοι ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος

- Η αντιμετώπιση, η αποφυγή και η διάχυση του κινδύνου.
- Η άριστη κατανομή των πόρων
- Η παρακολούθηση της διοίκησης των εταιρειών και ο έλεγχος των επιχειρήσεων
- Η κινητοποίηση των αποταμιεύσεων
- Η διευκόλυνση της ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών

⁵ www.wikipedia.gr

2.3 Χρηματοπιστωτικοί θεσμοί

Οι χρηματοπιστωτικοί θεσμοί απαρτίζονται από δύο κατηγορίες:

2.3.1 Χρηματοπιστωτικές αγορές

Μέσω των θεσμών αυτών οι αποταμιευτές μπορούν και προσφέρουν άμεσα κεφάλαια σε όσους επιθυμούν να δανειστούν.

- Αγορά ομολόγων
- Αγορά μετοχών

2.3.2 Χρηματοοικονομικοί διαμεσολαβητές

Μέσω των θεσμών αυτών οι αποταμιευτές μπορούν και προσφέρουν έμμεσα κεφάλαια σε όσους επιθυμούν να δανειστούν.

- Τράπεζες
- Αμοιβαία Κεφάλαια
- Πιστωτικές συνεταιριστικές ενώσεις
- Συνταξιοδοτικά αμοιβαία κεφάλαια
- Ασφαλιστικές εταιρείες
- Τοκογλύφοι⁶

2.4 Χαρακτηριστικά του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι ένα οικονομικό σύστημα βασισμένο στο χρήμα και αποτελεί τον διαμεσολαβητή στην ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών. Φέρνει σε επαφή τους αποταμιευτές με τους επενδυτές, δηλαδή μεταφέρει την αγοραστική δύναμη από τις οικονομικές μονάδες που παρουσιάζουν πιστωτικό υπόλοιπο προς αυτές με χρεωστικό υπόλοιπο. Περιλαμβάνει δύο βασικά υποσυστήματα, τις

⁶ www.wikipedia.gr

χρηματοπιστωτικές αγορές και τους ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς τα οποία και θα αναλυθούν παρακάτω.

2.5 Ευρωπαϊκό και αγγλοσαξονικό χρηματοπιστωτικό σύστημα

Στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα το μεγαλύτερο μέρος των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων του συνίσταται σε τραπεζικές καταθέσεις και σε άμεσα δάνεια (bank-based financial system). Το αγγλοσαξονικό επενδύει στις χρηματοπιστωτικές αγορές και αποτελείται από πολλούς επενδυτικούς βραχίονες, όπως τα ομόλογα, τα παράγωγα, τα cds και τις μοχλεύσεις (market-based financial system). Μπορεί να ειπωθεί ότι το ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα ακολουθεί συντηρητικές κατευθύνσεις με μικρές αποδόσεις, σε αντίθεση με το αγγλοσαξονικό το οποίο είναι ριψοκίνδυνο αλλά πιο δελεαστικό διότι προσφέρει υψηλότερες αποδόσεις. Το ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό κατέχει μεγαλύτερα ποσοστά πραγματικού χρήματος, ενώ το αγγλοσαξονικό κατέχει πιο πολύ ψεύτικο χρήμα μέσω των μοχλεύσεων για παράδειγμα.⁷

Συνέπεια των παραπάνω είναι το αγγλοσαξονικό σύστημα να παράγει μεγαλύτερες οικονομικές φούσκες, που μπορούν να παρομοιαστούν με τις μπαμπούσκες οι οποίες η μία είναι μέσα στην άλλη και το μέγεθος τους όλο και μεγαλώνει. Στην σημερινή εποχή ζούμε την κορύφωση της διαμάχης των δύο συστημάτων. Ο πόλεμος των αγορών, μέσω των spreads ως μοχλό εκβιασμού, κατάφερε να οδηγήσει στην πτώση των κυβερνήσεων σε κράτη-μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης (όπως Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιρλανδία, Ισλανδία). Από εκεί που το κράτος παρουσίαζε μεγαλύτερη επιρροή στο χρηματοπιστωτικό σύστημα λόγω της ευκολότερης παρέμβασης του, τις δυο τελευταίες δεκαετίες

⁷ www.wikipedia.gr

παρατηρείται μια στροφή προς τις χρηματοπιστωτικές αγορές γεγονός που είχε σαν αποτέλεσμα την ανάδειξη των αδυναμιών των κρατών στο να αντιμετωπίσουν τις πιέσεις των αγορών.

2.6 Τραπεζικό σύστημα

Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί την καρδιά του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας. Σε αυτό εντάσσονται οργανισμοί που κατέχουν τον ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα σε αποταμιευτές και πιστούχους, εξασφαλίζοντας τον μετασχηματισμό της ρευστότητας . Το τραπεζικό σύστημα συμβάλλει στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας με την τόνωση της εγχώριας ζήτησης, την χρηματοδότηση δυναμικών κλάδων της οικονομίας και καινοτόμων επενδυτικών πρωτοβουλιών. Η αποτελεσματικότητα της συμβολής του εξαρτάται από την ύπαρξη αξιόπιστου θεσμικού πλαισίου το οποίο ρυθμίζει την λειτουργία της κοινωνίας σε οικονομικό επίπεδο και στηρίζει τις αναπτυξιακές διαδικασίες. Το σύστημα αυτό αποτελείται από δύο είδη τραπεζών, την κεντρική τράπεζα και τις εμπορικές τράπεζες. Η Κεντρική τράπεζα αποτελεί τον συντονιστή των εγχώριων τραπεζών όσον αφορά την γενική πολιτική τους και έχει την δυνατότητα να ελέγχει τις εμπορικές τράπεζες.⁸

Αναλυτικότερα η κεντρική τράπεζα:

- Οριοθετεί τα επιτόκια των τραπεζών μέσω του καθορισμού του επιτοκίου δανεισμού της, θέτοντας έτσι κατευθυντήριες γραμμές για τις υπόλοιπες τράπεζες.
- Ελέγχει και μεταβάλλει την προσφορά εγχώριου χρήματος , με την έκδοση και την ρευστοποίηση ομολόγων ή με την εκτύπωση

⁸ <http://ebooks.edu.gr/modules>

χρήματος σε επιθυμητά επίπεδα, σε αντιστοιχία με την εξέλιξη μακροοικονομικών μεγεθών της οικονομίας. Αυτό σημαίνει ότι η κεντρική τράπεζα είναι ένα από τα βασικά όργανα δημοσιονομικής πολιτικής.

- Διεξάγει έρευνες και μελέτες σχετικά με τον ιδιωτικό και επιχειρηματικό δανεισμό, με την στατιστική επεξεργασία των ευρημάτων και την διεξαγωγή πορισμάτων για την πορεία της οικονομίας του κράτους.
- Έχει την αρμοδιότητα του τραπεζίτη της κυβέρνησης, δηλαδή εγγυάται ότι η κυβέρνηση θα μπορεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της όταν αντιμετωπίσει δημοσιονομικό έλλειμμα.

Οι εμπορικές τράπεζες συμμετέχουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα με σκοπό την ικανοποίηση των συναλλαγματικών αναγκών των καταναλωτών. Διαχειρίζονται με ορθολογικό τρόπο τα επίπεδα συναλλαγματικών διαθέσιμων κεφαλαίων, είτε επειδή επιδιώκουν το άριστο, είτε επειδή τους το επέβαλλε η κεντρική τράπεζα.

Αναλυτικότερα οι εμπορικές τράπεζες:

- Λειτουργούν ως μεσολαβητές μεταξύ των αποταμιευτών και των επενδυτών
- Επηρεάζουν την προσφορά του χρήματος.
- Είναι υποχρεωμένοι να κρατούν ένα ποσοστό, που καθορίζεται από την κεντρική τράπεζα, των καταθέσεων σε ρευστά διαθέσιμα και δανείζουν το υπόλοιπο τους.

2.7 Θεσμικοί επενδυτές

Οι θεσμικοί επενδυτές είναι οργανισμοί που έχουν μαζεμένα τεράστια ποσά χρημάτων και τα επενδύουν σε επιχειρήσεις είτε αγοράζοντας μετοχές στο χρηματιστήριο είτε με άλλα επενδυτικά προϊόντα. Θεσμικοί επενδυτές μπορεί να είναι τράπεζες, εταιρίες ασφαλειών, ταμεία συντάξεων, εταιρίες αμοιβαίων κεφαλαίων (mutual funds) και ταμεία εξασφάλισης (hedge funds). Οι θεσμικοί επενδυτές αποκτούν ουσιαστικά κεφάλαιο από τις αποταμιεύσεις και από τις πιστώσεις των πελατών της. Οι εταιρίες επενδύσεων κρατούν ένα μεγάλο χαρτοφυλάκιο επενδύσεων σε πολλές επιχειρήσεις με σκοπό εάν μια επιχείρηση στην οποία έχουν επενδύσει πτωχεύσει να αποτελεί μικρό μερίδιο του χαρτοφυλακίου της. Επιπλέον οι θεσμικοί επενδυτές έχουν μεγάλη επιρροή στην διοίκηση των επιχειρήσεων στις οποίες έχουν επενδύσει επειδή συχνά λόγω του μεγάλου αριθμού μετοχών που αγοράζουν έχουν δικαίωμα ψήφου στο διοικητικό συμβούλιο. Έτσι μπορούν να ελέγξουν πολλές επιχειρήσεις. Επίσης επειδή έχουν την ελευθερία να αγοράζουν και να πουλάνε μαζικές ποσότητες μετοχών μπορούν να επηρεάσουν το ποια επιχείρηση θα συνεχίσει να λειτουργεί κερδοφόρα και ποια θα αναγκαστεί να κλείσει ή να αναζητήσει αγοραστή.⁹

Αναλυτικότερα οι εταιρίες αμοιβαίων κεφαλαίων και τα ταμεία εξασφάλισης:

- Συγκεντρώνουν κεφάλαια από διάφορους επενδυτές και δημιουργούν μια ενιαία επένδυση υπό κοινή διαχείριση.
- Οι επενδυτές έχουν το δικαίωμα να ρευστοποιήσουν ανά πάσα στιγμή και να συμμετέχουν στα κέρδη/ζημίες ανάλογα με το ποσοστό που έχουν τοποθετήσει.

⁹ <http://ebooks.edu.gr/modules>

Η διαφορά τους είναι ότι στα ταμεία εξασφάλισης υπάρχουν δύο τύποι επενδύσεων, η ανοικτού και η κλειστού τύπου. Στις ανοικτού τύπου υπάρχει ένα κατώτατο όριο επένδυσης, το οποίο είναι και πολύ υψηλό, ενώ στις κλειστού τύπου οι συμμετέχοντες επιλέγονται από τον διαχειριστή.¹⁰

2.8 Οι Εμπορικές Τράπεζες

Οι τράπεζες είναι επιχειρήσεις με κύρια δραστηριότητα τη μεσολάβησή τους στην αγορά χρήματος, εκεί, δηλαδή, όπου το χρήμα ζητείται και προσφέρεται. Οι εμπορικές τράπεζες, που ονομάζονται και πιστωτικά ιδρύματα, δέχονται καταθέσεις χρηματικών ποσών και ταυτόχρονα χορηγούν χρηματικά ποσά με τη μορφή δανείων.

Οι καταθέσεις στις εμπορικές τράπεζες προέρχονται από ιδιώτες, ιδιωτικές επιχειρήσεις, δημόσιους οργανισμούς κτλ. και διακρίνονται σε καταθέσεις **όψεως**, καταθέσεις **ταμιευτηρίου** και **καταθέσεις επί προθεσμία**. Οι καταθέσεις **όψεως** γίνονται από επιχειρήσεις και διακινούνται συχνά με επιταγές. Οι καταθέσεις ταμιευτηρίου είναι η συνηθέστερη μορφή κατάθεσης. Στις καταθέσεις όψεως και ταμιευτηρίου ο καταθέτης έχει το δικαίωμα να κάνει κατάθεση ή ανάληψη χρηματικού ποσού οποιαδήποτε χρονική στιγμή το επιθυμεί. Στην περίπτωση των καταθέσεων επί προθεσμία, ο καταθέτης δεν έχει το δικαίωμα να αποσύρει τα χρήματά του ούτε μέρος αυτών, πριν παρέλθει η συμφωνημένη προθεσμία. Αν όμως θελήσει να αποσύρει τα χρήματά του νωρίτερα από την προθεσμία, πληρώνει ένα προκαθορισμένο πρόστιμο στην τράπεζα. Το επιτόκιο καταθέσεων δεν είναι πάντοτε το ίδιο, αλλά διαφέρει για κάθε τράπεζα και οπωσδήποτε εξαρτάται από το είδος της κατάθεσης. Στις καταθέσεις επί προθεσμία το επιτόκιο είναι μεγαλύτερο

¹⁰ <http://ebooks.edu.gr/modules>

από αυτό των καταθέσεων όψεως και ταμειυτηρίου και μάλιστα όσο μεγαλύτερη είναι η προθεσμία κατάθεσης, τόσο μεγαλύτερο είναι το επιτόκιο. Αυτό συμβαίνει, γιατί η τράπεζα γνωρίζει το χρονικό διάστημα που έχει στη διάθεσή της το χρηματικό ποσό και μπορεί να το εκμεταλλεύεται καλύτερα και με λιγότερους κινδύνους.

Οι εμπορικές τράπεζες, για να καλύψουν το κόστος λειτουργίας τους (μισθούς υπαλλήλων, ενοίκια, ηλεκτρικό ρεύμα, τόκους καταθέσεων κτλ.) και να έχουν κέρδος, χορηγούν δάνεια με μεγαλύτερο επιτόκιο από αυτό των καταθέσεων. Η χορήγηση δανείων γίνεται σε ιδιώτες, σε επιχειρήσεις και στο κράτος. Όπως κάθε επιχείρηση, έτσι και η εμπορική τράπεζα έχει ως αντικειμενικό στόχο τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Όσο αυξάνονται τα δάνεια που χορηγεί, τόσο αυξάνονται οι τόκοι που εισπράττει και, επομένως, και τα κέρδη της. Συνεπώς, μεγιστοποίηση του κέρδους θα σήμαινε ουσιαστικά μεγιστοποίηση των χρηματικών ποσών που χορηγεί η τράπεζα. **Υπάρχουν όμως δυο σοβαροί περιορισμοί στις δανειοδοτήσεις.** Ο ένας προέρχεται από την πολιτική και τους κανονισμούς που επιβάλλει η Κεντρική Τράπεζα, όπως ο καθορισμός του **ποσοστού των ρευστών διαθεσίμων**. Τα ρευστά διαθέσιμα είναι ένα απόθεμα χρημάτων που οφείλει να κρατάει η εμπορική τράπεζα στο ταμείο της. Για παράδειγμα, όταν η Κεντρική Τράπεζα καθορίσει το ποσοστό των ρευστών διαθεσίμων στο 20%, τότε οι εμπορικές τράπεζες είναι υποχρεωμένες για κάθε 100 ευρώ που καταθέτουν οι πελάτες τους, να κρατούν στο ταμείο τους 20 ευρώ και έχουν δυνατότητα να δανείσουν τα υπόλοιπα 80 ευρώ.¹¹

Ο άλλος περιορισμός προέρχεται από τις ίδιες τις εμπορικές τράπεζες, που επιδιώκουν να εξασφαλίσουν την επιστροφή των χρηματικών

¹¹ <http://ebooks.edu.gr/modules>

κεφαλαίων που δανείζουν μαζί με τους τόκους. Για το λόγο αυτό, όταν μια τράπεζα χορηγεί κάποιο δάνειο, φροντίζει να ερευνά την οικονομική κατάσταση του δανειοδοτούμενου και τη δυνατότητα της αποδοτικής χρησιμοποίησης του δανείου, δηλαδή **επιδιώκει την εξασφάλιση των κεφαλαίων της.**

Γενικά, οι εμπορικές τράπεζες επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση των κερδών και ταυτόχρονα την ελαχιστοποίηση του κινδύνου τον οποίο αναλαμβάνουν.

Οι δύο αυτές επιδιώξεις είναι σε κάποιο βαθμό αντίθετες. Όσο μεγαλύτερος είναι ο όγκος των δανείων που δίνει μια τράπεζα, τόσο πιο πολλά είναι τα έσοδα της και, συνεπώς, τα κέρδη της, αλλά τόσο πιο μεγάλος και ο κίνδυνος απώλειας χρηματικών κεφαλαίων. Τελικά η πολιτική των δανειοδοτήσεων είναι τέτοια, ώστε να επιτυγχάνονται υψηλά κέρδη, χωρίς υπερβολικούς κινδύνους.

2.9 Η ποσότητα του χρήματος σε κυκλοφορία

Η ποσότητα του χρήματος ορίζεται ως το σύνολο των νομισματικών μονάδων κάθε είδους, δηλαδή κερμάτων, χαρτονομισμάτων και καταθέσεων, οι οποίες βρίσκονται στην κατοχή των οικονομούντων ατόμων, δηλαδή των ιδιωτών, των επιχειρήσεων και των δημοσίων οργανισμών σε μια χρονική περίοδο. Τα χρήματα αυτά χρησιμοποιούνται για διάφορους σκοπούς, π.χ. για τις συναλλαγές, σύμφωνα με τις ανάγκες αυτών των ατόμων.

Η ποσότητα χρήματος είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό μέγεθος για τη λειτουργία της οικονομίας και την εξέλιξη των τιμών των αγαθών.

2.10 Η δημιουργία χρήματος από τις Εμπορικές Τράπεζες

Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι οι εμπορικές τράπεζες, για να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους, πρέπει να χορηγούν για δάνεια τη μεγαλύτερη δυνατή ποσότητα χρήματος. Οι εμπορικές τράπεζες όμως πρέπει να ανταποκριθούν και στις καθημερινές αναλήψεις χρημάτων που κάνουν οι πελάτες τους. Για το σκοπό αυτό οι τράπεζες χρησιμοποιούν τα ρευστά διαθέσιμα που διατηρούν στα ταμεία τους καθώς και ένα μέρος των καθημερινών καταθέσεων που δέχονται από άλλους πελάτες.

Η πείρα από τη λειτουργία των εμπορικών τραπεζών δείχνει ότι σε κανονικές (συνηθισμένες) συνθήκες η τράπεζα μπορεί να δανείζει, χωρίς να αντιμετωπίζει πρόβλημα, το μεγαλύτερο μέρος των καταθέσεων. Για παράδειγμα, από μια κατάθεση 100 ευρώ μπορεί να δανείσει τα 75 ευρώ και να κρατήσει ένα ποσό ρευστών διαθέσιμων αξίας 25 ευρώ, που μαζί με τις καθημερινές καταθέσεις μπορεί να ικανοποιήσει τις καθημερινές αναλήψεις των πελατών της. Το πρόβλημα ρευστότητας ισχύει μόνο για τις καταθέσεις όψεως και ταμιευτηρίου. Οι καταθέσεις επί προθεσμία δε δημιουργούν πρόβλημα, αφού ο καταθέτης δεν μπορεί να κάνει ανάληψη των χρημάτων του, πριν παρέλθει η προθεσμία κατάθεσης, αρκεί βέβαια η τράπεζα να συνδυάζει σωστά τις προθεσμίες των καταθέσεων με τις προθεσμίες των δανείων που χορηγεί.¹²

Ευνόητο είναι ότι σε περιπτώσεις ασυνήθιστων καταστάσεων, για παράδειγμα, γενικού πανικού η τράπεζα δε μπορεί να επιστρέψει σε όλους τους καταθέτες ολόκληρο το ποσό των καταθέσεων, αφού στην περίπτωση αυτή θα ήταν αναγκασμένη να κρατάει στο ταμείο της το 100% των καταθέσεων και, συνεπώς να μη χορηγεί δάνεια. Τέτοιες περιπτώσεις πανικού σπάνια εμφανίζονται.

¹² <http://ebooks.edu.gr/modules>

Ας δούμε τώρα πώς από μια κατάθεση όψεως, η εμπορική τράπεζα μπορεί να δημιουργήσει χρήμα ή ακριβέστερα πώς μπορεί να αυξήσει την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί. Ας υποθέσουμε ότι ένα άτομο Α κάνει κατάθεση όψεως σε μια τράπεζα 10.000 ευρώ. Η τράπεζα δίνει το δικαίωμα στο άτομο Α να πληρώνει στις συναλλαγές του με επιταγές μέχρι του ποσού της κατάθεσής του, δηλαδή μέχρι 10.000 ευρώ. Το άτομο Α μπορεί να χρησιμοποιήσει το ποσό των 10.000 ευρώ από την επόμενη μέρα της κατάθεσης με τη μορφή επιταγών, διατηρώντας έτσι την αγοραστική δύναμη των 10.000 ευρώ. Η τράπεζα από την κατάθεση αυτή είναι υποχρεωμένη να κρατήσει στο ταμείο της 2.000 ευρώ, αν, για παράδειγμα, το ποσοστό ρευστών διαθεσίμων είναι 20%. Τις υπόλοιπες 8.000 ευρώ μπορεί να της χορηγήσει δάνειο σε ένα άλλο άτομο Β. Το άτομο Β διαθέτει τώρα αγοραστική δύναμη 8.000 ευρώ σε μετρητά, δηλαδή μπορεί να κάνει αγορές αυτής της αξίας.¹³

Με τη λειτουργία αυτή η τράπεζα από μία κατάθεση όψεως 10.000 ευρώ έδωσε τη δυνατότητα στα δύο άτομα να διακινήσουν συνολικά ποσό 18.000 ευρώ. Η ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί αυξήθηκε κατά 8.000 ευρώ. Με ανάλογο τρόπο, αν και το άτομο Β κάνει κατάθεση όψεως σε μία άλλη τράπεζα τα 8.000 ευρώ, η τράπεζα θα κρατήσει ρευστά διαθέσιμα 1.600 ευρώ (ποσοστό 20%) και θα δανείσει σε ένα άτομο Γ τα υπόλοιπα 6.400 ευρώ, αυξάνοντας πάλι την ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί κατά 6.400 ευρώ. Η ίδια διαδικασία μπορεί να γίνει και με κατάθεση ταμιευτηρίου, αφού ο καταθέτης έχει τη δυνατότητα να κάνει αναλήψεις, όποτε θελήσει, μέχρι του ποσού που κατάθεσε. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι το ποσοστό ρευστών διαθεσίμων 20%, που υποθέσαμε στο παράδειγμα, μπορεί να μεταβληθεί.

¹³ <http://ebooks.edu.gr/modules>

2.11 Λειτουργίες τραπεζικού συστήματος

Η Εκδοτική Τράπεζα ή Κεντρική Τράπεζα είναι αυτή που δημιουργείται από το κράτος με στόχο την παρέμβασή του στην οικονομία (νομισματική και πιστωτική πολιτική). Στη χώρα μας το ρόλο αυτό έχει η Τράπεζα της Ελλάδος. Οι ουσιαστικές λειτουργίες της είναι οι εξής:

- α) Έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να εκδίδει χαρτονομίσματα.**
- β) Παρότι είναι ανεξάρτητη ως προς την διαμόρφωση της νομισματικής πολιτικής, είναι η τράπεζα μέσω της οποίας ο δημόσιος τομέας διεκπεραιώνει σημαντικές οικονομικές συναλλαγές του.**
- γ) Ασκεί έλεγχο στη γενική λειτουργία των εμπορικών τραπεζών.**
- δ) Ασκεί τη νομισματική και πιστωτική πολιτική και προσδιορίζει την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία.¹⁴**

Οι δύο πρώτες λειτουργίες είναι αυτονόητες και δεν απαιτείται πρόσθετη εξήγηση.

Η τρίτη αφορά τον έλεγχο που ασκεί η εκδοτική τράπεζα στη λειτουργία των εμπορικών τραπεζών με σκοπό: (i) να προστατέψει το κοινό που καταθέτει τα χρήματά του στις εμπορικές τράπεζες, (ii) να στρέψει τα δάνεια που χορηγούν οι τράπεζες σε τοποθετήσεις που βοηθούν την ανάπτυξη της οικονομίας.

Για την προστασία του αποταμιευτικού κοινού, η εκδοτική τράπεζα μπορεί να επιβάλλει στις εμπορικές τράπεζες να θέτουν στη διάθεσή της ένα μικρό μέρος των χρηματικών καταθέσεων που δέχονται, χωρίς να μπορούν οι ίδιες να το χρησιμοποιούν. Παράδειγμα: Για κατάθεση 100

¹⁴ <http://ebooks.edu.gr/modules>

ευρώ η εμπορική τράπεζα υποχρεούται να και αθετεί στην εκδοτική τα 5 ευρώ για κάποια εξασφάλιση των καταθετών.¹⁵

Η εκδοτική τράπεζα μπορεί επίσης να υποδεικνύει στις εμπορικές τράπεζες πώς να κατανέμουν τα δάνεια που χορηγούν. Μπορεί, για παράδειγμα, να υποδεικνύει μείωση των δανείων που δίνονται σε εισαγωγείς ξένων προϊόντων και αύξηση των δανείων σε εξαγωγείς εγχωρίων προϊόντων, ώστε να βοηθήσει την εγχώρια παραγωγή και να περιορίσει την εξαγωγή συναλλάγματος. Μπορεί επίσης να υποδεικνύει και τα επιτόκια χορηγήσεων. Αν θέλει, για παράδειγμα, να ενισχύσει τις επενδύσεις και να μειώσει την κατανάλωση, μπορεί να προσδιορίσει χαμηλό επιτόκιο για δάνεια που χορηγούνται για επενδύσεις και υψηλό επιτόκιο για δάνεια καταναλωτικά.

Με την τέταρτη λειτουργία της, δηλαδή την άσκηση της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής, καθορίζει τον όγκο των δανείων που χορηγούνται, με συνέπεια να μεταβάλλει την ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί. **Νομισματική και πιστωτική πολιτική είναι ένα σύνολο μέτρων που παίρνει η Κεντρική Τράπεζα και έχουν σκοπό να μεταβάλλουν την ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί και το επιτόκιο, και γενικά να επηρεάσουν την αγορά χρήματος. Τέτοια μέτρα είναι:**

- Οι μεταβολές στο ποσοστό των ρευστών διαθεσίμων.
- Η πολιτική της ανοικτής αγοράς.
- Το προεξοφλητικό επιτόκιο.

¹⁵ <http://ebooks.edu.gr/modules>

(i) Μεταβολές στο ποσοστό των ρευστών διαθεσίμων.

Η εκδοτική τράπεζα, αν μεταβάλει το ποσοστό των ρευστών διαθεσίμων, μπορεί να επηρεάσει τον όγκο των δανείων που χορηγούν οι εμπορικές τράπεζες και με τον τρόπο αυτό να πετύχει αύξηση ή μείωση της ποσότητας του χρήματος που κυκλοφορεί. Παράδειγμα: Αν το ποσοστό ρευστών διαθεσίμων είναι 20%, οι εμπορικές τράπεζες είναι υποχρεωμένες από κάθε κατάθεση 100 ευρώ να κρατούν στο ταμείο τους 20 ευρώ και μπορούν να διαθέσουν για δάνεια το υπόλοιπο ποσό των 80 ευρώ. Αν η εκδοτική τράπεζα θελήσει να μειώσει την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί, αυξάνει το ποσοστό των ρευστών διαθεσίμων, για παράδειγμα, ορίζει ποσοστό 30%. Οι εμπορικές τράπεζες είναι τώρα υποχρεωμένες από κάθε κατάθεση 100 ευρώ, να κρατούν στο ταμείο τους 30 ευρώ και μπορούν να χορηγούν για δάνεια τα υπόλοιπα 70 ευρώ. Έτσι οι πιστώσεις μειώνονται κατά 10 ευρώ, με συνέπεια να μειώνεται και η ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί. Στην αντίθετη περίπτωση, αν, δηλαδή, η εκδοτική τράπεζα επιδιώκει αύξηση του χρήματος που κυκλοφορεί, μειώνει το ποσοστό των ρευστών διαθεσίμων που επιβάλλει στις εμπορικές τράπεζες¹⁶

(ii) Η πολιτική της ανοικτής αγοράς

Η πολιτική της ανοικτής αγοράς αφορά την αγορά ή πώληση τίτλων από την Κεντρική Τράπεζα. Με τον τρόπο αυτό μπορεί η εκδοτική τράπεζα να επηρεάσει την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί. Αν η εκδοτική τράπεζα επιθυμεί την αύξηση του χρήματος που κυκλοφορεί, αγοράζει κρατικές ομολογίες καταβάλλοντος στους κατόχους αυτών την αντίστοιχη αξία τους σε χρήμα. Έτσι οι κάτοχοι των ομολογιών, ενώ προηγουμένως είχαν στα χέρια τους τίτλους, τώρα διαθέτουν μετρητά.

¹⁶ <http://ebooks.edu.gr/modules>

Αντίθετα, αν επιθυμεί τη μείωση του χρήματος που κυκλοφορεί, προβαίνει σε πώληση κρατικών ομολογιών. Η ποσότητα χρήματος που αντιστοιχεί στην αξία αυτών των ομολογιών, βρίσκεται πλέον στη διάθεση της εκδοτικής τράπεζας, ενώ οι αγοραστές, αντί για μετρητά έχουν τίτλους (ομολογίες). Η ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί μειώθηκε κατά την αξία πώλησης των ομολογιών.

(iii) Το προεξοφλητικό επιτόκιο

Πολλές φορές στις εμπορικές συναλλαγές οι πληρωμές δε γίνονται άμεσα με χρήμα αλλά με συναλλαγματικές. Η συναλλαγματική είναι ένα έγγραφο, με το οποίο αυτός που το υπογράφει υπόσχεται ότι σε ορισμένο χρόνο θα πληρώσει το οφειλόμενο ποσό. Για παράδειγμα, ένας βιομήχανος Α αγοράζει πρώτες ύλες από το έμπορο Β και, αντί για χρήμα, του υπογράφει μια συναλλαγματική για χρονικό διάστημα έξι μηνών.

Αν ο έμπορος Β έχει ανάγκη μετρητών, μπορεί να καταθέσει τη συναλλαγματική σε μια εμπορική τράπεζα και να εισπράξει το αναγραφόμενο ποσό μειωμένο κατά τον τόκο των έξι μηνών. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται **προεξόφληση**, δηλαδή εξόφληση της συναλλαγματικής, πριν από τον καθορισμένο χρόνο των έξι μηνών. Η εμπορική τράπεζα έχει δύο τουλάχιστον επιλογές. Η μια είναι να κρατήσει τη συναλλαγματική και να εισπράξει το χρηματικό ποσό από τον οφειλέτη (βιομήχανο Α), όταν λήξει η περίοδος των έξι μηνών. Στην περίπτωση αυτή το έσοδο της τράπεζας είναι ο τόκος των έξι μηνών. Η δεύτερη επιλογή είναι να προσφύγει στην εκδοτική τράπεζα και να ζητήσει **αναπροεξόφληση** της συναλλαγματικής, δηλαδή η εκδοτική τράπεζα προεξοφλεί τη συναλλαγματική πληρώνοντας στην εμπορική τράπεζα το ποσό μειωμένο κατά τον τόκο των έξι μηνών, υπολογίζοντας

τον τόκο με βάση ένα επιτόκιο που η ίδια προσδιορίζει. Το επιτόκιο αυτό λέγεται **προεξοφλητικό**.

Όσο μεγαλύτερο είναι το προεξοφλητικό επιτόκιο που καθορίζει η εκδοτική τράπεζα, τόσο πιο δαπανηρό και, συνεπώς, ασύμφορο είναι για τις εμπορικές τράπεζες να ζητούν προεξόφληση των συναλλαγματικών, γιατί αναγκάζονται να αυξάνουν και αυτές το επιτόκιο με το οποίο προεξοφλούν. Με τον τρόπο αυτό αυξάνει το κόστος των εμπορικών συναλλαγών με συναλλαγματικές, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η χρήση τους και έτσι να μειώνεται η ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί.¹⁷

Αντίθετα, αν η εκδοτική τράπεζα επιθυμεί να αυξήσει την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί, μειώνει το προεξοφλητικό επιτόκιο.

2.12 Τοκισμός - Ανατοκισμός

Η κατάθεση ενός χρηματικού ποσού στην τράπεζα για ένα έτος σημαίνει ότι στο τέλος του έτους ο καταθέτης μπορεί να εισπράξει το αρχικό χρηματικό ποσό αυξημένο κατά τον τόκο. Ο τόκος εξαρτάται από το επιτόκιο. **Επιτόκιο είναι ο τόκος των 100 ευρώ σε ένα έτος.**

Αν, για παράδειγμα, κάποιος καταθέσει ένα αρχικό ποσό 400.000 ευρώ για ένα έτος με επιτόκιο 15%, στο τέλος του έτους μπορεί να εισπράξει: $400.000 + (15\%) \cdot 400.000 = 400.000 + 60.000 = 460.000$ ευρώ. Αν ο καταθέτης δεν εισπράξει το ποσό αυτό στο τέλος του πρώτου έτους, αλλά στο τέλος του δεύτερου έτους, τότε ο τόκος για το δεύτερο έτος υπολογίζεται στο συνολικό ποσό του αρχικού κεφαλαίου κατάθεσης (400.000 ευρώ) και του τόκου του πρώτου έτους (60.000 ευρώ), δηλαδή στο ποσό των 460.000 ευρώ. Έτσι ο καταθέτης μπορεί να εισπράξει:

¹⁷ <http://ebooks.edu.gr/modules>

$460.000 + 15\% \cdot 460.000 = 460.000 + 69.000 = 529.000$ ευρώ. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται **ανατοκισμός** και μπορεί να συνεχιστεί για n έτη. Γενικά, αν καταθέσει κάποιος σε μια τράπεζα ένα χρηματικό ποσό K_0 με επιτόκιο i , μετά πάροδο n ετών το χρηματικό ποσό θα γίνει K_n , σύμφωνα με τον τύπο του ανατοκισμού:¹⁸

$$K_n = K_0 (1 + i)^n$$

¹⁸ <http://ebooks.edu.gr/modules>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΕΥΡΟΣΥΣΤΗΜΑ

3.1 Η Στρατηγική της Νομισματικής Πολιτικής

Το Ευρώ σύστημα είναι υπεύθυνο για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ, έχοντας ως πρώτο σκοπό τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών.

Η νομισματική πολιτική, δηλαδή η πολιτική καθορισμού των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ, ασκείται από το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Οι αποφάσεις νομισματικής πολιτικής κατά κύριο λόγο λαμβάνονται στην αρχική συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου κάθε μήνα με χαρακτηριστικό την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου και κοινοποιούνται μέσα από συνέντευξη Τύπου του Προέδρου της ΕΚΤ.

Η στρατηγική νομισματικής πολιτικής του Ευρώ συστήματος διατυπώθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο το 1998 και επιβεβαιώθηκε έπειτα από την αξιολόγηση που διεκπεραιώθηκε τον Μάιο του 2003. Η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει:

1) Έναν ορισμό σχετικά με τη σταθερότητα των τιμών σε ποσοτικούς όρους. Το Διοικητικό Συμβούλιο επιδιώκει τη διατήρηση του ετήσιου ρυθμού πληθωρισμού κάτω αλλά πλησίον του 2% μεσοπρόθεσμα για τη ζώνη του ευρώ.¹⁹

2) Δύο αναλυτικές προσεγγίσεις

¹⁹<http://www.bankofgreece.gr>

- ο Οικονομική ανάλυση. Προβαίνει σε αξιολόγηση των τρεχουσών οικονομικών και χρηματοοικονομικών εξελίξεων και των συνεπειών τους αναφορικά με τον πληθωρισμό βραχυπρόθεσμα έως μεσοπρόθεσμα. Στο πλαίσιο της οικονομικής ανάλυσης, δημοσιεύονται και οι προβλέψεις των εμπειρογνομόνων της ΕΚΤ και του Ευρώ συστήματος τέσσερις φορές τον χρόνο.
- ο Νομισματική ανάλυση. Προβαίνει σε αξιολόγηση των γενικότερων συνθηκών ρευστότητας βάσει πληροφοριών για τις συνιστώσες και τους παράγοντες μεταβολής της ποσότητας χρήματος, με στόχο τη διασταύρωση των ενδείξεων για την εξέλιξη του πληθωρισμού που προέρχονται από την οικονομική ανάλυση σε πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα.²⁰

3.2 Τι ρόλο διαδραμάτισε η Τράπεζα της Ελλάδος

Η Τράπεζα της Ελλάδος ως αναπόσπαστο κομμάτι του Ευρώ συστήματος:

- Αποτελεί μέρος της διαμόρφωσης της νομισματικής πολιτικής του Ευρώ συστήματος. Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος παίρνει μέρος στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ που λαμβάνει κάθε απόφαση της νομισματικής πολιτικής.
- Συμμετέχει στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής του Ευρώ συστήματος. Η Τράπεζα της Ελλάδος παρέχει ρευστότητα και δέχεται καταθέσεις από τα τοπικά πιστωτικά ιδρύματα για κάθε νομισματική πολιτική του Ευρώ συστήματος.
- Ενημερώνει το ελληνικό κοινό σχετικά με τη νομισματική πολιτική που ακολουθείται στη ζώνη του ευρώ, εφόσον προηγηθούν οι

²⁰<http://www.bankofgreece.gr>

τακτικές εκδόσεις της (Έκθεση Διοικητή, Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική).

3.3 Παροχές Έκτακτης Ενίσχυσης αναφορικά με τη Ρευστότητα και τη Νομισματική Πολιτική

Τα πιστωτικά ιδρύματα στη ζώνη του ευρώ έχουν κατείχαν τη δυνατότητα χρηματοδότησης από τις κεντρικές τράπεζες όχι μόνο μέσω της διενέργειας πράξεων νομισματικής πολιτικής αλλά, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, και μέσω της παροχής έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (Emergency Liquidity Assistance - ELA).

Ως έκτακτη ενίσχυση σε ρευστότητα νοείται η παροχή εκ μέρους εθνικής κεντρικής τράπεζας (ΕθνΚΤ) του Ευρώ συστήματος:

(α) χρήματος κεντρικής τράπεζας ή/και

(β) κάθε άλλης μορφής στήριξης που ίσως μελλοντικά να επιφέρει αύξηση του χρήματος κεντρικής τράπεζας προς αξιόπιστο ίδρυμα χρηματοπιστωτικού χαρακτήρα ή προς όμιλο φερέγγυων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, που αντιμετωπίζει προσωρινά προβλήματα ρευστότητας, χωρίς βέβαια αυτή η πράξη να αποτελεί κομμάτι της άσκησης της ενιαίας νομισματικής πολιτικής.²¹

3.4 Ο Σκοπός του Ευρώ συστήματος

Σύμφωνα με το άρθρο 105, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ο κύριος σκοπός του Ευρώ συστήματος είναι η διατήρηση της σταθερότητας των

²¹<http://www.bankofgreece.gr>

τιμών, που μεταφράζεται μέσω του Διοικητικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) ως επίτευξη ρυθμών πληθωρισμού κάτω αλλά πλησίον ενός ποσοστού της τάξης του 2% σε μεσοπρόθεσμη βάση. Επιπροσθέτως, χωρίς ο στόχος της σταθερότητας των τιμών να δέχεται κάποιες επιρροές, το Ευρώ σύστημα στέκεται ως αρωγός της γενικής οικονομικής πολιτικής της ΕΕ και συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων της Κοινότητας (που περιλαμβάνουν υψηλό επίπεδο απασχόλησης και αειφόρο οικονομική ανάπτυξη). Ενεργώντας ως χρηματοπιστωτική αρχή, το Ευρώ σύστημα έχει ως σκοπό του, τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας αλλά και την προώθηση της χρηματοπιστωτικής ενοποίησης στην Ευρώπη.

3.5 Τα Κύρια καθήκοντα του Ευρώ συστήματος

Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναθέτει στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) την αποστολή να εκτελεί λειτουργίες κεντρικής τράπεζας για τη ζώνη του ευρώ. Το άρθρο 105 παράγραφος 2 της Συνθήκης και το άρθρο 3.1 του Καταστατικού του ΕΣΚΤ εκχωρούν στο Ευρώ σύστημα την αποκλειστική αρμοδιότητα να πραγματοποιεί τα παρακάτω βασικά καθήκοντα:

- να χαράσσει και να εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ,
- να διενεργεί πράξεις συναλλάγματος,
- να προωθεί την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών,
- να κατέχει και να διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα των κρατών-μελών.

Ευρύτερα καθήκοντα του Ευρώ συστήματος αποτελούν:

- η έκδοση τραπεζογραμματίων ευρώ, τα οποία είναι τα μόνα τραπεζογραμμάτια που έχουν ισχύ νόμιμου χρήματος στη ζώνη του ευρώ,
- η συλλογή των στατιστικών στοιχείων που απαιτούνται για την εκπλήρωση των καθηκόντων του Ευρώ συστήματος,
- η συμβολή στον σχεδιασμό και την τροποποίηση των κανόνων που αφορούν στις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας,
- η προώθηση ρυθμίσεων για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποτελεσματική διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων,
- η συνεργασία με διεθνείς φορείς σε θέματα όπως η παγκόσμια ανάπτυξη και η μακροοικονομική σταθερότητα.²²

3.6 Η Δομή του Ευρώ συστήματος

Το Ευρώ σύστημα διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο και την Εκτελεστική Επιτροπή της ΕΚΤ.

Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι το κύριο όργανο αποφάσεων της ΕΚΤ και αποτελείται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ, τα τέσσερα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής και τους Διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών (ΕθνΚΤ) των κρατών-μελών που χρησιμοποιούν ως νόμισμά τους το ευρώ (επί του παρόντος 19 Διοικητές). Έχει το δικαίωμα να λαμβάνει τις πλέον βασικότερες, από στρατηγικής άποψης, αποφάσεις για το Ευρώ σύστημα: είναι αρμόδιο για τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ (καθορισμός των βασικών επιτοκίων, υποχρεωτικών διαθεσίμων) και για τον καθορισμό των κατευθυντήριων γραμμών που πρέπει να ακολουθούν οι ΕθνΚΤ του Ευρώ συστήματος κατά την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής.

²²<http://www.bankofgreece.gr>

Η Εκτελεστική Επιτροπή προβαίνει στις προετοιμασίες κάθε συνεδρίασης του Διοικητικού Συμβουλίου, θέτει σε εφαρμογή τις αποφάσεις του και διαχειρίζεται τις καθημερινές εργασίες της ΕΚΤ. Απαρτίζεται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο και τέσσερα μέλη.

Το τρίτο όργανο λήψης αποφάσεων σε επίπεδο ΕΣΚΤ αποτελεί το Γενικό Συμβούλιο, που απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους Διοικητές των ΕθνΚΤ των 28 κρατών-μελών της ΕΕ. Το Γενικό Συμβούλιο συμβάλλει στις συμβουλευτικές και συντονιστικές λειτουργίες της ΕΚΤ και στις προετοιμασίες για την εκάστοτε διεύρυνση της ζώνης του ευρώ. Δύναται να θεωρηθεί ως μεταβατικό όργανο, καθώς εξακολουθεί να υφίσταται όσο υπάρχουν κράτη-μέλη της ΕΕ τα οποία δεν έχουν ακόμη υιοθετήσει το ευρώ ως ενιαίο νόμισμα.²³

3.7 Τα Μέσα που Ασκούν τη Νομισματική Πολιτική

Το Ευρώ σύστημα διαθέτει στην κατοχή του μέσα και εργαλεία νομισματικής πολιτικής μέσω των οποίων πραγματώνεται ο ουσιαστικός στόχος του (η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών). Ενώ η στρατηγική νομισματικής πολιτικής καθορίζει το επίπεδο επιτοκίων στην αγορά χρήματος που απαιτούνται για να διατηρήσουν τη σταθερότητα τιμών, το λειτουργικό πλαίσιο επιτρέπει την επίτευξη του επιτοκίου. Με τη χρησιμοποίηση κάθε φορά του κατάλληλου συνόλου εργαλείων νομισματικής πολιτικής, η ΕΚΤ:

- κατευθύνει τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια της αγοράς χρήματος με τη διαχείριση της ρευστότητας στην αγορά χρήματος,
- σηματοδοτεί τις προθέσεις νομισματικής πολιτικής της μέσω του καθορισμού των βασικών επιτοκίων της,

²³<http://www.bankofgreece.gr>

- προωθεί τη λειτουργική αποδοτικότητα και βοηθά τα πιστωτικά ιδρύματα να ικανοποιήσουν τις ανάγκες ρευστότητάς τους κατά τρόπο ομαλό.

Πιο συγκεκριμένα, το λειτουργικό πλαίσιο του Ευρώ συστήματος είναι βασισμένο σε ορισμένες αρχές, οι οποίες στοχεύουν:

- στη διευκόλυνση της αποδοτικής κατανομής των πόρων μιας ανοικτής οικονομίας με ελεύθερο ανταγωνισμό,
- στην εξασφάλιση της λειτουργικής αποδοτικότητας στη διασφάλιση ίσης μεταχείρισης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ανεξάρτητα από το μέγεθος και τη θέση τους στην περιοχή του ευρώ,
- στην προστασία της αρχής της αποκέντρωσης στην εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής μέσα στη ζώνη του ευρώ,
- στην εφαρμογή των αρχών της απλότητας, της διαφάνειας και της αποδοτικότητας δαπανών.

Η νομισματική πολιτική του Ευρώ συστήματος εκτελείται με αποκεντρωμένο τρόπο: Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ λαμβάνει την απόφαση και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες είναι αρμόδιες για την εφαρμογή της. Το Ευρώ σύστημα εκτελεί τις πράξεις ανοικτής αγοράς, προσφέρει τις πάγιες διευκολύνσεις και υποχρεώνει τα πιστωτικά ιδρύματα να τηρούν ελάχιστα αποθεματικά.²⁴

3.8 Τράπεζα της Ελλάδος

Η Τράπεζα της Ελλάδος αποτελεί την Κεντρική Τράπεζα της χώρας, η οποία ιδρύθηκε το 1927 βάσει ενός Παραρτήματος του Πρωτοκόλλου της Γενεύης, ενώ τέθηκε σε λειτουργία τον Μάιο του 1928. Έχει συσταθεί με τη μορφή ανωνύμου εταιρίας. Ως έδρα της ορίζεται από το

²⁴<http://www.bankofgreece.gr>

Καταστατικό της η Αθήνα, και διατηρεί 17 Υποκαταστήματα, 33 Πρακτορεία και 6 Θυρίδες σε όλη την Ελλάδα.

Από τον Ιανουάριο 2001 η Τράπεζα της Ελλάδος αποτελεί αναπόσπαστο μέλος του Ευρώ συστήματος, που απαρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ. Έκτοτε η Τράπεζα της Ελλάδος συμβάλλει με τη δράση της στην επίτευξη των στόχων και την εκτέλεση των καθηκόντων του Ευρωσυστήματος, το οποίο χαράσσει και εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ.

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι αρμόδια για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος στην Ελλάδα και τη διαφύλαξη της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ως πρωταρχικός σκοπός ορίζεται από το Καταστατικό της η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών. Στο βαθμό που δεν επηρεάζεται η επίτευξη του πρωταρχικού της σκοπού, η Τράπεζα στηρίζει τη γενική οικονομική πολιτική της κυβέρνησης. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, έχει κατοχυρωθεί η θεσμική, προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία της, αλλά και η άσκηση δημοκρατικού ελέγχου εκ μέρους της Βουλής.²⁵

3.8.1 Αρμοδιότητες της ΤτΕ εντός του Πλαισίου του Ευρωσυστήματος

- Συμμετέχει στη χάραξη της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ και την εφαρμόζει στην Ελλάδα.

²⁵<http://www.bankofgreece.gr>

- Διαχειρίζεται για λογαριασμό της ΕΚΤ μέρος των σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθεσίμων της τελευταίας, σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΚΤ.
- Ασκεί την επίβλεψη των συστημάτων και των μέσων πληρωμών, με σκοπό τη διασφάλιση της σταθερότητας, της αξιοπιστίας και της αποδοτικότητάς τους. Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας αυτής, παρακολουθεί και επιβλέπει, μεταξύ άλλων, το σύστημα πληρωμών ΔΙΑΣ και το Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών. Από τις 19 Μαΐου 2008, συμμετέχει στο Target2, το νέο διευρωπαϊκό σύστημα ταχείας μεταφοράς κεφαλαίων και διακανονισμού σε συνεχή χρόνο.
- Προωθεί ρυθμίσεις για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποτελεσματική διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων.
- Συλλέγει στατιστικά στοιχεία από νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δηλαδή, τις τράπεζες και τα αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων).
- Εκδίδει τραπεζογραμμάτια ευρώ, τα οποία κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα, μετά από έγκριση της ΕΚΤ, και είναι αρμόδια για την κυκλοφορία και διαχείριση των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ στην Ελλάδα.
- Φροντίζει για την προμήθεια των αναγκαίων ποσοτήτων ανά αξία, είτε από το Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών (ΙΕΤΑ), είτε από διασυνοριακές χρηματοποστολές, καθώς και για την ασφαλή αποθήκευση, διακίνηση και την επανακυκλοφορία ή

την καταστροφή τους και μεριμνά για τον ομαλό εφοδιασμό της οικονομίας.²⁶

3.8.2 Πρόσθετες Αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος

- § Εποπτεύει τα πιστωτικά ιδρύματα καθώς και ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας.
- § Εποπτεύει και ελέγχει τις ασφαλιστικές και μη ασφαλιστικές επιχειρήσεις καθώς και τους διαμεσολαβητές των ασφαλίσεων.
- § Έχει την ευθύνη για τη διαχείριση και τη λειτουργία του Συστήματος Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή (Άυλοι Τίτλοι).
- § Έχει την ευθύνη της λειτουργίας της Ηλεκτρονικής Δευτερογενούς Αγοράς Τίτλων (ΗΔΑΤ).
- § Κατέχει και διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας στα οποία περιλαμβάνονται τα σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθέσιμα της Τράπεζας της Ελλάδος και του Ελληνικού Δημοσίου.
- § Εξυπηρετεί το Ελληνικό Δημόσιο ως ταμίας και εντολοδόχος του.
- § Καταρτίζει και δημοσιεύει στατιστικά στοιχεία που αφορούν την ελληνική οικονομία και διενεργεί εξειδικευμένες στατιστικές έρευνες.
- § Δημοσιεύει εκθέσεις και διεξάγει ερευνητικό έργο στο πλαίσιο της παρακολούθησης και ανάλυσης της οικονομικής συγκυρίας και της νομισματικής πολιτικής.

3.9 Δύναται η Ελληνική Κυβέρνηση να Προβεί σε Τύπωση Χρημάτων;

²⁶<http://www.bankofgreece.gr>

Η απάντηση σε γενικές και απλές γραμμές είναι πως όχι. Ωστόσο σε αυτό το σημείο τα πράγματα δύναται να περιπλεχθούν δεδομένου του ότι η Τράπεζα της Ελλάδος έχει τη δυνατότητα να παρέχει πίστη υπό τη μορφή ηλεκτρονικού χρήματος στις εμπορικές τράπεζες, ωστόσο δεν είναι σε θέση να τυπώσει χρήμα. Δεδομένου του ότι η αλήθεια αποτελεί το πρώτο θύμα οποιασδήποτε προεκλογικής εκστρατείας δίνουμε αρκετή προσοχή σχετικά με το τι συμβαίνει στο ΕΛΑ αλλά και στην δυνατότητα των εθνικών κεντρικών τραπεζών που απαρτίζουν στο σύστημα της ΕΚΤ να δημιουργούν πίστη.

Παγκοσμίως, σε περιπτώσεις που μια τράπεζα έχει έλλειψη ρευστού χρήματος το δανείζεται από την κεντρική τράπεζα παρέχοντας ως ενέχυρο- εχέγγυο ορισμένα περιουσιακά της στοιχεία. Τα περιουσιακά αυτά στοιχεία οφείλουν να έχουν κάποια αξία ούτως ώστε να αποδεχθούν από την τράπεζα. Είναι διαφορετική η προσφορά ομολόγων του γερμανικού δημοσίου και διαφορετικό το κόκκινο δάνειο μιας εταιρείας η οποία προέβη σε πτώχευση . Σε περίπτωση που μία τράπεζα δεν διαθέτει ενέχυρα – εχέγγυα καλής ποιότητας ουσιαστικά έχει ήδη πτωχεύσει.²⁷

«Σε σοβαρές πολιτείες, όπως οι ΗΠΑ, σε αυτή την περίπτωση τράπεζας που ξέμεινε από «καλά χαρτιά», το κράτος παρεμβαίνει, επιστρέφει τις καταθέσεις στους καταθέτες, στέλνει στα σπίτια τους χωρίς μια δεκάρα τους διευθυντές της τράπεζας και του μετόχους-δανειστές της, και είτε την κλείνει είτε την συγχωνεύει με άλλη τράπεζα είτε την εξυγαιώνει πουλώντας την αργότερα σε νέους ιδιοκτήτες.

Η Ευρωζώνη δυστυχώς δεν συγκαταλέγεται στις σοβαρές πολιτείες. Όταν μια τράπεζα ξεμείνει από «καλά χαρτιά» τότε η ΕΚΤ αρνείται να

²⁷<https://yanisvaroufakisgr.wordpress.com>

την δανείσει και την παραπέμπει στην εθνική κεντρική τράπεζα που δεν είναι τίποτα άλλο από το τοπικό κατάστημα της ΕΚΤ στην χώρα – την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) στην προκείμενη περίπτωση. Τεχνικά αυτό ονομάζεται παραπομπή στο πρόγραμμα ELA (Emergency Liquidity Assistance – Επείγουσα Παροχή Ρευστότητας) της εθνικής κεντρικής τράπεζας. Είναι σαν η ΕΚΤ να νίπτει τας χείρας της αφήνοντας την ΤτΕ να αποδεχθεί ό,τι παλιόχαρτο της προσφέρει η εμπορική τράπεζα με αντάλλαγμα την ρευστότητα που απαιτεί η τράπεζα για να λειτουργήσει.

Με άλλα λόγια, αντί να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα στην ρίζα του, όπως γίνεται στις ΗΠΑ, στην Βρετανία κλπ, στην Ευρωζώνη σπρώχνουμε το πρόβλημα κάτω από το χαλί του ELA και κάνουμε ότι δεν το βλέπουμε.»²⁸

3.10 Πώς η ΤτΕ παρέχει ρευστότητα στην εμπορική τράπεζα;

Κάθε εμπορική τράπεζα διαθέτει έναν αποθεματικό λογαριασμό στην ΤτΕ. Αν η ΤτΕ δεχθεί τα χαρτιά που της δίνει η τράπεζα ως ενέχυρο-εγγύη π.χ. για το ποσό των 100 εκ ευρώ, τότε ξάφνου στον αποθεματικό λογαριασμό της εν λόγω τράπεζας εμφανίζονται, ως δια μαγείας, 100 εκ ευρώ. Η εμπορική τράπεζα τότε μπορεί άμεσα, μέσω ηλεκτρονικής μεταφοράς, να μεταφέρει αυτά τα χρήματα σε λογαριασμούς τρίτων: πελατών της, δανειστών της ίδιας, του κράτους (στην περίπτωση που η τράπεζα αγοράζει έντοκα γραμμάτια του κράτους, δηλαδή που δανείζει η ίδια το κράτος).

Είναι προφανές ότι η ΤτΕ δεν έχει την δυνατότητα να τυπώνει χρήμα άλλα έχει δυνατότητα να αυξάνει την ρευστότητα των τραπεζών στις

²⁸<https://yanisvaroufakisgr.wordpress.com>

δύσκολες στιγμές που η ΕΚΤ τις θεωρεί πτωχευμένες. Κάπως έτσι χρόνια τώρα διατηρούνται σε μια κατάσταση νεκροζώντανη πολλές από τις τράπεζες της Ευρωζώνης – συμπεριλαμβανομένων και των ελληνικών.

3.11 Γιατί η ΤτΕ Αδυνατεί να Προβεί στη Δημιουργία Χρήματος Όστε να Ξεπληρωθεί το Ελληνικό Χρέος;

Πρόβλημα αποτελεί ότι το κράτος μας είναι ήδη σε πτώχευση. Μία πτώχευση δεν είναι σε θέση να ξεπεραστεί με δανεικά σε καμία περίπτωση. Το σύστημα ELA απλά κάνει επιτρεπτό στις πτωχευμένες τράπεζες, που ένα πτωχευμένο δημόσιο αδυνατεί να διασώσει, να δανειστούν από την ΤτΕ με ενέχυρα που δεν αξίζουν πολλά. Πράγματι, το δημόσιο δύναται να προβεί και εκείνο σε χρήση του ELA, εκδίδοντας έντοκα ομόλογα τα οποία εν συνεχεία πουλάστις τράπεζες, οι οποίες με τη σειρά τους τα δίνουν στην ΤτΕ (στο πλαίσιο του ELA) με αποτέλεσμα το κράτος να δανείζεται έμμεσα, μέσω του ELA, για να πληρώσει κάποιους λογαριασμούς του. Όμως πρόκειται για δανεισμό, για πίστη. Όχι για τύπωμα χρήματος το οποίο αποσβήνει χρέη. Απλά καινούργια χρέη προστίθενται στα παλαιότερα. Με αυτή τη διαδικασία το κράτος κερδίζει λίγο χρόνο με αντίτιμο την ακόμα βαθύτερη πτώχευσή του. Αυτός είναι και ο λόγος που το ELA δεν επιτρέπει στο κράτος να τυπώνει χρήμα σαν να ήταν νομισματικά ανεξάρτητο.²⁹

²⁹<https://yanisvaroufakisgr.wordpress.com>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

4.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας

Η επιτροπή της Βασιλείας (Base Committee) ιδρύθηκε στο τέλος του 1974 μετά από πρωτοβουλία των διοικητών των κεντρικών τραπεζών της «ομάδας των 10» (Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ολλανδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ), με αρχική ονομασία Committee on Banking Regulation and Supervisory Practices. Σκοπός της είναι η διαμόρφωση ομοιόμορφων κανόνων ελέγχου και εποπτικών πρακτικών για το τραπεζικό σύστημα και κεντρικός της άξονας η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

Η ίδρυση της επιτροπής πραγματοποιήθηκε σε μια περίοδο μεγάλης αβεβαιότητας στη διεθνή οικονομία και ιδιαίτερα στο χώρο του συναλλάγματος, των συναλλαγματικών ισοτιμιών και γενικότερα των τραπεζών. Αυτό οφειλόταν στην κατάργηση του διεθνούς συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods που συνέβαλε στην έξαρση της μεταβλητότητας των ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών και των επιτοκίων των νομισμάτων στις ανεπτυγμένες οικονομίες. Η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με την πρώτη πετρελαϊκή κρίση, που συνέπεσε χρονικά, και τη συνακόλουθη οικονομική ύφεση είχε ως αποτέλεσμα να καταστούν οι τράπεζες ιδιαίτερα ευάλωτες στο συναλλαγματικό κίνδυνο και τον κίνδυνο από τη μεταβολή των ονομαστικών επιτοκίων και να δημιουργηθούν σημαντικά προβλήματα στην τραπεζική αγορά.

Έτσι αναδείχθηκε απαραίτητη η προσφυγή στη διεθνή συνεργασία ώστε αφενός μεν να κατανοηθεί το νέο περιβάλλον λειτουργίας του διεθνούς

τραπεζικού συστήματος και αφετέρου να προωθηθεί η υιοθέτηση από τις εθνικές ρυθμιστικές αρχές εποπτικοί κανόνες και πρότυπα κατάλληλα για την πρόληψη γενικευμένων κρίσεων και τη διασφάλιση της συστηματικής σταθερότητας.

4.2 Επιτροπή της Βασιλείας: Το έργο της

Το σύνολο σχεδόν του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας, δύναται να ενταχθεί σε πέντε ενότητες:

1. Τη διασυνοριακή συνεργασία των τραπεζικών εποπτικών αρχών ή με άλλες τραπεζικές αρχές ή με αρχές που εποπτεύουν επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών
2. Τις μεθόδους προληπτικής εποπτείας και ελέγχου των τραπεζών
3. Τις υποχρεώσεις των τραπεζών για παροχή πληροφοριών στις εποπτικές τους αρχές και στο επενδυτικό κοινό,
4. Τη λογιστική απεικόνιση των τραπεζικών συναλλαγών και
5. Την προληπτική εποπτεία των συνθέσεων χρηματοπιστωτικών ομίλων.

Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο ν' αναπτυχθεί επαρκέστερα το κομμάτι των μεθόδων προληπτικής εποπτείας αλλά και του ελέγχου των τραπεζών που σχετίζεται άμεσα με τον λειτουργικό κίνδυνο.

4.3 Μέθοδοι Εποπτείας Προληπτικού Χαρακτήρα και Ελέγχου Τραπεζών

4.3.1 Επάρκεια Κεφαλαιακή

Το βασικότερο αντικείμενο δραστηριότητας της Επιτροπής της Βασιλείας από το 1987 υπήρξε, και συνεχίζει αναμφίβολα να είναι, ο διεθνείς συντονισμός των εθνικών διατάξεων που διέπουν μια ιδιαίτερα σημαντική πτυχή της προληπτικής τραπεζικής εποπτείας: την εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών.

4.3.2 Διαχείριση Ενδεχόμενων Κινδύνων

Μία ακόμη θεματική ενότητα που απασχολεί ιδιαίτερα την Επιτροπή είναι αυτή που ασχολείται με το ζήτημα διαχείρισης των κινδύνων, στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες καθώς και το πλαίσιο στο οποίο δραστηριοποιούνται. Σε αυτή την ενότητα εμπίπτει ένα σύνολο εκθέσεων, οι οποίες περιέχουν συστάσεις αλλά και αρχές σχετικά με την μέτρηση και τη διαχείριση από τις ίδιες τις τράπεζες αλλά και την αξιολόγηση από τις εποπτικές αρχές της επάρκειας των μεθόδων, των οποίων γίνεται χρήση μέσω των τραπεζών σχετικά με τη μέτρηση και τη διαχείριση:

- Του πιστωτικού κινδύνου
- Του κινδύνου χώρας
- Του κινδύνου από μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα
- Του κινδύνου που απορρέει από τις σχέσεις τραπεζών με επιχειρήσεις υψηλού βαθμού μόχλευσης

- Του κινδύνου διακανονισμού από συναλλαγές σε συνάλλαγμα
- Των κινδύνων που απορρέουν από συναλλαγές εκτός ισολογισμού και ειδικότερα από συναλλαγές σε έξω-χρηματοπιστηριακά παράγωγα μέσα
- Του κινδύνου ρευστότητας
- Του λειτουργικού κινδύνου και ειδικότερα του λειτουργικού κινδύνου από συστήματα πληροφορικής και τηλεπικοινωνίες, και
- Των κινδύνων από την ηλεκτρονική τραπεζική και τις συναλλαγές με ηλεκτρονικό χρήμα.

4.3.3 Εξωτερικός και Εσωτερικός Έλεγχος Τραπεζών

Με βάση την εμπειρία που αντλήθηκε από τις εποπτικές αρχές από την υπόθεση της πτώχευσης της βρετανικής διεθνούς τράπεζας Barings Bank, η Επιτροπή της Βασιλείας έχει επιληφθεί και του ζητήματος που αφορά στην επάρκεια του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου των τραπεζών. Στο πλαίσιο αυτής της θεματικής ενότητας έχουν εκδοθεί δύο εκθέσεις:

i. Η πρώτη έκθεση περιέχει συστάσεις προς τις τράπεζες και τις εποπτικές αρχές αναφορικά με:

- τα συστατικά στοιχεία της διαδικασίας εσωτερικού ελέγχου που πρέπει να ακολουθούν οι τράπεζες.
- Τα κριτήρια βάσει των οποίων οι τραπεζικές εποπτικές αρχές πρέπει να αξιολογούν την επάρκεια αυτών των συστημάτων, και
- Το ρόλο και τις υποχρεώσεις των εξωτερικών ελεγκτών.

ii. Με τη δεύτερη έκθεση καθιερώθηκαν συγκεκριμένες κατευθυντήριες αρχές που πρέπει να διέπουν τις σχέσεις των τραπεζικών εποπτικών αρχών τόσο με τους εσωτερικούς όσο και με τους εξωτερικούς ελεγκτές των τραπεζών.

4.4 Ο Στόχος αλλά και η Λειτουργία της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την επίτευξη της αποστολής της, προωθεί στηρίζει και διευκολύνει την ανάπτυξη διαλόγου μεταξύ των χωρών-μελών της σε θέματα τραπεζικής εποπτείας. Ανώτερος σκοπός της πολιτικής αυτής είναι η δημιουργία και προώθηση ομοιόμορφης ερμηνείας εννοιών σχετικών με το τραπεζικό σύστημα και τη λειτουργία του, ώστε να διαμορφωθεί μια αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν έχει κάποια τυπική υπερεθνική εποπτική εξουσία ή αρμοδιότητα, οποιασδήποτε μορφής. Οι προτάσεις της, τα εποπτικά πρότυπα, οι εποπτικοί κανόνες και οι σχετικές οδηγίες που διαμορφώνει δεν επιβάλλονται. Αντίθετα, εισηγείται πρακτικές με συμβουλευτικό χαρακτήρα, προσδοκώντας ότι θα γίνουν αποδεκτές από τις εθνικές αρχές και βάσει αυτών θα προτείνουν ενέργειες, υποχρεωτικής ή άλλης μορφής, που ανταποκρίνονται με τον καλύτερο τρόπο στα δεδομένα της οικείας αγοράς. Με τον τρόπο αυτό η επιτροπή ενθαρρύνει τη σύγκλιση προς μία κοινή προσέγγιση και κοινώς αποδεκτούς κανόνες, χωρίς να προσπαθεί να επιβάλλει λεπτομερή εναρμόνιση των εποπτικών τεχνικών που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη.

Βασικά εργαλεία για την επίτευξη του σκοπού της είναι τα ακόλουθα:

- Ανταλλαγή πληροφοριών για τις ρυθμίσεις θεμάτων εποπτείας σε εθνικό επίπεδο.

- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κανόνων και τεχνικών εποπτείας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.
- Θέσπιση ελάχιστων πρότυπων και κανόνων εποπτείας σε δραστηριότητες και θέματα κάθε φορά που υπάρχει ανάγκη να γίνει αυτό.

Η Επιτροπή της Βασιλείας ενημερώνει τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών της Ομάδας των Δέκα, οι οποίοι συναντιούνται στην Τράπεζα των Διεθνών Διακανονισμών, του διεθνή οργανισμού που στηρίζει τη διεθνή οικονομική και νομισματική συνεργασία, και λειτουργεί ως τράπεζα των κεντρικών τραπεζών, και ζητά από αυτούς τη στήριξη και τη δέσμευση για ανάληψη βασικών πρωτοβουλιών για την προώθηση των προτάσεών της.

Μεταξύ των βασικότερων στόχων της Επιτροπής είναι η σμίκρυνση του χάσματος στην εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε διαφορετικές χώρες. Η κάλυψη του στόχου αυτού επιδιώκεται με την προώθηση δύο βασικών αρχών:

ο Όλα τα τραπεζικά ιδρύματα στον κόσμο πρέπει να έχουν συστήματα εποπτείας

ο Τα εποπτικά συστήματα πρέπει να είναι επαρκή.

Πρακτικά οι προσπάθειες της Επιτροπής της Βασιλείας άρχισαν το 1975, όταν εξέδωσε μια πρώτη σχετική εργασία γνωστή ως «Concordat», η οποία ολοκληρώθηκε το 1983 και κοινοποιήθηκε με τον τίτλο «Principles for the Supervision of Banks Foreign Establishments» 27

Με το έγγραφο αυτό τέθηκαν οι αρχές για ενιαία εποπτεία από τις εποπτικές αρχές των χωρών υποδοχής και των χωρών προέλευσης, των

υποκαταστημάτων και των θυγατρικών τραπεζών σε άλλες χώρες. Με σχετική προσθήκη, το 1990 αντιμετωπίστηκε και η ανάγκη για ενιαία ροή πληροφοριών μεταξύ των τραπεζικών εποπτικών αρχών των διαφόρων χωρών. Η διαμόρφωση των αρχών για το θέμα αυτό ολοκληρώθηκε το 1992 με την επαναδιατύπωση σε κείμενο γνωστό ως «Ελάχιστα Πρότυπα». Τα πρότυπα δημοσιοποιήθηκαν και έκτοτε η Επιτροπή προτείνει μηχανισμούς υιοθέτησης αυτών.

Η διαχρονική συνεργασία των τραπεζών σε θέματα εποπτείας βοήθησε την επιτροπή στην αντιμετώπιση θεμάτων, όπως:

- Συλλογή πληροφοριών για την εποπτεία από διάφορες χώρες των εγκατεστημένων σ' αυτές ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Εντοπισμός των εμποδίων στην αποτελεσματική εποπτεία των σχετιζόμενων με κανόνες περί απορρήτου σε διαφορετικές χώρες.
- Μελέτη των διαδικασιών παροχής άδειας εγκατάστασης τραπεζών σε διάφορες χώρες.

Τον Οκτώβριο του 1996 η Επιτροπή έδωσε στη δημοσιότητα έκθεση συνταχθείσα από ομάδα ειδικών, μεταξύ των οποίων και εκπρόσωποι υπεράκτιων οργανισμών (offshore companies), με προτάσεις για την υπέρβαση των προβλημάτων ενοποιημένης εποπτείας των διασυνοριακών συναλλαγών των διεθνών τραπεζών.

Η έκθεση αυτή προσυπογράφηκε από τις 140 χώρες που παρακολουθούσαν τη Διεθνή Συνάντηση για την τραπεζική εποπτεία (International Conference of Banking Supervision – ICBS) τον Ιούνιο του 1996, βοηθώντας έτσι στη βελτίωση της ενοποιημένης εποπτείας διεθνώς.

4.5 Βασιλεία I

Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την διεθνή σύγκλιση του περιεχομένου των κανόνων του ουσιαστικού δικαίου που αφορούν στην προληπτική εποπτεία των διεθνών Τραπεζών έχει επικεντρωθεί στους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας . Βάσει αυτού του ρυθμιστικού πλαισίου αποτελεί το σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια του 1988 (Basel Capital Accord). Οι ρυθμίσεις του αναφέρονται σε δύο συναφή θέματα: www.bis.org

- Στην μέθοδο υπολογισμού των Κεφαλαιακών απαιτήσεων των Διεθνών Τραπεζών για κάλυψη απέναντι στην έκθεσή τους , στον πιστωτικό κίνδυνο και στον κίνδυνο χώρας από στοιχεία ενεργητικού και εκτός ισολογισμού
- Στον καθορισμό των στοιχείων των εποπτικών ίδιων κεφαλαίων με τα οποία οι τράπεζες έχουν δικαίωμα να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη απέναντι στον πιστωτικό κίνδυνο και κατά κανόνα τον κίνδυνο αγοράς.

Το Σύμφωνο του 1988 μέχρι την οριστική αντικατάστασή του τον Αύγουστο του 2001 τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε αρκετές φορές. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι :

A) το 1991 όπου τροποποιήθηκαν οι διατάξεις που αφορούσαν ίδια κεφάλαια,

B) το 1998 το σύμφωνο τροποποιήθηκε ώστε να μειωθούν οι συντελεστές σταθμητής του πιστωτικού κινδύνου για απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών οι οποίες υπόκεινται σε κρατική εποπτεία,

Γ) το 1996 όπου συμπληρώθηκε το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει την τραπεζική κεφαλαιακή επάρκεια και καθιερώθηκε ένας εναλλακτικός ορισμός των εποπτικών ίδιου κεφαλαίων ,

Δ) τον Ιούνιο του 1999 η επιτροπή εξέδωσε ένα συμβουλευτικό κείμενο με τίτλο : «A New Basle Capital Accord», αναθεωρημένο σχέδιο του οποίου υποβλήθηκε για σχολιασμό τον Ιανουάριο του 2001 και αποτελεί το νέο σύμφωνο της Βασιλείας.

4.6 Βασιλεία II

Από τη δημοσίευση της Βασιλείας I το εύρος των τραπεζικών δραστηριοτήτων επεκτάθηκε ενώ και η ανάπτυξη σύνθετων δομών επιχειρηματικής ιδιοκτησίας επιταχύνθηκε. Ως εκ τούτου, τον Ιούνιο του 1999, η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε την Βασιλεία II (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards), η οποία αναφέρεται σε ένα αναθεωρημένο πλαίσιο, σκοπός του οποίου είναι η αντικατάσταση της Συνθήκης της Κεφαλαιακής Επάρκειας του 1988.

Το νέο Σύμφωνο, η διαδικασία προώθησης του οποίου στηρίχθηκε σε ευρεία συνεργασία με τις τράπεζες και γενικότερα με τις επιχειρήσεις του χρηματοοικονομικού χώρου, καταργεί σχεδόν εξ ολοκλήρου το Σύμφωνο του 1988 («Βασιλεία I») και επιφέρει ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων και υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Θα αποτελούσε ενδιαφέρον η διευκρίνηση πρωτίστως των στοιχείων με τα οποία δεν ασχολείται η Βασιλεία II. Πρώτα απ' όλα, η Βασιλεία II δεν προτείνει τη ριζική αλλαγή της φύσης του θεσμικού πλαισίου που αφορά τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών. Για παράδειγμα, δεν αλλάζει την μέθοδο με την οποία υπολογίζονται τα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Επίσης,

δεν σκοπεύει να επηρεάσει το ελάχιστο επίπεδο του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο, που έχει καθοριστεί στο 8%. Τέλος, η Βασιλεία II δεν αλλάζει τη μεθοδολογία για τον καθορισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων που βασίζεται στην ύπαρξη εξωτερικών κινδύνων αγοράς.

Το καινούργιο αυτό πλαίσιο σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών στοχεύει στην καλύτερη εναρμόνιση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων με τους τραπεζικούς κινδύνους που αναλαμβάνουν, επιβραβεύοντας τα πιστωτικά ιδρύματα με υγιή χαρτοφυλάκια και αποτελεσματικό σύστημα διαχείρισης κινδύνων.

Επομένως, αποτελεί ισχυρό κίνητρο για τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων, καθώς και για τη διαμόρφωση νέων πρακτικών στην αναγνώριση, τη μέτρηση, την παρακολούθηση και τη διαχείριση των κινδύνων. Έτσι, στόχος του παραμένει η διατήρηση της ασφάλειας αλλά και της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος αλλά και η προώθηση του ανταγωνισμού επί ίσοις όροις.

4.7 Οι Συνέπειες της Βασιλείας II

Οι προτάσεις της Βασιλείας II οι οποίες τέθηκαν σε εφαρμογή από το 2007 έχουν επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών αλλά και στα συστήματα διαχείρισης των κινδύνων. Στο σύνολο, έχουν επηρεάσει καθοριστικά τη φιλοσοφία διοίκησης των πιστωτικών ιδρυμάτων, η δε αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που απορρέουν από το νέο θεσμικό πλαίσιο, οδήγησαν και θα οδηγήσουν σε ακόμα μεγαλύτερες αλλαγές στο τραπεζικό τοπίο λόγω των συνακόλουθων συγχωνεύσεων και εξαγορών.

Οι νέες προτάσεις για τη κεφαλαιακή επάρκεια ενσωματώνουν στη διοίκηση των πιστωτικών ιδρυμάτων σύγχρονα συστήματα μέτρησης των κινδύνων τα οποία έχουν αναπτυχθεί τη τελευταία δεκαετία και χρησιμοποιούνται από μεγάλες τράπεζες. Η εφαρμογή των συστημάτων αυτών απαιτεί μία εντελώς νέα οργάνωση των πιστωτικών ιδρυμάτων όπου θα υπάρχουν ροές πληροφοριών μεταξύ όλων των επιπέδων και όπου ο κίνδυνος θα υπολογίζεται σε κάθε δραστηριότητα - απόφαση. Σε αυτή τη νέα οργάνωση τα κεφάλαια της τράπεζας έχουν σαν σκοπό την απορρόφηση όλων, δυνητικά, των ζημιών που μπορούν να εμφανιστούν. Η κάθε μονάδα λήψης απόφασης αντιμετωπίζει ένα όριο που ορίζεται όχι σε όρους ονομαστικής ή και τρέχουσας αξίας των θέσεων που αναλαμβάνει αλλά σε όρους οικονομικού κεφαλαίου δηλαδή της μέγιστης ζημιάς που μπορεί να προέλθει από τις θέσεις που έχει. Η εσωτερική συνέπεια του συστήματος απαιτεί ότι το άθροισμα των επιμέρους ορίων που έχουν κατανεμηθεί στις μονάδες λήψης απόφασης θα πρέπει να αθροίζεται το ύψος των συνολικών κεφαλαίων της τράπεζας.

Η εφαρμογή αυτών των μεθόδων έχει θετικές επιπτώσεις σε θέματα όπως η ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης των πιστωτικών ιδρυμάτων δεδομένου ότι η διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι περισσότερο ευδιάκριτη. Επίσης, ο έλεγχος των διαδικασιών γίνεται ευκολότερος καθώς επίσης και η δημοσιοποίηση πλήθους πληροφοριών στους επενδυτές.

Οι μικρομεσαίες τράπεζες βέβαια αναμένεται να υποστούν αυξημένες πιέσεις από τις εποπτικές αρχές, τους επενδυτές και τους ανταγωνιστές να υιοθετήσουν τη Βασιλεία II ή πιο προηγμένες μεθόδους μέτρησης του κινδύνου που προτείνονται από τη Βασιλεία II. Τα υψηλά κόστη στις τράπεζες αυτές αποτελούν τη σημαντικότερη πρόκληση και

ακολουθούνται από μια έλλειψη συνεπών και τυποποιημένων στοιχείων, κατάλληλων υπολογιστικών μοντέλων και πλαισίων ανάλυσης.

Υπολογίζεται ότι οι μεγάλες Ευρωπαϊκές τράπεζες συνολικά θα ξοδέψουν κατά μέσο όρο €15 εκατ., προκειμένου να υιοθετήσουν εξ' ολοκλήρου τις οδηγίες της επιτροπής της Βασιλείας. Για τις μικρότερες τράπεζες το ποσό αυτό θα είναι μεγαλύτερο, ωστόσο δεν θα πρέπει να βλέπουν αυτή την υιοθέτηση σαν καταναγκαστική, αλλά να ενσωματώσουν τις οδηγίες αυτές για τη βελτίωση της βασικής επιχειρησιακής τους στρατηγικής, εξασφαλίζοντας κεφαλαιακή επάρκεια και μειώνοντας τα λειτουργικά τους έξοδα.

4.8 Βασιλεία II: Η Κριτική της

Το Σύμφωνο της Βασιλείας II, όπως προαναφέρθηκε, μπορεί να περιλαμβάνει προτάσεις με θετικές συνέπειες όσον αφορά στη διοίκηση των πιστωτικών ιδρυμάτων (αξιόλογες μετρήσεις του κινδύνου που οδηγούν στο καθορισμό ικανοποιητικού ύψους ιδίων κεφαλαίων), ωστόσο έχει δεχθεί κριτική.

Η κριτική που έχει ασκηθεί αφορά τόσο θέματα «ακαδημαϊκού» ενδιαφέροντος που σχετίζονται με τη λογική συνέπεια των μέτρων όσο και πρακτικής εφαρμογής τους, όπως π.χ. η ανάγκη ύπαρξης εξαιρετικά ειδικευμένου προσωπικού.

Μία γενικής αποδοχής κριτική θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η παρακάτω. Μία βασική επιδίωξη των κεντρικών τραπεζών που συμμετέχουν στην επιτροπή της Βασιλείας είναι να καθορίσουν κοινούς κανόνες για τα πιστωτικά ιδρύματα έτσι ώστε να διασφαλισθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης και κατ' επέκταση των συνθηκών του «δίκαιου» ανταγωνισμού. Όμως, παρατηρούμε ότι οι προτάσεις αποκλίνουν σε

αρκετές περιπτώσεις από αυτό το στόχο. Για παράδειγμα, έχουν εντοπισθεί διάφορες περιπτώσεις που μας οδηγούν στην αντίθετη κατεύθυνση, όπως :

- η μεγάλη ευχέρεια που παρέχεται στις εποπτικές αρχές της κάθε χώρας στον έλεγχο των συστημάτων μέτρησης του κινδύνου (δεύτερος άξονας των προτάσεων),
- στις εξαιρέσεις στον εκάστοτε γενικό κανόνα που έχει θεσπισθεί, συνήθως μετά από πίεση διαφόρων ενδιαφερομένων, π.χ. η δυνατότητα που δίνεται έτσι ώστε στεγαστικά επαγγελματικά δάνεια «ανεπτυγμένων» αγορών ακινήτων να σταθμίζονται με συντελεστή 50% αντί για 100% που είναι ο κανόνας.
- δεν λαμβάνεται μέριμνα για τον αθέμιτο ανταγωνισμό από κρατικές τράπεζες ή τράπεζες που απολαμβάνουν κρατικών εγγυήσεων που μπορούν να εκδίδουν δάνεια μειωμένης εξασφάλισης με υψηλή αξιολόγηση από τις εταιρίες εκτίμησης κινδύνου ή αντλούν κεφάλαια από τις κεφαλαιαγορές με χαμηλότερο κόστος.

Επίσης, εκείνο που πρέπει να γίνει αντιληπτό είναι ότι οι κίνδυνοι είναι ενδογενείς για το σύστημα και για τις τράπεζες σε περιόδους κρίσεων. Κατά συνέπεια η εκτίμηση του κινδύνου ούτε ακριβής μπορεί να είναι αλλά ούτε προστατεύει σε περιόδους κρίσης. Τέλος, τα προτεινόμενα συστήματα μέτρησης κινδύνου υπολογίζουν τη μέγιστη ζημιά με δεδομένη πιθανότητα να κάνουν σφάλμα (δηλαδή 0,5% να είναι μεγαλύτερη από την υπολογιζόμενη). Αλλά εκείνο που επίσης μας ενδιαφέρει είναι και το ύψος του πιθανολογούμενου σφάλματος. Δηλαδή, πρέπει να γνωρίζουμε την κατανομή της ζημιάς που υπερβαίνει την εκτίμηση.

Επιπλέον, όσον αφορά στα χαρακτηριστικά του λειτουργικού κινδύνου, το σύμφωνο είναι αόριστο ενώ ταυτοχρόνως για τη μέτρησή του απαιτείται άντληση στοιχείων από βάσεις δεδομένων οι οποίες αυτή τη στιγμή είναι σχεδόν ανύπαρκτες.

Επιπροσθέτως, έχει υποστηριχθεί ότι η Βασιλεία II ενδέχεται να προκαλέσει ένα «προκυκλικό φαινόμενο». Ειδικότερα, για τις τράπεζες που θα επιλέξουν να χρησιμοποιήσουν την προηγμένη μέθοδο, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου θα τείνουν να αυξάνονται κατά τη διάρκεια της οικονομικής καθόδου και αντίθετα, να μειώνονται κατά τη διάρκεια της οικονομικής ανόδου.

Ως απόρροια, η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών θα επιδεινώνεται κατά την περίοδο των οικονομικών υφέσεων αποτελώντας τροχοπέδη στην άντληση κεφαλαίων από την αγορά. Κατά συνέπεια, οι τράπεζες θα βρίσκονται υπό πίεση περιορισμού του δανεισμού τους, ενώ αντίθετα θα τον αυξάνουν υπέρμετρα κατά τη διάρκεια της οικονομικής ανόδου. Αν η Βασιλεία II δεν είναι σε θέση να εξαλείψει κάθε μία από τις προαναφερθείσες αδυναμίες της τότε θα υπάρξουν αποσταθεροποιητικές τάσεις οι οποίες θα βλάψουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα παγκοσμίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

5.1 Εισαγωγή

Η πραγματοποίηση τραπεζικών συναλλαγών πριν από μερικά χρόνια ήταν μία κουραστική και πολύωρη διαδικασία για τους πελάτες αλλά και για την τράπεζα. Με την εξέλιξη όμως της τεχνολογίας και της πληροφορικής δημιουργήθηκαν τραπεζικά εργαλεία με τα οποία διευκολύνεται η διαδικασία των τραπεζικών συναλλαγών. Τα προϊόντα αυτά τα προωθούνται από τις ελληνικές τράπεζες προκειμένου να διευκολύνουν τους πελάτες τους, κατά κύριο λόγο, αλλά και τις ίδιες. Τα πιο βασικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται σήμερα από τις τράπεζες είναι το e-banking, τα ATM, οι πιστωτικές κάρτες, οι πάγιες εντολές, το Factoring και το Leasing, το private banking τα οποία αναλύονται στην συνέχεια αυτού του κεφαλαίου.

5.2 ATM (Αυτόματες Ταμειολογιστικές Μηχανές)

Το δίκτυο των ATM Αυτόματες Ταμειολογιστικές Μηχανές είναι το πιο αναπτυγμένο εναλλακτικό διατραπεζικό δίκτυο στην Ελλάδα πάνω από εκατομμύρια χρηστές . Σε γενικές γραμμές όλες οι τράπεζες προσφέρουν τις ίδιες υπηρεσίες μέσω ATM. Αυτό γιατί στα πλαίσια του ανταγωνισμού, κάθε φορά που μια τράπεζα προσθέτει στα ATM τη δυνατότητα προσφοράς μια νέας υπηρεσίας, η ιδέα αντιγράφεται και σε σύντομο χρονικό διάστημα είναι διαθέσιμη και από άλλες τράπεζες. τσι μπορεί η διαφοροποίηση που προσφέρει μια νέα υπηρεσία, να μη διατηρείται πολύ αλλά παραμένει η εικόνα μιας πρωτοποριακής τράπεζας και ευέλικτης τράπεζας που δε σταματά να μελετά τις ανάγκες των πελατών της. ι κυριότερες υπηρεσίες μέσω ATM που παρέχουν οι

περισσότερες τράπεζες είναι: i Αναλήψεις και καταθέσεις από λογαριασμό ταμιευτηρίου, τρεχούμενου και πιστωτικής κάρτας, ii Μεταφορά χρημάτων μεταξύ λογαριασμών, iii Ερώτηση υπολοίπου, iv Πληρωμή κάρτας, v Πληρωμή συντάξεων στους δικαιούχους, vi αλλαγή κωδικού pin.

Για να έχει κάποιος χρήστης πρόσβαση και δυνατότητα χρήσης ενός μηχανήματος ΑΤΜ πρέπει αρχικά να έχει κάποιο λογαριασμό σε μία τράπεζα και να του δοθεί η αντίστοιχη κάρτα με την οποία θα μπορεί να συναλλάσσεται μέσω ΑΤΜ. Μαζί με την κάρτα, του παραχωρείται ένας προσωπικός κωδικός pin συνήθως τετραψήφιος και μοναδικός για κάθε χρήστη. Πρωταρχικός στόχος για τη δημιουργία του δικτύου ΑΤΜ ήταν και εξακολουθεί να είναι η μείωση του κόστους των τραπεζικών εργασιών. Όμως τα οφέλη είναι πολύ περισσότερα όχι μόνο για τις τράπεζες αλλά και για τους καταναλωτές, οι οποίοι αποδεσμεύτηκαν από τα ωράρια των τραπεζών καθώς πλέον μπορούν να προμηθεύονται χρήματα οποιαδήποτε ώρα της ημέρας και να πραγματοποιούν τις βασικές τους συναλλαγές ανεξάρτητα από το αν η τράπεζα είναι ανοικτή ή όχι. Αλλά και για τις τράπεζες τα οφέλη ήταν σημαντικά.

Καταρχήν βελτιώθηκε η εξυπηρέτηση καθώς μοιράστηκε ο όγκος των συναλλαγών μεταξύ ΑΤΜ και υπαλλήλων της τράπεζας. Συνέπεια ήταν η μείωση της αναμονής των πελατών και η μείωση των παραπόνων εκ μέρους τους. Επιπλέον απομακρύνθηκε η ανάγκη επέκτασης του ωραρίου των τραπεζών. Επίσης αποδεσμεύτηκε προσωπικό από τυποποιημένες τραπεζικές εργασίες, το οποίο αξιοποιήθηκε σε ένα μεγαλύτερο φάσμα δημιουργικών εργασιών.

Οι τράπεζες χρησιμοποιούν τα ΑΤΜ ως μέσο για τη διατήρηση αλλά και την διεύρυνση του μεριδίου τους στην αγορά. πλέον κάθε τράπεζα

χρησιμοποιεί ATM. Τα ATM έχουν εξαπλωθεί πέρα από τους χώρους των καταστημάτων των τραπεζών και σε άλλους κατάλληλα επιλεγμένους χώρους έντονης κυκλοφορίας όπως πανεπιστήμια, αεροδρόμια, εμπορικά καταστήματα, σούπερ μάρκετ κ.α . Το μέγεθος τόσο της χωροταξικής όσο και της αριθμητικής τους εξάπλωσης, αποδεικνύει ότι τα συστήματα αυτά παρέχουν μεγάλα οφέλη στις τράπεζες και απολαμβάνουν μεγάλης αποδοχής από το κοινό που τα προτιμά όλο και περισσότερο για τις συναλλαγές του, λόγω της αυξημένης ταχύτητας εξυπηρέτησης που προσφέρουν.

Η ύπαρξη ενός εκτεταμένου δικτύου ATM αποτελεί ένδειξη ισχύος και ευρωστίας για το τραπεζικό ίδρυμα. προσδίδει τη δυνατότητα να διεκδικήσει μεγάλους πελάτες, εξασφαλίζοντας τη διαχείριση των λογαριασμών αυτών των πελατών.

Τα ATM αποτελούν ένα νέο κανάλι επικοινωνίας μεταξύ της τράπεζας και του πελάτη. Η τράπεζες, χρησιμοποιούν τα ATM και ως μέσα διαφήμισης νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Από αυτή τη πρακτική εξοικονομούν χρήματα, δημιουργούν αρχική ζήτηση για νέα προϊόντα, ενημερώνουν τους πελάτες για τη διεύρυνση του δικτύου τους και τις διαθέσιμες υπηρεσίες τους και φυσικά παρέχουν ένα σύνολο χρήσιμων άλλων πληροφοριών όπως αλλαγές στη τιμολογιακή τους πολιτική με πιο άμεσο τρόπο.

Τέλος το σημαντικότερο όφελος από όλα είναι η μείωση του κόστους των τραπεζικών εργασιών, που ήταν και ο αρχικός στόχος.³⁰

³⁰ (www.nbg.gr)

5.3 Μηχανήματα Κέντρου Αυτόματων Συναλλαγών (ΚΑΣ)

Τα μηχανήματα αυτόματων συναλλαγών εξυπηρετούν πελάτες ή μη της Τράπεζας για πληρωμές και καταθέσεις μετρητών, αλλά και πιο ειδικές συναλλαγές, όπως αγορά εισιτηρίων, ενημέρωση βιβλιαρίου τραπεζικού λογαριασμού ή έκδοση παραβόλων. Η διαδικασία είναι απλή και γίνεται αποκλειστικά με την εισαγωγή μετρητών στο μηχάνημα ΚΑΣ. Το δίκτυο μηχανημάτων καλύπτει όλη την Ελλάδα και λειτουργεί με ασφάλεια στο εσωτερικό των καταστημάτων των τραπεζών και εκτός καταστημάτων σε επιλεγμένους χώρους.

Πλεονεκτήματα:

- Συναλλαγές για πελάτες και μη της Τράπεζας
- Πληρωμή λογαριασμών πιστωτικών καρτών όλων των ελληνικών τραπεζών που συμμετέχουν στο σύστημα ΙΑΣ
- Εξόφληση λογαριασμών δημοσίων φορέων, εταιρειών τηλεφωνίας και πολλών άλλων συνεργαζόμενων ιδιωτικών επιχειρήσεων
- Κατάθεση μετρητών σε τραπεζικό λογαριασμό
- Πληρωμή λογαριασμών πιστωτικών καρτών
- Καταβολή δόσεων δανείου
- Πελάτης κάνοντας τις συναλλαγές στα μηχανήματα ΚΑΣ εξοικονομεί χρόνο, αφού δεν χρειάζεται να περιμένει στην ουρά στην αντίστοιχη υπηρεσία ή στο ταμείο του τραπεζικού καταστήματος με μηδενικά έξοδα ή πολύ χαμηλές χρεώσεις.³¹

³¹ (www.alpha.gr)

5.4 E-banking

Το e-banking αντιπροσωπεύει ένα νέο εναλλακτικό κανάλι συναλλαγών, που προσφέρεται από τις τράπεζες στους πελάτες, σε σχέση με τις παραδοσιακές μεθόδους. Για τους πελάτες που έχουν πρόσβαση στο internet, το e-banking παρέχει ασύγκριτη ευκολία, ταχύτητα και ασφάλεια στις συναλλαγές τους, είναι διαθέσιμο σε 24ωρη βάση και προσβάσιμο από οποιαδήποτε μέρος του κόσμου. Ο πελάτης έχει στη διάθεσή του ένα ευέλικτο μέσο συναλλαγών, οι οποίες συνήθως παρέχονται και με μειωμένο κόστος. Επίσης το e-banking αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο για μια τράπεζα, ώστε να προσφέρει υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, ικανοποιώντας τους πελάτες της αυξάνοντας τα ποσοστά διατήρησης και την πίστη τους.³²

Η άνθιση του διαδικτύου την τελευταία πενταετία έφερε πιο κοντά τις τράπεζες στους πελάτες τους.

Το online banking παρέχει στην τράπεζα που αποφασίζει να επενδύσει σε αυτό σημαντικά οφέλη: α αποκτά ένα συμπληρωματικό δίκτυο για την προσέγγιση πελατών αφού δεν απαιτείται η φυσική παρουσία του πελάτη στο κατάστημα. β μειώνει το λειτουργικό κόστος επειδή οι συναλλαγές μέσω internet έχουν χαμηλότερο κόστος. γ αποκτά πρόσβαση στο κοινό μιας ευρύτερης γεωγραφικά περιοχής.

Οι κυριότερες υπηρεσίες που παρέχονται στα πλαίσια της ηλεκτρονικής τραπεζικής παρέχουν πληροφορίες σχετικά με λογαριασμούς, κινήσεις λογαριασμών, υπόλοιπα και κινήσεις πιστωτικών καρτών, πληρωμές δόσεων δανείων, πληρωμές προς ΕΚ, εξοφλήσεις κάθε είδους λογαριασμών και πάγιων εντολών. Επιπλέον, διατίθενται και πιο

³² (www.winbank.gr)

εξειδικευμένες υπηρεσίες όπως χρηματιστηριακές συναλλαγές σε πραγματικό χρόνο και παρακολούθηση του χαρτοφυλακίου των μετοχών του πελάτη καθώς επίσης και προσωπικές υπηρεσίες πελάτη όπως για παράδειγμα προσωπικά μηνύματα από την τράπεζα, εκτύπωση αποδείξεων συναλλαγών και προσωπικές προσφορές ανεξαρτήτου ωραρίου.³³

5.5 Internet (web) banking

Η υπηρεσία internet banking είναι ευρέως διαδεδομένη και προτιμάται περισσότερο σε σχέση με τις υπηρεσίες mobile και phone banking. Ο χρήστης της υπηρεσίας μπορεί να έχει τις εξής πληροφορίες για τα προϊόντα της τράπεζας χωρίς να χρειάζεται να την επισκεφτεί :

- πληροφορίες λογαριασμών,
- πληροφορίες σχετικά με τις κάρτες του
- πληροφορίες χαρτοφυλακίου
- πληροφορίες δανείων
- πληροφορίες για μεταφορές κεφαλαίων

Επίσης μπορεί να διενεργεί :

- μεταφορές κεφαλαίων
- πληρωμές πιστωτικών καρτών της ίδιας ή άλλης τράπεζας
- πληρωμές δημοσίου μέσω του διατραπεζικού συστήματος DIAS για Φ. Α, Εργοδοτικές εισφορές Ι.Κ.Α ή πληρωμές όπως είναι οι ΤΕ, ΕΗ, Ε Α
- πληρωμές λογαριασμών ΕΚ σταθερής και κινητής τηλεφωνίας
- υπηρεσία Μαζικών πληρωμών (cash management) η οποία προσφέρεται αποκλειστικά σε επαγγελματίες πελάτες.

³³ (www.capital.gr)

- Û υπηρεσίες εισαγωγών – εξαγωγών International Trade service για επιχειρήσεις
- Û Χρηματιστηριακές εντολές
- Û Αίτηση ανοίγματος λογαριασμού
- Û Αίτηση χορήγησης δανείου ή πιστωτικής κάρτας
- Û Αίτηση χορήγησης καρνέ επιταγών

Το internet banking ως μέσω συναλλαγών μέσω του διαδικτύου αποτελεί ένα μόνο κομμάτι της ηλεκτρονικής τραπεζικής,. Ίσως ο λόγος που αναφέρεται το internet banking ως ηλεκτρονική τραπεζική είναι πως η σύνδεση μέσω του διαδικτύου αποτελεί το δημοφιλέστερο εναλλακτικό κανάλι διανομής.

Τα πλεονεκτήματα του internet banking σε σχέση με τους παραδοσιακούς τρόπους διενέργειας τραπεζικών συναλλαγών είναι σημαντικά, τόσο για τους πελάτες των τραπεζών όσο και για τις ίδιες, μερικά από αυτά είναι:

- Û Ευκολία χρήσης, διαθεσιμότητα υπηρεσιών σε 4ωρη βάση 365 ημέρες το χρόνο,
- Û Δυνατότητα πρόσβασης στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες της τράπεζας, ανεξάρτητα από την τοποθεσία στην οποία βρίσκεται ο χρήστης. Μοναδική προϋπόθεση για τον πελάτη είναι η δυνατότητα πρόσβασης στο internet.
- Û Αποσυμφόρηση των τραπεζικών καταστημάτων: νας στόχος των τραπεζών είναι η αποσυμφόρηση των καταστημάτων και η σταδιακή μετατροπή του τόσο σε ένα συμβουλευτικό κέντρο για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες του ομίλου.
- Û Ταχύτερη διαδικασία και ολοκλήρωση των συναλλαγών σε σχέση με τους παραδοσιακούς τρόπους

Û Μεγαλύτερη ασφάλεια για την τράπεζα

5.6 Mobile banking

Η υπηρεσία mobile banking αποτελεί τον πιο εξελιγμένο τρόπο επικοινωνίας με την τράπεζα, δίνοντας στον πελάτη τη δυνατότητα συνεχούς ενημέρωσης για τους λογαριασμούς του και τη διενέργεια τραπεζικών συναλλαγών μέσω του κινητού του τηλεφώνου 4 ώρες το 4ωρο, 365 μέρες το χρόνο, από όπου και αν βρίσκεται εύκολα και γρήγορα, εξοικονομώντας πολύτιμο χρόνο και κόστος.

Η πρόσβαση στην υπηρεσία παρέχεται από οποιοδήποτε σημείο του κόσμου εύκολα, γρήγορα και με μεγάλη ασφάλεια. Επίσης η υπηρεσία αυτή είναι διαθέσιμη στους πελάτες όλων των εταιριών κινητής τηλεφωνίας. Πρόσβαση στην υπηρεσία έχει κάθε πελάτης άμεσα χωρίς κάποιες επιπλέον ρυθμίσεις. Απλά χρειάζεται μια σύνδεση στην ηλεκτρονική σελίδα της τράπεζας μέσω της φορητής του συσκευής. Η υπηρεσία mobile banking που παρέχουν οι τράπεζες δίνει τη δυνατότητα στους πελάτες να ενημερώνονται για τους λογαριασμούς τους και να πραγματοποιούν τραπεζικές συναλλαγές μέσω συσκευών νέας τεχνολογίας . Οι δυνατότητες που έχουν είναι πολλές και ενδεικτικά παρουσιάζονται μερικές από αυτές:

- Û πληρωμές-μεταφορές: χρήστης μπορεί να καταχωρίσει πάγιες εντολές για πληρωμές, μεταφορές και εμβάσματα από ένα λογαριασμό του σε κάποιον άλλο και να διαχειριστεί εύκολα τις οφειλές του.
- Û διαχείριση καρτών: διαχειρίζεται τις πιστωτικές κάρτες, παρακολουθεί τις κινήσεις και τα υπόλοιπά τους, τα αναλυτικά τους στοιχεία και τέλος, πληρώνει τις δόσεις.

- διαχείριση δανείων: Μέσω της υπηρεσίας mobile banking έχει πολλές και χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τα δάνεια που έχει στην τράπεζα
- Αγοραπωλησία μετοχών: Είναι άλλη μια χρήσιμη υπηρεσία του mobile banking.

Η τεχνολογία και συγκεκριμένα το mobile banking είναι άλλη μια λύση εύκολη και απλή που χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότεροι χρήστες κυρίως νεότερης ηλικίας.³⁴

5.7 Phone banking

Η υπηρεσία phone banking αποτελεί άλλη μια σύγχρονη μέθοδο επικοινωνίας με την τράπεζα χωρίς να χρειάζεται η φυσική παρουσία του πελάτη. Δίνει τη δυνατότητα άμεσης συναλλαγής οποιαδήποτε στιγμή της ημέρας.

Η μόνη προϋπόθεση για τη χρήση της υπηρεσίας να επικοινωνήσει ο πελάτης από κινητό ή σταθερό τηλέφωνο. Σε αντίθεση με το internet και mobile banking, η χρήση της υπηρεσίας phone banking δεν απαιτεί πρόσβαση στο internet.

Η ηλεκτρονική εξυπηρέτηση είναι προσιτή και εύχρηστη. Οι συναλλαγές γίνονται αυτόματα με απλές φωνητικές εντολές. Το σύστημα ή ο εκπρόσωπος της τράπεζας εφόσον ζητηθεί από τον πελάτη καθοδηγεί με τις εντολές τον πελάτη για να πραγματοποιήσει τη συναλλαγή.

ι συναλλαγές που μπορεί να πραγματοποιήσει ο πελάτης-χρήστης της υπηρεσίας είναι παρόμοιες με αυτές που εξυπηρετεί το internet και mobile banking .

³⁴ (www.winbank.gr)

5.8 Πιστωτικές κάρτες

Πιστωτική κάρτα είναι η μορφή του λεγόμενου πλαστικού χρήματος, σύγχρονου και διαδεδομένου τρόπου συναλλαγών, που παρέχει τη δυνατότητα αγοράς αγαθών ή υπηρεσιών χωρίς άμεση εκταμίευση μετρητών για πληρωμή της αξίας τους. Οι πιστωτικές κάρτες εκδίδονται κυρίως από πιστωτικά ιδρύματα π.χ. τράπεζες παρέχοντας πλεονεκτήματα όπως για παράδειγμα ευκολία και ασφάλεια στις συναλλαγές, γιατί ο κάτοχος της κάρτας δεν χρειάζεται να έχει μαζί του μετρητά με κίνδυνο να χαθούν. Τα τελευταία χρόνια η ευρεία διάδοση των πιστωτικών καρτών και ο τραπεζικός ανταγωνισμός έχουν οδηγήσει σε μια συνεχή επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών μέσω συνεργαζόμενων επιχειρήσεων, διευρύνοντας έτσι την κλασική λειτουργία της κάρτας ως μέσου πληρωμών. Η προσπάθεια αυτή αποσκοπεί κυρίως στη διεύρυνση της πελατείας του τραπεζικού φορέα, στην εξυπηρέτηση και ικανοποίηση του πελάτη και του συνεργαζόμενου φορέα.

Η πιστωτική κάρτα εκδίδεται στο όνομα ενός πελάτη και οι συναλλαγές χρεώνονται σε έναν ανοιχτό πιστωτικό λογαριασμό με καθορισμένο από πριν πιστωτικό όριο. Το πιστωτικό αυτό όριο, το οποίο επηρεάζεται από την πιστοληπτική ικανότητα του πελάτη (credit score/credit rating), καθορίζει ουσιαστικά και την αγοραστική του δύναμη.

Συνήθως η πιστωτική κάρτα που εκδίδει μια ελληνική τράπεζα είναι συνδεδεμένη με κάποιο από τους παγκόσμιους οργανισμούς πιστωτικών καρτών visa, mastercard, american express, maestro και αυτό δίνει την δυνατότητα στον κάτοχο - πελάτη να μπορεί να την χρησιμοποιεί σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η κάρτα όταν ο χρήστης χρησιμοποιεί το πιστωτικό περιθώριο που του δίνει η τράπεζα και εξοφλεί όλο το οφειλόμενο ποσό κάθε φορά και όταν γίνονται αγορές με τις διάφορες προσφορές των καταστημάτων με άτοκες δόσεις, είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο.

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα των πιστωτικών καρτών είναι:

- Û Συναλλαγές μέσω Internet Τηλεφώνου.
- Û παροχή δωρεάν βραχυπρόθεσμης πίστωσης όταν το συνολικό οφειλόμενο υπόλοιπο εξοφλείται μέσα στην περίοδο χάριτος
- Û προστασία Αγορών.
- Û Η αντικατάσταση του κινδύνου μεταφοράς μεγάλων χρηματικών ποσών με τη δυνατότητα πραγματοποίησης πληρωμών μέσω της πιστωτικής κάρτας
- Û υπερανάληψη μετρητών.
- Û Αγορές με δόσεις.
- Û Αγορές σε όλο τον κόσμο.

Η γκάμα των σύγχρονων πιστωτικών καρτών εμπλουτίζεται με την **prepaid card**.

Η προπληρωμένη κάρτα λειτουργεί ακριβώς σαν μια χρεωστική ή πιστωτική κάρτα, με τη διαφορά ότι δε συνδέεται με τον τραπεζικό σου λογαριασμό ή με ένα λογαριασμό πίστωσης από την τράπεζα. Η προπληρωμένες κάρτες θυμίζουν στον τρόπο λειτουργίας τους τα καρτοκινητά. Η χρήση τους εξαρτάται από το πόσο θα τις «φορτίσει» ο χρήστης τους. Αποτελούν ένα ηλεκτρονικό «πορτοφόλι». κάτοχός τους μπορεί να τις φορτίσει με μετρητά, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αγορές σε εμπορικά καταστήματα ή για συναλλαγές εξ αποστάσεως.

Το ανώτατο ύψος που μπορεί να χρεωθεί στην κάρτα εξαρτάται από το ποσό με το οποίο την έχει φορτίσει ο κάτοχός της.

Η prepaid card αποτελεί μία διέξοδο για όσους θέλουν να πραγματοποιήσουν αγορές στο διαδίκτυο και δεν θέλουν ή δεν διαθέτουν την απαιτούμενη πιστοληπτική ικανότητα για να εκδώσουν μια πιστωτική κάρτα. Επιπλέον, με δεδομένο ότι οι prepaid cards έχουν συγκεκριμένο όριο, το οποίο διαμορφώνεται από τον ίδιο τον κάτοχό τους, δημιουργούν ένα αίσθημα ασφάλειας καθώς ο κίνδυνος απάτης περιορίζεται σε αυτό το ύψος, σε αντίθεση με τις πιστωτικές ή χρεωστικές κάρτες όπου το πλαφόν ημερήσιων αγορών εξαντλείται στο διαθέσιμο όριο και στο υπόλοιπο του καταθετικού λογαριασμού αντίστοιχα. Έτσι, για παράδειγμα, αρκετοί καταναλωτές φορτώνουν στην κάρτα μόνο το ποσό της αγοράς που θέλουν να πραγματοποιήσουν, ώστε να περιορίσουν σε αυτό το ύψος την πιθανή ζημιά τους στην περίπτωση που πέσουν θύματα απάτης.³⁵

Υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία προπληρωμένων καρτών που προσφέρεται από τράπεζες, καλύπτοντας ένα μεγάλο εύρος αναγκών.

Μερικές από τις πιο δημοφιλείς είναι οι κάρτες δώρου gift cards , οι κάρτες ταξιδιών travel cards , οι «εικονικές» κάρτες για αγορές στο διαδίκτυο virtual cards και οι κάρτες για νέους youth cards .

Η καινοτομία των καρτών σήμερα αφορά στις κάρτες **contactless**.

Η τεχνολογία contactless αποτελεί το μέλλον στον τομέα των πληρωμών και δημιουργεί σημαντικές προοπτικές και ευκαιρίες διευρύνσεως των εργασιών για τις εκδότριες τράπεζες. Παράλληλα αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την ανάπτυξη του «οικοσυστήματος» που θα

³⁵ (www.alpha.gr)

υποστηρίζει την πραγματοποίηση αγορών με την χρήση κινητού τηλεφώνου mobile payments . Το πλήθος των καρτών τεχνολογίας contactless και οι επιχειρήσεις που διαθέτουν τεχνολογία contactless διευρύνονται συνεχώς, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Η κάρτα Contactless είναι ακριβώς όπως μία πιστωτική, χρεωστική ή προπληρωμένη κάρτα αλλά είναι πολύ πιο απλή και γρήγορη στη χρήση της, καθώς δεν απαιτείται η είσοδός της σε τερματικό μηχάνημα και η εισαγωγή PIN.

Η κάρτα Contactless έχει στην μπροστινή της πλευρά το χαρακτηριστικό σύμβολο της «εκπομπής σήματος» και μπορείτε να χρησιμοποιηθεί σε κάθε επιχείρηση που έχει το ίδιο σύμβολο στο τερματικό της μηχανήμα.³⁶

5.9 Factoring

Το Factoring, με την σύγχρονη μορφή του εφαρμόστηκε στις ΗΠΑ ήδη πριν τη δεκαετία του 50 , όποτε και εισήλθε και στην Ευρώπη, όπου πολύ γρήγορα γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη. Στην Ελλάδα για πρώτη φορά το factoring εμφανίστηκε το επικαλούμενο ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων.

Το Factoring είναι ένα σύγχρονο χρηματοπιστωτικό εργαλείο, το οποίο απευθύνεται κυρίως σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το Factoring είναι μία συμβατική σχέση στα πλαίσια της οποίας μία εταιρεία Factoring αγοράζει το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος των απαιτήσεων του πελάτη-πωλητή που προέρχονται από την πώληση επί πίστωση εμπορευμάτων ή παροχή υπηρεσιών και προσφέρει σε αυτόν ορισμένες υπηρεσίες. Η πιο βασικές από αυτές είναι η χορήγηση προκαταβολών, η κάλυψη πιστωτικού κινδύνου και η διαχείριση των εκχωρούμενων απαιτήσεων

³⁶ (www.alpha.gr)

δηλαδή το αν ο αγοραστής είναι φερέγγυος, αν υπάρχει λογιστικός έλεγχος και είσπραξη απαιτήσεων κ.α. . Συνεπώς, το Factoring παρέχει ένα πακέτο υπηρεσιών από χρηματοδότηση και ασφάλιση πιστωτικού κινδύνου, μέχρι και παροχή υπηρεσιών με σκοπό την κάλυψη των αναγκών του πελάτη.

Μερικά από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά του Factoring είναι η εκχώρηση του συνόλου των απαιτήσεων ή ένα αυστηρά οριοθετημένο μέρος αυτών από τον πελάτη προς την εταιρεία factoring και η δυνατότητα επιλογής της καλύτερης δυνατής υπηρεσίας, μέσα από ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών, ως προς τις ανάγκες του πελάτη από τον ίδιο τον πελάτη. Στον αφορά τις υπηρεσίες, που παρέχονται από το factoring, είναι η χρηματοδότηση , η κάλυψη πιστωτικού κινδύνου και η διαχείριση των απαιτήσεων.

Πιο συγκεκριμένα, ως προς την υπηρεσία της χρηματοδότησης, η οποία είναι η συνηθέστερη και κυριότερη υπηρεσία του factoring, αυτή έχει συνήθως την μορφή της χορήγησης προκαταβολών του πελάτη- πωλητή τιμολόγια, συναλλαγματικές κ.τ.λ. σε ποσοστό 75%-90 . Πρόκειται για τριμερή συνεργασία μεταξύ ενός προμηθευτή, των οφειλετών του και ενός εξειδικευμένου χρηματοοικονομικού ενδιάμεσου factor , ο οποίος αναλαμβάνει τη λογιστική παρακολούθηση, διαχείριση και είσπραξη των επί πιστώσει απαιτήσεων. Επιπλέον παρέχεται η δυνατότητα χορήγησης προκαταβολών επί της αξίας τους και υπό προϋποθέσεις, ο factor αναλαμβάνει και την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή.

Υπάρχουν πολλά είδη factoring όπως τα ακόλουθα:

- ü Πλήρες ή γνήσιο factoring,
- ü Εγχώριο domestic) factoring,

- Διεθνές ή εξαγωγικό (international or export) factoring
- Factoring με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής
- Factoring χωρίς χρηματοδότηση (maturity factoring).
- Factoring μόνο για χρηματοδότηση bulk factoring).
- Εμπιστευτικό disclosed) factoring.
- Μη Εμπιστευτικό undisclosed) factoring.

Σε ότι αφορά τον προμηθευτή, τα πλεονεκτήματα είναι τα εξής:

- Πρώτον, το factoring αποτελεί μια εναλλακτική και συμπληρωματική μορφή χρηματοδότησης που διευκολύνει και μεγαλώνει την πιστοληπτική ικανότητα του προμηθευτή.
- Δεύτερον, το factoring ενισχύει χρηματοδοτικά και διευκολύνει την ρευστότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων καθώς επίσης συμβάλλει στην αύξηση των πωλήσεων και συνεπώς και στην αύξηση των κερδών.
- Τρίτον, συμβάλλει στην ορθολογικότερη χρηματοοικονομική διαχείριση των επιχειρήσεων που δεν διαθέτουν οργανωμένα λογιστήρια και νομικά τμήματα.
- Τέταρτον, το factoring παρέχει καλύτερο δίκτυο πληροφόρησης και ευκολότερο να ελέγχεται ο πελάτης και να αξιολογείται η φερεγγυότητα του.

Ενώ ένα σημαντικό μειονέκτημα του factoring σε ότι αφορά τον προμηθευτή είναι ότι στην περίπτωση που τα εισπρακτέα τιμολόγια είναι πολλά και μικρής αξίας, το διαχειριστικό κόστος αυξάνεται και το factoring γίνεται απρόσφορο και δαπανηρό.

Όσον αφορά την εταιρία factoring τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα είναι τα εξής:

- ü Η αύξηση του πελατειακού της χώρου, βελτίωση των συναλλαγών της και γενικότερα η αύξηση του κύκλου εργασιών της, και
- ü Η υψηλή απόδοση των κεφαλαίων της.³⁷

5.10 Leasing (Χρηματοδοτική και Λειτουργική μίσθωση)

Οι δύο κυριότερες κατηγορίες Leasing είναι η χρηματοδοτική μίσθωση financial leasing και η λειτουργική μίσθωση operating leasing . Στην περίπτωση της λειτουργικής μίσθωσης, η εταιρεία leasing εκμισθώνει στον μισθωτή κεφαλαιουχικό εξοπλισμό για ορισμένο χρονικό διάστημα και έπειτα μπορεί να τα εκμισθώσει σε άλλο πελάτη. Σε κάθε περίπτωση εκμίσθωσης, ο εκμισθωτής συντηρεί τα μηχανήματα και παρέχει την ασφάλιση του πάγιου στοιχείου. Σε ότι αφορά, την δεύτερη κατηγορία leasing, τα μηχανήματα δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν από άλλους μισθωτές και αυτό διότι πέραν της εκμίσθωσης τους, εκκρεμεί και τραπεζικό δάνειο, το οποίο πρέπει να αποσβεστεί στην διάρκεια του συμβολαίου.

Το financial leasing ή χρηματοδοτική μίσθωση, είναι μια σύμβαση βάση της οποίας μια επιχείρηση ή ένας επαγγελματίας, έναντι καταβολής περιοδικής αμοιβής μίσθωμα στους εκμισθωτές, μισθώνει κεφαλαιουχικό εξοπλισμό για επαγγελματική χρήση, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Μετά τη λήξη του χρονικού διαστήματος ο εκμισθωτής μπορεί να ανανεώσει τη μίσθωση ή να το αγοράσει έναντι συμβολικού τιμήματος ή να το επιστέψει στον εκμισθωτή. Η χρηματοδοτική μίσθωση είναι μια μορφή χρηματοδότησης εναλλακτική και συμπληρωματική του παραδοσιακού δανεισμού και της μίσθωσης κεφαλαιουχικών αγαθών.

³⁷ (www.nbg.gr), (B. Γαλάνης Αθήνα 2000)

Με τη μέθοδο της χρηματοδοτικής μίσθωσης, η εταιρία leasing αγοράζει τον εξοπλισμό με χρηματοδότηση από τράπεζες για λογαριασμό το μισθωτή-πελάτη ο οποίος καθορίζει το είδος και τις προδιαγραφές του εξοπλισμού. Η εταιρία leasing έχει την νομική κυριότητα του εξοπλισμού μέχρι την λήξη της σύμβασης. Στη χρηματοδοτική μίσθωση μπορεί να συμμετέχει και τρίτο πρόσωπο, ο κατασκευαστής του εξοπλισμού. Αυτός που κατασκευάζει τον εξοπλισμό μπορεί να τον πουλήσει στην εταιρία leasing η οποία με την σειρά της το εκμισθώνει στον μισθωτή – πελάτη. μισθωτής – πελάτης έχει την δυνατότητα να αγοράσει τον εξοπλισμό μετά τη λήξη της σύμβαση.

Οι εταιρίες leasing δεν προμηθεύουν απλώς κάποια μηχανήματα με περιοδική καταβολή μισθωμάτων στον πελάτη αλλά προσφέρουν και διαφορές τεχνικές υπηρεσίες, συντήρηση και επισκευή του μισθωμένου εξοπλισμού, τα έξοδα των οποίων επιβαρύνουν τον πελάτη. πελάτης μπορεί να διαπραγματευτεί με την εταιρία leasing όλους τους όρους των συμβάσεων, τα μισθώματα, τη χρονική διάρκεια της μίσθωσης, τις εναλλακτικές λύσεις κ.λπ. Η χρηματοδοτική μίσθωση από χωρά σε χωρά διαφέρει, διότι διαφέρουν οι νομικές, οι φορολογικές και οι λογιστικές συνθήκες που την καθιστούν άλλοτε αποτελεσματικότερη και άλλοτε λιγότερο αποτελεσματική.

Η μέθοδος leasing χρησιμοποιείται σε όλους τους τομείς της βιομηχανίας, με την βοήθεια πάγιων στοιχείων όπως τα κινητά πάγια στοιχεία, τα ακίνητα πάγια στοιχεία.

Μερικές άλλες μορφές leasing, που χρησιμοποιούνται σήμερα είναι οι ακόλουθες:

ü Άμεση μίσθωση direct leasing):

- Πώληση- επαναμίσθωση (sale and lease back).
- Συμμετοχή ή εξισορροπητική μίσθωση (leveraged leasing).
- Μίσθωση κατά παραγγελία (custom lease)
- Πρόγραμμα μίσθωση- πώληση (ventor lease program).
- Ειδική μορφή μίσθωσης (master lease line)
- Διεθνής ή διασυνοριακή μίσθωση (off- shore ή cross- border leasing)

Το leasing συμβάλλει στην ταχύτερη ανανέωση και στον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού με αποτέλεσμα την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. να από τα χαρακτηριστικά του leasing είναι η ευελιξία που αυτό μπορεί να παρουσιάσει, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την ιδανική προσαρμογή στην μοναδικότητα κάθε επενδυτικής πρότασης και την ταχύτατη αντιμετώπιση των αιτημάτων των πελατών. να άλλο πλεονέκτημα του leasing είναι η δυνατότητα που δίνει στις επιχειρήσεις να πραγματοποιήσουν σημαντικού ύψους επενδύσεις χωρίς να διαθέτουν ίδια κεφάλαια ή να καταφεύγουν στο μακροπρόθεσμο δανεισμό. Επιπρόσθετα, προστατεύεται ο μισθωτής από την αύξηση του πληθωρισμού, καθώς τα μισθώματα συμφωνούνται στην αρχή της σύμβασης και παραμένουν σταθερά μέχρι την λήξη της. Εκτός από την αύξηση του πληθωρισμού, ο μισθωτής έχει και φοροαπαλλαγές και οφέλη από αναπτυξιακούς νόμους. Τέλος, σε εθνικό επίπεδο, το leasing βοηθάει στην συμπλήρωση του χρηματοδοτικού μηχανισμού της χώρας με ένα καινούργιο χρηματοδοτικό θεσμό και στην αύξηση της παραγωγικότητας και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Παρόλα αυτά, υπάρχουν και κάποια βασικά μειονεκτήματα στην χρηματοδοτική μίσθωση. να από αυτά είναι το μεγάλο ονομαστικό κόστος της χρηματοδότησης μέσω leasing σε σχέση με άλλες μορφές

χρηματοδότησης. Επίσης, για να έχουν την ψιλή κυριότητα του εξοπλισμού και την παρακολούθηση του, οι εταιρείες leasing παρεμβαίνουν σε οικονομικά και διαχειριστικά θέματα του μισθωτή τους. μισθωτής χάνει την υπολειμματική αξία του εξοπλισμού, καθώς όταν λήξει η σύμβαση του, πρέπει να κάνει νέα σύμβαση ή να επιστρέψει τον εξοπλισμό.³⁸

5.11 Private Banking

Το Private Banking στοχεύει στην προσφορά εξατομικευμένων υπηρεσιών διαχείρισης περιουσίας σε ιδιώτες πελάτες μεγάλης οικονομικής επιφάνειας. Μπορεί να ενταχθεί στις εργασίες μιας Universal Τράπεζας συνήθως ως μία από τις ενικές διευθύνσεις της, αλλά εξίσου αποτελεσματικά μπορεί να αποτελεί και αυτόνομη τραπεζική οντότητα. Κύριο αντικείμενο των εργασιών είναι η προνομιακή εξυπηρέτηση των μεγάλων πελατών της Τράπεζας, η επίτευξη των επενδυτικών στόχων και η ανταπόκριση σε θέματα που αφορούν τη διαχείριση, την αξιοποίηση και τη μετάβαση στις επόμενες γενιές της συνολικής περιουσίας κινητής και ακίνητης του ιδιώτη πελάτη.

Για κάθε τράπεζα το ύψος κεφαλαίων του πελάτη από το οποίο ξεκινάει το Private Banking, εν γένει, διαφέρει κυρίως λόγω της διαφορετικής διαστρωμάτωσης της πελατείας που κάθε τραπεζικός οργανισμός επιλέγει να ακολουθήσει.

Το Private Banking δε λειτουργεί μέσω του δικτύου καταστημάτων της τράπεζας, αλλά μέσω ξεχωριστών Μονάδων σε χώρους διαφορετικούς από αυτούς των καταστημάτων, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η εχεμύθεια του πελάτη και να δίνεται προτεραιότητα στην άνεση, την ταχύτητα και

³⁸ (B. Γαλάνης Αθήνα 2000)

την αμεσότητα στην εξυπηρέτηση των αναγκών του πελάτη αποκτά έναν ροσωπικό Σύμβουλο Private Banker , ο οποίος αποτελεί το συνδετικό κρίκο του πελάτη με την Τράπεζα και είναι αρμόδιος να ανταποκριθεί σε όλες τις ανάγκες του πελάτη που σχετίζονται με υπηρεσίες, προϊόντα και τεχνογνωσία της Τράπεζας.

Γίνεται, λοιπόν, σαφές πως πρακτικά το Private Banking επιχειρεί να προσφέρει στον ιδιώτη πελάτη μεγάλης οικονομικής επιφάνειας το σύνολο των πόρων, της τεχνογνωσίας και της εξειδίκευσης της Τράπεζας για δική του αξιοποίηση.

Στον τομέα των επενδύσεων, που αποτελεί και το κύριο πεδίο εργασιών του Private Banking, ο πελάτης μπορεί να επιλέξει μεταξύ των εξής τριών υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου:

- Εν λευκώ διαχείριση ή διαχείριση Απεριόριστης Εντολής αποτελεί Σύμβαση παροχής Επενδυτικών υπηρεσιών, κατά την οποία η διαχείριση του χαρτοφυλακίου ανατίθεται εξολοκλήρου σε εξειδικευμένα Τμήματα ή θυγατρικές διαχείρισης Κεφαλαίων π.χ., Asset Management ή ΑΕ ΑΚ .
- Συμβουλευτική διαχείριση, κατά την οποία ο πελάτης επιθυμεί τη συνεχόμενη ροή πληροφόρησης, προτάσεων και αναλύσεων, ώστε να βοηθηθεί στον προσδιορισμό των βέλτιστων επενδυτικών κινήσεων που ο ίδιος επιλέγει να εκτελέσει.
- Σύμβαση Εκτέλεσης Εντολών, η οποία προβλέπει τη γρήγορη και αποτελεσματική εκτέλεση των εντολών του πελάτη και διασφαλίζει την πρόσβαση σε κάθε είδους προϊόν και στο σύνολο των αγορών παγκοσμίως.

Κυρίαρχο στοιχείο στο οποίο θα πρέπει να βασίζεται η επενδυτική διαδικασία αποτελεί το προφίλ κινδύνου του πελάτη. Στον τομέα διαχείρισης περιουσίας ο πελάτης λαμβάνει κατευθύνσεις, συμβουλές και υπηρεσίες για σύνθετα θέματα, όπως είναι ο οικονομικός προγραμματισμός για το σύνολο της ζωής του π.χ., μελλοντικές ανάγκες ρευστότητας, προγραμματισμός εισοδήματος κατά τα συντάξιμα χρόνια. Επιπρόσθετα λαμβάνονται σημαντικές αποφάσεις σχετικά με την υλοποίηση επαγγελματικών ή και προσωπικών σχεδίων του πελάτη. Η παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες υπάρχουν στις υπηρεσίες που προσφέρει κάθε Private Banking και είναι αναπόσπαστο κομμάτι της εξυπηρέτησης του πελάτη οι οποίες εκτελούνται με ασφάλεια από τους προσωπικούς Συμβούλους, χωρίς την απαίτηση παρουσίας του πελάτη σε κατάστημα της Τράπεζας.³⁹

³⁹ (www.epistimonikomarketing.gr)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

6.1 Τί είναι Εσωτερικός Έλεγχος

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια ανεξάρτητη και αντικειμενική ελεγκτική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα εντός της επιχείρησης. Με την παροχή προς τη διοίκηση εκτιμήσεων και αναλύσεων που πραγματοποιούνται κατά τη διενέργειά του τη βοηθά να εκπληρώσει τα καθήκοντά της με αποτελεσματικό και ορθό τρόπο και να επιτύχει τον αντικειμενικό της σκοπό που δεν είναι άλλος από τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Με απλά λόγια ο βασικός λόγος ύπαρξης του εσωτερικού ελέγχου είναι να προσθέσει αξία στην οικονομική μονάδα.

Τα μέτρα και οι ενέργειες που υιοθετούνται στον εσωτερικό έλεγχο αποβλέπουν στην προστασία των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, στη διαφύλαξη της αξιοπιστίας και ακρίβειας των λογιστικών της βιβλίων και των οικονομικών της καταστάσεων, καθώς και στη διατήρηση της αποδοτικής και αποτελεσματικής της λειτουργίας με απώτερο στόχο τη βιωσιμότητά της.

Οι αρχές που διέπουν τον εσωτερικό έλεγχο και που πρέπει να συμπεριφέρονται σύμφωνα με αυτές οι εργαζόμενοι είναι η ακεραιότητα, η αντικειμενικότητα, η εμπιστευτικότητα και η επάρκεια.

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι ιδιαίτερα σημαντικός λόγω των ατελειών (κλοπές, απροσεξίες, απάτες) που παρουσιάζει η ανθρώπινη φύση από μόνη της. Λειτουργεί προληπτικά, αποτρεπτικά, κατασταλτικά και αποβλέπει κυρίως στο να προλάβει τυχόν εκούσια ή ακούσια λάθη και όχι τόσο στο να τα διορθώσει.

Πραγματοποιείται από τους εσωτερικούς ελεγκτές που είναι άτομα που έχουν σχέση εξαρτημένης εργασίας με την εταιρία και που διακρίνονται για το ήθος, τις γνώσεις και την πείρα τους. Η δουλειά τους παρουσιάζει ορισμένες δυσχέρειες καθώς δεν παύουν να είναι υπάλληλοι της επιχείρησης και ο έλεγχός τους αρκετές φορές ασκείται με βάση τις υποδείξεις της διοίκησης και όχι σύμφωνα με τις γενικές ελεγκτικές αρχές.

Η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου είναι προφανής και για τον ανεξάρτητο εξωτερικό ορκωτό ελεγκτή, η δουλειά του οποίου γίνεται ευκολότερη ανάλογα με το πόσο λεπτομερής και πλήρης είναι η εργασία του εσωτερικού ελεγκτή.

6.2 Ο Εσωτερικός Έλεγχος στις Τράπεζες

Στη σημερινή εποχή προκειμένου να χαρακτηριστεί η διεκπεραίωση των τραπεζικών εργασιών ως συνετή, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η καλή γνώση των μεθόδων μέτρησης και αποτίμησης των κινδύνων, αλλά και η υιοθέτηση ικανών συστημάτων ελέγχων που παρέχουν τη δυνατότητα παρακολούθησης και διαχείρισης των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι εμπορικές τράπεζες μέσα στο δυναμικό περιβάλλον λειτουργίας τους. Η διενέργεια εσωτερικού ελέγχου στις τράπεζες διαφέρει από αυτή που πραγματοποιείται στις υπόλοιπες επιχειρήσεις. Αυτό συμβαίνει όχι μόνο λόγω του καθοριστικού ρόλου τους στη διασφάλιση και ενίσχυση της σταθερότητας του πιστωτικού συστήματος σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και λόγω του ότι εμπορεύονται το πιο δελεαστικό προϊόν, που δεν είναι άλλο από το χρήμα. Επίσης η διαφορά τους οφείλεται στο μεγαλύτερο κίνδυνο που αναλαμβάνουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ως απόρροια της απελευθέρωσης και της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς.

Ορισμένες από τις λειτουργίες των πιστωτικών οργανισμών είναι η διενέργεια συναλλαγών που προέρχονται από μία χώρα, καταγράφονται σε άλλη και τέλος εκτελούνται σε κάποια τρίτη, η διαχείριση τεράστιων χρηματικών ποσών, η κατοχή περιουσιακών στοιχείων, των οποίων η αξία μπορεί γρήγορα να μεταβληθεί και πολλές άλλες.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου των εποπτευόμενων τραπεζών είναι πιο αυστηρά στη θέσπισή τους και πιο καλά οργανωμένα στη λειτουργία τους.

Η πρώτη φορά που γίνεται λόγος για τον εσωτερικό έλεγχο των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι το 1924, όταν ο μεγάλος όγκος των συναλλαγών τους, οδήγησε μια ομάδα ελεγκτών στη δημιουργία της επιτροπής NABAC (National Association for Bank Audit, Control & Operation). Η πραγματοποίηση του εσωτερικού ελέγχου είναι ζωτικής σημασίας για την επιβίωση και επίτευξη των στόχων ενός πιστωτικού ιδρύματος και η ύπαρξη συστημάτων εσωτερικού ελέγχου αναγκαία για την ορθή και ομαλή λειτουργία του.⁴⁰

6.3 Σκοπός του Τραπεζικού Εσωτερικού Ελέγχου

Για κάθε τράπεζα οι αντικειμενικοί στόχοι του εσωτερικού ελέγχου της πρέπει να είναι οι εξής:⁴¹

- Εξακρίβωση και προστασία της περιουσία της τράπεζας.
- Διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της τράπεζας.
- Διαπίστωση της κανονικής διεκπεραίωσης και κατοχύρωσης των συναλλαγών.

⁴⁰ Δήμου, Α. (2010), Εσωτερικός έλεγχος, συστήματα εσωτερικού ελέγχου και διερεύνηση της σημασίας ύπαρξης του στον τραπεζικό κλάδο, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

⁴¹ Δήμου, Α. (2010), Εσωτερικός έλεγχος, συστήματα εσωτερικού ελέγχου και διερεύνηση της σημασίας ύπαρξης του στον τραπεζικό κλάδο, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

- Εξασφάλιση χρηστής διοίκησης και διαχείρισης.
- Εξασφάλιση εφαρμογής των επιλεγμένων πολιτικών της τράπεζας.
- Έγκαιρη, αξιόπιστη και περιεκτική πληροφόρηση.
- Παρακολούθηση για την εφαρμογή και επίτευξη των στόχων.
- Παρακολούθηση της απόδοσης και επίδοσης του προσωπικού.
- Περιεκτική αξιολόγηση των εργασιών, ποσοτικά και ποιοτικά.
- Προστασία των συμφερόντων της τράπεζας, των μετόχων, των καταθετών και του προσωπικού της.
- Παρακολούθηση εφαρμογής των υποχρεώσεων της τράπεζας προς την πολιτεία.

Ακόμη, μερικοί άλλοι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου στα πιστωτικά ιδρύματα είναι οι ακόλουθοι:

- Συστηματική εξέταση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.
- Παρακολούθηση των δικλείδων ασφαλείας για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συρρίκνωση του κινδύνου.
- Εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών για ξέπλυμα μαύρου χρήματος.
- Προστασία της εσωτερικής πληροφόρησης, ενός σημαντικού πλεονεκτήματος, που κατέχουν οι τράπεζες.

Ο εσωτερικός έλεγχος των τραπεζών διενεργείται από την Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου, βασικός στόχος της οποίας είναι η παροχή υψηλού επιπέδου πληροφοριών προς τη διοίκηση μέσω της συστηματικής παρακολούθησης των δραστηριοτήτων των στελεχών και υπαλλήλων της

και της αξιολόγησης των πολιτικών και μεθόδων που αυτοί εφαρμόζουν προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι στόχοι που τέθηκαν.⁴²

6.4 Ειδικά μέτρα ελέγχου

Εξαιτίας της ιδιομορφίας που παρουσιάζουν οι τραπεζικές δραστηριότητες (χορηγήσεις δανείων, καταθέσεις), επιβάλλεται η ύπαρξη ειδικών μέτρων και διαδικασιών ελέγχου. Τέτοια μέτρα μπορούν να είναι: η επιβολή ορίων συναλλαγών ανά πελάτη, καθώς και ανώτατων ορίων συναλλαγών ανά νόμισμα, ο έλεγχος της φερεγγυότητας των δανειοληπτών, η ύπαρξη τουλάχιστον δύο εργαζομένων τη στιγμή της καταμέτρησης των ταμειακών θυρίδων νυκτός και προώθησής τους στην επόμενη διαδικασία, ή η επιβολή κατώτατων ορίων για ζημιολύγες δραστηριότητες.

6.5 Είδη εσωτερικού ελέγχου στα πιστωτικά ιδρύματα

Τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, πέρα από τον έλεγχο της τραπεζικής δραστηριότητας στο σύνολό της, ερευνούν όλες τις επιμέρους λειτουργίες της (οικονομικές, λειτουργικές, διοικητικές, κ.α.) ξεχωριστά. Επομένως μπορεί να θεωρηθεί ότι οι κατηγορίες εσωτερικού ελέγχου είναι όσες και οι δραστηριότητες της τράπεζας.

Για λόγους απλούστευσης και χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η αλληλεπίδραση της μιας λειτουργίας με την άλλη γίνεται διάκριση του ελέγχου σε τέσσερις μόνο κατηγορίες. Έτσι προκύπτουν οι:

- Έλεγχος παραγωγής (Production Audits), που αναφέρονται στην τήρηση των διαδικασιών εφοδιασμού της τραπεζικών καταστημάτων, στην ύπαρξη αποθεμάτων και στον προσδιορισμό του ύψους τους και στο

⁴² Δήμου, Α. (2010), Εσωτερικός έλεγχος, συστήματα εσωτερικού ελέγχου και διερεύνηση της σημασίας ύπαρξης του στον τραπεζικό κλάδο, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

κατά πόσο η πρόβλεψη του προϋπολογισμού για τη διαχειριστική χρήση ήταν ακριβής.

- Οικονομικοί Έλεγχοι (Financial Audits), που επιδιώκουν να εξακριβώσουν ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των τραπεζών είναι αξιόπιστες, ότι το προσωπικό ή τα στελέχη δεν παρουσιάζουν αντικανονική συμπεριφορά και ότι δεν πραγματοποιούνται παραβάσεις.
- Λειτουργικοί Έλεγχοι (Operational Audits), που έχουν σαν στόχο να διαπιστώσουν αν τηρούνται οι προβλεπόμενες διαδικασίες και αν λειτουργούν τα επιμέρους τμήματα αλλά και η τράπεζα στο σύνολό της επιτυχώς.
- Διοικητικοί Έλεγχοι (Management Audits), που αφορούν την καταλληλότητα των ληφθέντων αποφάσεων και την τελεσφόρηση της επιχειρησιακής στρατηγικής.⁴³

6.6 Συστήματα Τραπεζικού Εσωτερικού Ελέγχου

Η πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει τις τραπεζικές δραστηριότητες, το γεγονός ότι οι υπάλληλοι των τραπεζών ανέρχονται σε χιλιάδες, όπως επίσης και το ότι είναι περισσότερο επιρρεπείς σε λάθη, ακούσια και μη, αφού το αντικείμενο της δραστηριότητας των τραπεζών, που δεν είναι άλλο από την εμπορία χρήματος και αξιόγραφων, είναι ιδιόρρυθμο από τη φύση του είναι κάποιοι από τους λόγους που καθιστούν αναγκαία την ύπαρξη ενός αξιόπιστου συστήματος εσωτερικού ελέγχου και εποπτείας που θα διενεργείται καθημερινά σε όλους τους τομείς αλλά και τις επιμέρους δραστηριότητες των πιστωτικών οργανισμών και το οποίο θα έχει συγκεκριμένους και αυστηρούς κανόνες.

⁴³ Δήμου, Α. (2010), Εσωτερικός έλεγχος, συστήματα εσωτερικού ελέγχου και διερεύνηση της σημασίας ύπαρξης του στον τραπεζικό κλάδο, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου απαρτίζεται από ελεγκτικές διαδικασίες και μηχανισμούς και προβαίνει σε προληπτικούς και κατασταλτικούς ελέγχους για τη συνεχή κάλυψη όλων των τραπεζικών δραστηριοτήτων. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στη διασφάλιση της ασφαλούς και αποτελεσματικής λειτουργίας του.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου που εφαρμόζει η τράπεζα για να είναι αξιόπιστο, ακριβές και αποδοτικό χρειάζεται να ⁴⁴:

- Είναι προκαθορισμένο, σαφές και εφαρμόσιμο.
- Είναι ουσιαστικό, αποτελεσματικό και αποτρεπτικό καταχρήσεων.
- Είναι προσανατολισμένο στη διαπίστωση των προβλημάτων και στην επίλυσή τους και όχι μόνο στον εντοπισμό τους.
- Είναι επικεντρωμένο στην επισήμανση αποκλίσεων από τις προκαθορισμένες πολιτικές της διοίκησης και της καθιερωμένες διαδικασίες.
- Παρέχει έγκαιρη πληροφόρηση στη διοίκηση για τις διαπιστώσεις του ελέγχου. Αιτιολογεί τις επισημάνσεις, διαπιστώσεις και παρατηρήσεις που προέκυψαν από τον έλεγχο.
- Καταλογίζει ευθύνες όπου και όταν χρειάζεται.
- Υποβάλει προτάσεις διορθωτικής δράσης και να παρακολουθεί την εφαρμογή τους.
- Παρέχει τη δυνατότητα βελτίωσης και τελειοποίησής του.

Ο έλεγχος στις τράπεζες διεξάγεται ή από τα υπηρεσιακά της όργανα, ή από εσωτερικούς ελεγκτές, ή από εξωτερικούς ελεγκτές, που λόγω της ανεξαρτησίας τους ενισχύουν την ποιότητα και αξιοπιστία του

⁴⁴ Καζαντζής, Ι. Χ. (2006), Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plus ΑΕ, Πειραιάς.

εσωτερικού ελέγχου, ή τέλος στη χώρα μας από ελεγκτικά όργανα της Τράπεζας της Ελλάδος. Αυτό σημαίνει ότι η ίδια εργασία μπορεί να ελέγχει με διαφορετικό τρόπο από αυτούς τους διαφορετικούς φορείς. Αυτό συμβαίνει γιατί ο έλεγχος που ασκούν τα υπηρεσιακά όργανα είναι προληπτικός και κατασταλτικός, οι εσωτερικοί ελεγκτές ασκούν τακτικούς, έκτακτους, ειδικούς και γενικούς ελέγχους, ενώ οι εξωτερικοί ελέγχουν τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών, με τη βοήθεια της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης.

Τα βασικά είδη συστημάτων εσωτερικού ελέγχου είναι τα εξής:

- Γενικά. Είναι τα συστήματα ελέγχου, των οποίων το αντικείμενο ενασχόλησης είναι κάπως γενικό. Απλό παράδειγμα αποτελεί η χρήση του κωδικού πρόσβασης στα μηχανογραφικά συστήματα των πιστωτικών οργανισμών.
- Ειδικά. Είναι τα συστήματα ελέγχου που έχουν σχεδιαστεί για συγκεκριμένα θέματα. Τέτοιο παράδειγμα είναι οι εφαρμογές έγκρισης ή απόρριψης χορήγησης δανείου, μετά από την εμφάνιση εμπεριστατωμένης αιτιολόγησης που προκύπτει χειροκίνητα ή μηχανογραφικά.
- Προληπτικά. Είναι τα εσωτερικά συστήματα που διεξάγουν ελέγχους κατά το χρόνο διενέργειας της συναλλαγής. Έχουν τη μεγαλύτερη βαρύτητα και αποτελούν δικλείδες ασφαλείας για την αποφυγή και αποτροπή λαθών και τραπεζικών κινδύνων.
- Κατασταλτικά. Είναι συστήματα που αναφέρονται στη διενέργεια ελέγχου αφού ολοκληρωθεί η συναλλαγή. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το κλείσιμο ταμείου, δηλαδή η συμφωνία των πραγματικών συναλλαγών

με τις συναλλαγές που πραγματοποιήθηκαν μέσω του online συστήματος του πιστωτικού οργανισμού.⁴⁵

6.7 Πληροφοριακά Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου Τραπεζών

Η τεχνολογία επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο οργάνωσης και τις στρατηγικές που ακολουθεί ένα πιστωτικό ίδρυμα. Όσο υψηλότερο το επίπεδο της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται τόσο πιο ανταγωνιστική η θέση του πιστωτικού ιδρύματος στην αγορά.

Τα πλεονεκτήματα από την υιοθέτηση των πληροφοριακών συστημάτων είναι πολλά. Ορισμένα από αυτά είναι τα εξής: η μείωση του κόστους των συναλλαγών, η μείωση του χρόνου εξυπηρέτησης του πελάτη, όπως και η δυνατότητα της μη φυσικής του παρουσίας σε ορισμένες περιπτώσεις για την πραγματοποίηση των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, η διεξαγωγή αποτελεσματικότερων εσωτερικών λειτουργιών και η ανάπτυξη νέων, πιο αποδοτικών συστημάτων διοίκησης τραπεζών.

6.8 Συστατικά Μέρη Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των Τραπεζών

6.8.1 Ελεγκτική Επιτροπή

Η Επιτροπή Ελέγχου ορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο της τράπεζας και συγκροτείται από ανώτατα στελέχη με επαρκείς γνώσεις και εμπειρία σε θέματα λογιστικής και ελεγκτικής. Για προφανείς λόγους τα μέλη της είναι πρόπον να μην κατέχουν θέσεις μέσα στην τράπεζα και να μη συμμετέχουν σε συναλλαγές ή δραστηριότητες που δε συνάδουν με το σκοπό της.

⁴⁵ Καζαντζής, Ι. Χ. (2006), Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plus ΑΕ, Πειραιάς.

Η Επιτροπή είναι υπεύθυνη για θέματα σχετικά με τη διενέργεια οργανωτικών ελέγχων, τη γενικότερη πολιτική που ακολουθεί η τράπεζα, τους επιχειρησιακούς και στρατηγικούς της στόχους, τη θέσπιση του οργανογράμματός της, το οποίο η τράπεζα εξετάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα για την έγκαιρη διαπίστωση τυχών αδυναμιών ή μεταβολής της πολιτικής της, την εποπτεία της Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης, τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των εξωτερικών ελεγκτών, καθώς και με την διενέργεια επιπρόσθετων εσωτερικών και εξωτερικών ελέγχων σε περιοχές που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης και η Επιτροπή Ελέγχου πρέπει να συνεργάζονται στενά, διατηρώντας παράλληλα τους διακριτούς τους ρόλους, για την αποφυγή δυσλειτουργιών που θα βλάψουν την ορθή διενέργεια του ελέγχου στο εσωτερικό των τραπεζών.

Οι συνεδριάσεις της Ελεγκτικής Επιτροπής γίνονται τακτικά ή και έκτακτα. Η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να καλέσει οποιοδήποτε μέλος της διοίκησης, ή απλό στέλεχος της τράπεζας ή ακόμη και εξωτερικό εμπειρογνώμονα εφόσον κρίνει ότι είναι απαραίτητο. Το διοικητικό συμβούλιο ενημερώνεται από τον πρόεδρο της για τα αποτελέσματα που προκύπτουν από το ελεγκτικό της έργο.

6.8.2 Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης (ΜΕΕ)

Η Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου, γνωστή και ως Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης, συγκροτείται από τους εσωτερικούς ελεγκτές της τράπεζας, οι οποίοι υπό τις αποφάσεις και υποδείξεις του επικεφαλής της μονάδας προχωρούν στην εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου.

Η Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης είναι αρμόδια για:

- Τη διεξαγωγή ελεγκτικών εργασιών ούτως ώστε να διαμορφωθεί αντικειμενική και αμερόληπτη άποψη για το αν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι αποτελεσματικό και επαρκές.
- Τον προσδιορισμό του βαθμού εφαρμογής και της αποτελεσματικότητας των τεχνικών που έχουν υιοθετηθεί από την τράπεζα για την εκτίμηση και διαχείριση των κινδύνων και με βάση τις οποίες γίνεται η αξιολόγηση του επιπέδου του κεφαλαίου που πρέπει να διατηρούν οι τράπεζες.
- Την αξιολόγηση του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας των μηχανισμών και συστημάτων που συμμετέχουν στην παραγωγή και παροχή έγκαιρων και αξιόπιστων πληροφοριών, τόσο χρηματοοικονομικών όσο και διοικητικών.
- Την εκτέλεση ελέγχου για την εύρεση της αποτελεσματικής χρήσης των μέσων και πόρων που έχει η τράπεζα στη διάθεσή της για την υλοποίηση της στρατηγικής της.
- Τον έλεγχο της τήρησης ή μη των κατευθυντήριων γραμμών που έχουν καθοριστεί για τη συνεχή παρακολούθηση και διαχείριση του εύρους των κινδύνων στους οποίους και εκτίθεται μια τράπεζα.
- Τον εντοπισμό αδυναμιών ή ελλείψεων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να ληφθούν τα αντίστοιχα διορθωτικά μέτρα, καθώς επίσης και για τη βελτίωση των ήδη υπαρχόντων μεθόδων και διαδικασιών ελέγχου ώστε να πραγματοποιούνται πλήρως οι στόχοι του συστήματος.
- Την τακτική ενημέρωση τόσο της διοίκησης όσο και του διοικητικού συμβουλίου αναφορικά με την εκπλήρωση των στόχων του συστήματος

εσωτερικού ελέγχου.⁴⁶

6.8.3 Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων (ΜΔΚ)

Τα πιστωτικά ιδρύματα είναι εκτεθειμένα σε μια γκάμα κινδύνων (πιστωτικός κίνδυνος, λειτουργικός κίνδυνος, κίνδυνος ρευστότητας, συστημικός κίνδυνος, κίνδυνος από την ηλεκτρονική τραπεζική, κίνδυνος χώρας) πολύ πιο μεγάλη από αυτή που αντιμετωπίζουν οι υπόλοιπες επιχειρήσεις.

Η συστηματική παρακολούθηση των κινδύνων κρίνεται αναγκαία στο διαρκώς μεταβαλλόμενο τραπεζικό περιβάλλον και επιτυγχάνεται με τη χρήση υποδειγμάτων και υπηρεσιών που καλύπτουν όλες τις διαστάσεις του κινδύνου.

Κάποια από τα σημεία τα οποία περιλαμβάνει ο εσωτερικός έλεγχος των τραπεζών που αφορούν τις διάφορες διαδικασίες παρακολούθησης κινδύνων είναι ο εντοπισμός τυχόν ελλείψεων που παρουσιάζουν κατά την λειτουργία τους και η επιβεβαίωση της ορθής τους χρήσης.

Η ολοένα και αυξανόμενη σημασία της διαχείρισης κινδύνων από τους πιστωτικούς οργανισμούς γίνεται αντιληπτή και από την υποχρεωτική ή μη σύσταση μιας ανεξάρτητης Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων και μιας ανεξάρτητης Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων.

Ως αρμοδιότητες της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων μπορούν να αναφερθούν οι εξής:

⁴⁶ Καζαντζής, Ι. Χ. (2006), Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plus ΑΕ, Πειραιάς.

- Η εφαρμογή μεθόδων κατάλληλων ως προς τη διαχείριση των κινδύνων που αντιμετωπίζει ο πιστωτικός οργανισμός, καθώς και μοντέλων για την εκτίμηση, αξιολόγηση, παρακολούθηση και άμβλυνσή τους.
- Ο καθορισμός κριτηρίων για να εντοπίζονται γρήγορα και έγκαιρα οι κίνδυνοι σε ατομικά και συνολικά χαρτοφυλάκια.
- Η παράθεση μεθόδων και τεχνικών που αποσκοπούν στην αυξημένη παρακολούθηση των κινδύνων ανάλογα με τη φύση τους.
- Η ενημέρωση της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων για τις αρμόδιες διαδικασίες και πρακτικές προσαρμογής των κινδύνων στα καθορισμένα επίπεδα.
- Η περιοδική αναφορά της επάρκειας των τεχνικών και μεθόδων εντοπισμού, υπολογισμού και επίβλεψης κινδύνων και η εισήγηση διορθωτικών μέτρων όταν θεωρηθεί σκόπιμο.
- Η περιοδική σύνταξη απαιτούμενων αναφορών, με σκοπό την παροχή πληροφοριών στην διοίκηση ή στο διοικητικό συμβούλιο σχετικά με τα θέματα της αρμοδιότητάς της.
- Ο προσδιορισμός του επιπέδου του εποπτικού κεφαλαίου και των μεθόδων εκτίμησής του, προκειμένου να καλυφθούν όλοι οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθεται μια τράπεζα, όπως επίσης και των πολιτικών διαχείρισης των κινδύνων αυτών.⁴⁷

Η σχέση μεταξύ της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων και της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης πρέπει να είναι σχέση συνεργασίας για την από κοινού αντιμετώπιση των κινδύνων, ενώ ταυτόχρονα εξακολουθούν

⁴⁷ Καζαντζής, Ι. Χ. (2006), Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plus ΑΕ, Πειραιάς.

να έχουν διακεκριμένους ρόλους εντός της τράπεζας. Η Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων αποτελεί αντικείμενο ελέγχου για την Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης, με την τελευταία να μελετά την επάρκεια και αποτελεσματικότητα των μεθόδων διαχείρισης κινδύνων της πρώτης. Για τον έλεγχο της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων, η Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης προβαίνει στη χρήση του συστήματος εκτίμησης κινδύνων που έχει αναπτύξει για να φέρει εις πέρας το έργο της.

6.8.4 Εσωτερικός Έλεγχος και τραπεζικές λειτουργίες

Όλες οι τραπεζικές δραστηριότητες υπόκεινται σε εσωτερικό έλεγχο. Παρακάτω αναφέρεται το πως συσχετίζεται ο εσωτερικός έλεγχος με δύο από τις πιο σημαντικές λειτουργίες των τραπεζών.

Χρηματοδοτήσεις

Οι χρηματοδοτήσεις αποτελούν για τους σύγχρονους τραπεζικούς οργανισμούς ίσως την πιο σύνηθες μορφή εσόδων. Επομένως ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να εστιάζει στο πως αυτές υποστηρίζονται από τα καταστήματα και τις υπηρεσίες μιας τράπεζας.

Παρόλο που οι χρηματοδοτήσεις εμφανίζονται με διάφορες μορφές (εμπορικό leasing, ναυτιλιακά δάνεια, στεγαστική πίστη, corporate banking, consumer banking), η μεθοδολογία που ακολουθείται για την διενέργεια του ελέγχου τους είναι η ίδια.

Από ελεγκτικής απόψεως απαιτείται ο προσδιορισμός των ανώτατων ορίων ανάληψης κινδύνων, η παρακολούθηση του τρόπου προσέλκυσης νέων πελατών και των μεθόδων που ακολουθούνται για την ενθάρρυνση στενότερης σχέσης με τους υφιστάμενους πελάτες, η αξιολόγηση της

οικονομικής κατάστασης των πελατών, ο υπολογισμός του πιστωτικού κινδύνου κ.α.⁴⁸

Διαχείριση Διαθεσίμων

Μία εκ' των βασικότερων δραστηριοτήτων των πιστωτικών οργανισμών είναι η διαχείριση διαθεσίμων. Όπως φανερώνει και το όνομά της, η κύρια λειτουργία της είναι η διαχείριση των χρηματικών διαθεσίμων που συσσωρεύει μια τράπεζα από τις συναλλαγές της με φυσικά ή νομικά πρόσωπα σε καθημερινή βάση. Στην περίπτωση αυτή ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να εστιάζει στην αδιάλειπτη παρακολούθηση των δικλίδων ασφαλείας που εφαρμόζονται από τις τράπεζες ούτως ώστε να αποφεύγονται πιθανές ύποπτες ενέργειες με αρνητικές επιπτώσεις για το τελικό ύψος αυτών των χρηματικών κεφαλαίων.

6.9 Εταιρική Διακυβέρνηση στις τράπεζες

Η εταιρική διακυβέρνηση είναι ζωτικής σημασίας για κάθε οργανισμό και αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για να οργανώσουν σωστά και αποτελεσματικά τα εσωτερικά συστήματα ελέγχου οι σύγχρονες εταιρίες. Ως εταιρική διακυβέρνηση ορίζεται το σύνολο των σχέσεων της διεύθυνσης της εταιρίας, του Δ.Σ., των μετόχων, των εργαζομένων και των λοιπών εμπλεκόμενων μερών της. Η εταιρική διακυβέρνηση αποσκοπεί στην βέλτιστη δυνατή διαχείριση των πόρων της εταιρίας και στην επίτευξη της μέγιστης δυνατής απόδοσης για τους μετόχους της με τη χρήση διάφανων πρακτικών και διαδικασιών. Με την εταιρική διακυβέρνηση καθορίζονται οι στόχοι της εταιρίας, προσδιορίζονται τα μέσα για την επίτευξη αυτών και παρακολουθείται στενά η απόδοσή της.

⁴⁸ Καζαντζής, Ι. Χ. (2006), Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plus ΑΕ, Πειραιάς.

Η εταιρική διακυβέρνηση της τράπεζας χαρακτηρίζεται ως υγιής όταν λειτουργούν ορθά οι διάφορες επιτροπές (Επιτροπή Ελέγχου, Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνου, Επιτροπή Κανονιστικής Συμμόρφωσης κ.α.) που έχουν συσταθεί στο πλαίσιο λειτουργίας της. Να σημειωθεί ότι οι επιτροπές αυτές δημιουργούνται με σκοπό την αποφυγή ή την αντιμετώπιση συγκρούσεων συμφερόντων. Η αποτελεσματική λειτουργία των διαδικασιών εταιρικής διακυβέρνησης συνδέεται άμεσα με την καλή λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και πιο συγκεκριμένα της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης.

Πολλοί θεωρούν πως η κακή εταιρική διακυβέρνηση αποτελεί μία από τις αιτίες που προκάλεσαν την τρέχουσα οικονομική κρίση. Η Επιτροπή της Βασιλείας έχοντας γνώση της σπουδαιότητας της εταιρικής διακυβέρνησης εξέδωσε σχετικές διατάξεις με τον τίτλο «Ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζικών οργανισμών». Το κακό είναι πως η εταιρική διακυβέρνηση άρχισε να απασχολεί τα πιστωτικά ιδρύματα και να κινεί το ενδιαφέρον τους το δεύτερο χρόνο της κρίσης, χάνοντας έτσι πολύτιμο χρόνο.

Σύμφωνα με τον Peter O. Mulbert (2010) η εταιρική διακυβέρνηση στα πιστωτικά ιδρύματα διαφέρει από τα υπόλοιπα εξαιτίας της ασφάλειας που απαιτούν οι καταθέσεις και της διενέργειας προληπτικού ελέγχου.

6.10 Εσωτερικός Έλεγχος και Οικονομικό Έγκλημα

Ο ανθρώπινος παράγοντας διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Οι κίνδυνοι που προκύπτουν από αυτόν, εμπεριέχονται στον λειτουργικό κίνδυνο που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες και ταυτόχρονα μπορεί να έχουν επίπτωση και σε άλλους κινδύνους. Ο κίνδυνος απάτης είναι μια

αξιοσημείωτη υποκατηγορία του λειτουργικού κινδύνου, ο οποίος προκύπτει από ενδεχόμενες υστερόβουλες ενέργειες είτε εσωτερικά (προσωπικό) είτε εξωτερικά (πελάτες) του οργανισμού.

Παραδείγματα τέτοιων ενεργειών είναι οι δωροδοκίες υπαλλήλων, οι καταχρήσεις, η πλαστογράφηση επιταγών, οι ηλεκτρονικές απάτες, τα πλαστά χαρτονομίσματα και ο κατάλογος δεν έχει τελειωμό.

Για την αποφυγή τέτοιων ενεργειών πρέπει να εφαρμοστούν ειδικά μέτρα ελέγχου και πολιτικές όπως: η κατάλληλη εκπαίδευση των στελεχών και των εργαζομένων της τράπεζας για τον όσο το δυνατόν γρήγορο εντοπισμό της απάτης, οι μηχανισμοί παροχής υψηλού επιπέδου πληροφοριών στην Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου ή στην Επιτροπή Ελέγχου και μέσω αυτών στο διοικητικό συμβούλιο για ανήθικη και αντικανονική συμπεριφορά του προσωπικού, με τους οποίους μηχανισμούς θα εξασφαλίζεται η ανωνυμία του καταγγέλλοντος, όπως επίσης και η ανάπτυξη ενός κώδικα εταιρικής ηθικής ή δεοντολογίας μέσα στην τράπεζα που θα προωθεί την ηθική συμπεριφορά των υπαλλήλων και της διοίκησης.

Εκτός από τα μέτρα αυτά βαρύνουσα σημασία έχουν και οι ενέργειες της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης, η οποία με τακτικούς αλλά κυρίως με έκτακτους ελέγχους, δίνει την αίσθηση στο προσωπικό και στα στελέχη ότι διαρκώς ελέγχονται.

Στην περίπτωση αυτή η διενέργεια ελέγχου πραγματοποιείται από τους εσωτερικούς της ελεγκτές που έχουν εκπαιδευτεί και ειδικευτεί στην πρόληψη του οικονομικού εγκλήματος.⁴⁹

⁴⁹ Καζαντζής, Ι. Χ. (2006), Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plus ΑΕ, Πειραιάς.

6.11 Μετάβαση από την Παραδοσιακή Προσέγγιση Εσωτερικού Ελέγχου των τραπεζών στην Προοδευτική

Η εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου στα πιστωτικά ιδρύματα, παραδοσιακά έχει σαν στόχο τη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων τους, την εισαγωγή των οικονομικών συναλλαγών και μόνο αυτών στο λογιστικό τους σύστημα, την αποδοτικότερη χρησιμοποίηση των πόρων και μέσων που διαθέτει και τη διεξαγωγή οικονομικών συναλλαγών σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που χαράσσει η διοίκηση.

Παρόλα αυτά ο εσωτερικός έλεγχος στα πιστωτικά ιδρύματα έχει να κάνει κυρίως με την αναγνώριση και καταγραφή των κινδύνων και την περαιτέρω ανάπτυξη των μεθόδων διαχείρισης των κινδύνων αυτών στα πλαίσια της Βασιλείας

II. Πλέον παρατηρείται μια μετάβαση του τραπεζικού εσωτερικού ελέγχου από τα στενά όρια του ελέγχου των διαδικασιών, ο οποίος σταματά να βασίζεται σε ένα παραδοσιακό σύστημα και παρουσιάζει μια πιο συμβουλευτική πλευρά που λαμβάνει σοβαρά υπόψη το περιβάλλον του ελέγχου, το σύστημα αποτίμησης των κινδύνων, τη παρεχόμενη πληροφορία και τη διάχυση αυτής καθώς και την παρακολούθηση του συνόλου των κινδύνων.

Η αναπροσαρμογή του μοντέλου ελέγχου σε αυτή τη νέα προοδευτική προσέγγιση εξαρτάται από το πώς ορίζουν οι διοικήσεις των τραπεζών το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, ποιες είναι οι βέλτιστες πρακτικές που πρέπει να ακολουθήσουν κατά την διενέργεια ενός εσωτερικού ελέγχου, πώς θα διαμορφώσουν το στρατηγικό σχεδιασμό λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, αλλά και από τον τρόπο που θα

ορίσουν ποια θα είναι τα καθήκοντα του εσωτερικού ελεγκτή ως προς τις υπηρεσίες που παρέχει.⁵⁰

6.12 Η Εποπτεία του Συστήματος Πίστωσης

Στην ενότητα αυτή, παρατίθεται το πλαίσιο που διέπει τις εποπτικές αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος στο νέο χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Η Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος (ΔΕΠΣ) της Τράπεζας της Ελλάδος είναι επιφορτισμένη με την άσκηση της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, η οποία στοχεύει στη διασφάλιση της σταθερότητας και της εύρυθμης λειτουργίας του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Το θεσμικό πλαίσιο για την άσκηση της εποπτείας έχει κατά κύριο λόγο διαμορφωθεί από την ενσωμάτωση της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας, η οποία με τη σειρά της είναι συμβατή με τις αρχές της Βασιλείας II. Πιο συγκεκριμένα, ο Νόμος 3601/2007 (όπως τροποποιήθηκε από τους ν.3693/2008, ν.3746/2009, ν.3862/2010, 4002/2011 και 4021/2011) και οι Πράξεις Διοικητή 2630/2010, 2588/2007, 2589/2007, 2590/2007, 2646/2011, 2592/2007, 2645/2011, 2594/2007, 2595/2007, 2635/2010 συνιστούν το πλαίσιο εποπτείας (Βασιλεία II). Επιπλέον, στο θεσμικό εποπτικό πλαίσιο περιλαμβάνονται και οι Πράξεις Διοικητή, 2577/2006, 2595/2007 και 2597/2007 που αφορούν τα Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς και οι αποφάσεις ΕΤΠΘ 281/17.03.2009, 285/6/9.7.2009 και 290/12/11.11.2009 που αφορούν την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και λοιπά θέματα, οι οποίες συμπληρώθηκαν και

⁵⁰ Καζαντζής, Ι. Χ. (2006), Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plus ΑΕ, Πειραιάς.

τροποποιήθηκαν από την Απόφαση ΕΤΠΘ 300/30/28.7.2010, την ΠΔ/ΤΕ 2652/29.2.2012 και την Απόφαση ΕΠΑΘ 94/23/15.11.2013.

Ειδικότερα, ο ν. 3601/2007, όπως ισχύει, και οι ανωτέρω ΠΔ/ΤΕ σχετικά με το πλαίσιο εποπτείας «Βασιλεία ΙΙ» αποτελούν ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη των αντίστοιχων διατάξεων των Οδηγιών 2006/48/ΕΚ, 2006/49/ΕΚ, και 2007/64/ΕΚ, 2009/111/ΕΚ (CRD ΙΙ) και 2010/76/ΕΕ (CRD ΙΙΙ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και των Οδηγιών 2009/27/ΕΚ και 2009/83/ΕΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.⁵¹

Με το ν. 4021/2011 ενσωματώθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας 2009/111/ΕΚ (CRD ΙΙ) οι οποίες αφορούν τροποποιήσεις του ν. 3601/2007 και συνίστανται κυρίως στα εξής:

- ορίζεται η έννοια των σημαντικών υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων,
- καθιερώνεται ο θεσμός του «σώματος εποπτών» (ομάδα συγκροτούμενη από τις εποπτικές αρχές πιστωτικών ιδρυμάτων με παρουσία σε άλλα κράτη-μέλη ή τρίτες χώρες, μέσω θυγατρικού πιστωτικού ιδρύματος ή σημαντικού υποκαταστήματος),
- καθιερώνεται η υποχρέωση υιοθέτησης των κατευθυντήριων γραμμών, προτύπων, συστάσεων της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής με γνώμονα τη σύγκλιση των εποπτικών μέσων και μεθόδων σε ευρωπαϊκό επίπεδο και θεσπίζεται η υποχρέωση της Τράπεζας της Ελλάδος να συμμετέχει στις δραστηριότητές της,
- καθορίζεται το πλαίσιο συνεργασίας των αρμόδιων εποπτικών αρχών και λήψης απόφασης σε περιπτώσεις πιστωτικών ιδρυμάτων με

⁵¹<http://www.bankofgreece.gr>

παρουσία σε διαφορετικά κράτη-μέλη σε καιρούς ομαλής λειτουργίας ή κρίσεων.

Οι λοιπές διατάξεις της Οδηγίας 2009/111/EK (CRD II) οδήγησαν στην αντικατάσταση ή/και τροποποίηση προϋπαρχουσών κανονιστικών διατάξεων. Συγκεκριμένα, εκδόθηκαν οι ΠΔ/ΤΕ 2630-2631-2632-2633-2634-2635/29.10.2010, που αφορούν αντίστοιχα: α) τον ορισμό των Ιδίων Κεφαλαίων, β) την εφαρμογή της Τυποποιημένης Προσέγγισης, της Προσέγγισης Εσωτερικών Διαβαθμίσεων και τον λειτουργικό κίνδυνο, γ) τη δημοσιοποίηση στοιχείων (Πυλώνας III), δ) την τιτλοποίηση, ε) τους κινδύνους αγοράς και αντισυμβαλλομένου, και στ) τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα.⁵²

Επιπλέον, με το ν. 4021/2011:

· Ενσωματώνονται ορισμένες διατάξεις της Οδηγίας 2010/76/EE (CRD III), σχετικά με τα μέτρα του Πυλώνα II (ν. 3601/2007, άρθρο 62, παρ. 2, εδ. στ) και η)) και με τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό του κατάλληλου επιπέδου των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων (ν. 3601/2007, άρθρο 62, παρ. 4).

· Υιοθετούνται οι διατάξεις της Οδηγίας 2009/110/EK για τη ρύθμιση έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος και την εποπτεία της έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος. Οι διατάξεις του κεφ. I του ν. 3601/2007 που αναφέρονται στα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος (άρθρα 51-59) καταργούνται δεδομένου ότι με τις νέες διατάξεις τα Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος παύουν να είναι πιστωτικά ιδρύματα και εντάσσονται πλέον στην κατηγορία των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων.

· Ενισχύεται το πλαίσιο εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων και θεσπίζονται μέτρα εξυγίανσης εκ μέρους της Τράπεζας της Ελλάδος επί

⁵²<http://www.bankofgreece.gr>

αυτών, με στόχο την αποτελεσματική διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Ειδικότερα, ενισχύονται σημαντικά οι εποπτικές αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος προκειμένου να αντιμετωπισθεί έγκαιρα η μη συμμόρφωση ή ο κίνδυνος μη συμμόρφωσης πιστωτικών ιδρυμάτων με τις απαιτήσεις του νόμου και των σχετικών αποφάσεών της, και εξειδικεύεται περαιτέρω το ισχύον καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης.

Επιπρόσθετα, με την ΠΔ/ΤΕ 2651/20.1.2012, επανακαθορίζονται και συμπληρώνονται οι υποχρεώσεις περιοδικής υποβολής εποπτικής φύσεως στοιχείων και πληροφοριών από τα πιστωτικά ιδρύματα, ορισμένα χρηματοδοτικά ιδρύματα και τα ιδρύματα πληρωμών προς την Τράπεζα της Ελλάδος και καθορίζονται τα πρόσωπα που έχουν ειδική σχέση με το πιστωτικό ίδρυμα

Επίσης, για την ενημέρωση των εποπτευόμενων ιδρυμάτων και άλλων φορέων της τραπεζικής αγοράς και των συναλλασσομένων, στην ενότητα αυτή διατίθενται τα σχετικά με τις διαδικασίες Διαβούλευσης κείμενα, τη συνεργασία με άλλες αρχές, την πιστοποίηση των στελεχών, καθώς και Ανακοινώσεις εποπτικού περιεχομένου, κατά χρονολογική σειρά.

Στην ιστοσελίδα Εποπτικές Δημοσιοποιήσεις παρουσιάζονται το θεσμικό πλαίσιο και οι κατευθυντήριες οδηγίες (Εγκύκλιος για τον Πυλώνα II) που αφορούν την εφαρμογή του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Επίσης, δημοσιεύονται υπό μορφή Συχνών Ερωτήσεων (FAQ – Frequently asked Questions) διευκρινίσεις σχετικές με την εφαρμογή του εν λόγω πλαισίου. Τέλος, είναι διαθέσιμοι Πίνακες Ιδρυμάτων Εποπτευομένων από την Τράπεζα της Ελλάδος.

6.13 Η Εποπτεία της ιδιωτικής ασφάλισης

Η Τράπεζα της Ελλάδος ανέλαβε την εποπτεία του συστήματος ιδιωτικής ασφάλισης από την 1.12.2010, μετά την κατάργηση, από την ίδια ημερομηνία, της Επιτροπής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης (ΕΠΕΙΑ), δυνάμει του ν. 3867/2010.

6.13.1 Ευθύνες- Αρμοδιότητες

Το εποπτικό έργο ασκείται από τη Διεύθυνση Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης (ΔΕΙΑ) της Τράπεζας της Ελλάδος, σύμφωνα με τον ν. 4364 (ΦΕΚ Α 13/5.2.2016).

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η ΔΕΙΑ:

- Ασκεί προληπτική εποπτεία επί των (αντ)ασφαλιστικών επιχειρήσεων με έδρα την Ελλάδα για το σύνολο των ασφαλίσεων που συνάπτουν στην Ελλάδα και στα κράτη-μέλη της ΕΕ ή/και του ΕΟΧ, είτε μέσω υποκαταστημάτων είτε με καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (ΕΠΥ), καθώς και επί των αλλοδαπών (αντ)ασφαλιστικών επιχειρήσεων με έδρα σε τρίτες χώρες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος.
- Ασκεί την εποπτεία επί των (αντ)ασφαλιστικών διαμεσολαβητών και των δικτύων διανομής προϊόντων ιδιωτικής ασφάλισης.
- Παρακολουθεί τη συμμόρφωση των υποκαταστημάτων και ΕΠΥ των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων προς τους ελληνικούς κανόνες δημοσίου συμφέροντος σχετικά με τη διεξαγωγή των εργασιών τους στην Ελλάδα, σε συνεργασία με τις οικείες εποπτικές αρχές των χωρών καταγωγής τους.

□ Συμμετέχει στο Συμβούλιο Εποπτών (Board of Supervisors) της Ευρωπαϊκής Αρχής Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (ΕΙΟΡΑ), και, σύμφωνα με το άρθρο 46 του ν. 4364/2016, μεριμνά για την ενσωμάτωση στο ελληνικό νομικό πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών που εκδίδονται σύμφωνα με τον Κανονισμό 1094/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και ελέγχει την εφαρμογή τους.⁵³

6.13.2 Στόχοι της ΤτΕ ως Εποπτικής Αρχής

Ως εποπτική αρχή, η Τράπεζα της Ελλάδος στοχεύει:

- στην προστασία των ληπτών της ασφάλισης, των ασφαλισμένων και των δικαιούχων απαιτήσεων από ασφάλιση,
- στην ομαλή λειτουργία της αγοράς ιδιωτικής ασφάλισης και στην εμπέδωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών σε αυτήν, και

στη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στην Ελλάδα, καθώς και στις χώρες όπου τυχόν δραστηριοποιούνται οι ελληνικές ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις.

⁵³<http://www.bankofgreece.gr>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι αναμφίβολο ότι οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας δημιουργήθηκαν για να βελτιώσουν τις συνθήκες της τραπεζικής εποπτείας και να αναθεωρήσουν το εποπτικό πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων προσπαθώντας να κινηθούν προς τη σωστή κατεύθυνση.

Για να το πετύχει αυτό η επιτροπή στήριξε το νέο σύμφωνο σε τρεις πυλώνες, που παρέχουν μεγαλύτερο φάσμα στις τεχνικές αντιμετώπισης του κινδύνου και ακριβέστερη αποτύπωση του. Επιπλέον διασφαλίζουν την ύπαρξη πλαισίου κεφαλαιακής διαχείρισης με το οποίο θα προσδιορίζονται τα επιθυμητά επίπεδα κεφαλαίου, οι πηγές άντλησης του και η διατήρηση του επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας.

Ωστόσο η πλήρης εφαρμογή του συμφώνου συνέπεσε χρονικά με την αρχή της οικονομικής κρίσης πηγή της οποίας είναι η αμερικάνικη οικονομία. Γενάτε λοιπόν το ερώτημα αν η Βασιλεία II θα καταφέρει να ανταπεξέλθει στην αποστολή της.

Η απάντηση στο ερώτημα είναι απλή. Λόγω της έκτασης και της πολυπλοκότητας της διάρθρωσης του νέου συμφώνου, αυξάνεται σημαντικά το κόστος υλοποίησης του, γεγονός που οδηγεί σε καταστρατήγηση των βασικών στόχων της Επιτροπής της Βασιλείας, στην αποφυγή κεφαλαιακών απαιτήσεων και σε συνθήκες άνισου ανταγωνισμού. Επιπλέον το σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων δείχνει να βαδίζει προς μια αμερικανοποίηση καθώς οι διεθνώς αναγνωρισμένοι οίκοι αξιολόγησης εδρεύουν στις ΗΠΑ αλλά και το νομικό πλαίσιο στο οποίο στηρίζεται το νέο σύμφωνο είναι κυρίως επηρεασμένο από τη αμερικάνικη νομοθεσία.

Με το νέο σύμφωνο σχεδόν ανίκανο να αντιμετωπίσει τη διεθνή οικονομική κρίση, και το φάσμα της ύφεσης να πλανάτε είναι επιτακτική ανάγκη η δημιουργία ενός διαφορετικού συμφώνου. Άραγε θα υπάρξει Βασιλεία ΙΙΙ και αν ναι θα είναι εξέλιξη της Βασιλείας ΙΙ ή ένα βήμα πίσω; Τα ερωτήματα αυτά μόνο ο χρόνος μπορεί να τα απαντήσει.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Kangis P. & Voultelatos V. (1997). "Private and Public Banks: A Comparison of Customer Expectation and Perception." *International Journal of Bank Marketing*. Vol. 117 No 5 pp 279-287.

Δήμου, Α. (2010), Εσωτερικός έλεγχος, συστήματα εσωτερικού ελέγχου και διερεύνηση της σημασίας ύπαρξης του στον τραπεζικό κλάδο, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

Καζαντζής, Ι. Χ. (2006), Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plus ΑΕ, Πειραιάς.

Μέλας Κώστας , Εισαγωγή στην τραπεζική χρηματοοικονομική διοίκηση, Αθήνα 2003, Εξάντας.

INTERNET

www.wikipedia.gr

<http://ebooks.edu.gr/modules>

<http://www.bankofgreece.gr>

<https://yanisvaroufakisgr.wordpress.com>

(www.alpha.gr)

(www.nbg.gr)

(www.capital.gr)

(www.epistimonikomarketing.gr)